

BRUSSELS VERKIEZINGSPROGRAMMA 2019

BRUSSELS VERKIEZINGSPROGRAMMA

DE WEG VOORUIT	5
NAAR EEN BRUSSEL WAAR KINDEREN, GEZINNEN, alleenstaanden EN SENIOREN ZICH GEBORGEN VOELEN	6
Partner voor onze gezinnen met kinderen	6
Huizen van het Kind, ook in Brussel	6
Preventieve gezinsondersteuning op maat.....	6
Meer plaats in betaalbare kinderopvang	7
Buitenschoolse activiteiten voor ontplooiingskansen kinderen en afstemming werk/gezin	8
Oog voor pleegzorg en zorgouders	8
Extra steun voor alleenstaanden en eenoudergezinnen	9
Voldoende plaats in ambitieus Nederlandstalig onderwijs.....	9
Vlaanderen heeft onderwijs van topkwaliteit.....	9
Vlaanderen investeert volop in nieuwe Brusselse scholen	11
Maximale keuzevrijheid voor een Nederlandstalige school naar keuze	11
Doorgaande lijn van zorg naar onderwijs	12
Onderwijs met ruimte voor levensbeschouwelijke dialoog.....	13
Meertaligheid als troef.....	14
Levensecht en levenslang leren	15
Stad op maat van jongeren	15
Maximaal benutten van ruimte	15
Jeugdwerk en jeugdhulp	17
Vrije tijd en cultuur voor een betrokken samenleving.....	18
Een gezonde geest in een gezond lichaam	20
Een stad waar senioren een warm nest vinden	24
NAAR EEN VEILIG EN net BRUSSEL	26
Respect en handhaving in het brussels verkeer	27
Kordaat waar het moet	30
Eéngemaakte politiezone geeft ruimte aan politiewijkteams	30
Stadsmarinier brengt burger en overheid dichterbij elkaar	32
Georganiseerde bedelarij streng aanpakken	32
Fietsdiefstal als prioriteit.....	33
Van Kanaalplan naar Zenneplan.....	33
Straten zonder zwerfvuil	33
NAAR WIJKEN WAAR HET GOED IS OM LEVEN	35
Klimaat, ook in Brussel een belangrijk vraagstuk.....	35

Gezonde lucht voor elke Brusselaar	36
Fijn stof voorkomen	37
Fijn stof reduceren	38
Goed gedrag stimuleren.....	40
Groen op wandelafstand.....	40
Water, ook in Brussel het blauwe goud	44
Van hier naar daar: stappen, trappen, openbaar vervoer en auto (STOP)	45
Maak wandelaars en fietsers het hof in Brussel	46
Prioritaire aandacht naar openbaar en collectief vervoer	48
De vervuiler betaalt.....	50
Een vlotte mobiliteit.....	51
Meer woningen voor middeninkomens.....	52
Experimenteren met nieuwe woonvormen	54
Duurzaam wonen	55
Woonbeleid afgestemd op zorgnoden.....	55
Fiscaal stimuleren van de middenklasse	55
Stadsontwikkeling op maat van de bewoners	56
NAAR EEN BRUSSEL DAT ONDERNEMEN ZUURSTOF GEEFT	58
Iedereen aan het werk in Brussel!	58
De invoering van een (binnenlandse) Ketjes-stage voor laatstejaars scholieren middelbaar onderwijs.....	59
Schaf alle drempels voor vrijwilligerswerk af!	59
Het actief promoten van instapjobs als opstap naar duurzame tewerkstelling.	60
Een Meet&Greet-forum waar vraag naar en aanbod van stageplaatsen elkaar ontmoeten.	60
Mentorschap van jonge werkzoekenden stimuleren.....	61
Valoriseer de competenties bij de werkzoekenden!	61
Verplichte quota voor de tewerkstelling met mensen met een arbeidshandicap bij zowel de overheid als bij privébedrijven.	61
Brussel een Smart City van Europees niveau	62
De digitale kloof wegwerken.....	64
Alle Ketjes moeten op het einde van hun middelbaar onderwijs minstens 4 talen onder de knie hebben: Nederlands, Frans, Engels en ... digi-TAAL.	64
Tegen 2025 elke correspondentie met bedrijven volledig digitaal (paperless) voeren.	65
Brussel moet een echte technologische hub worden	65
Vorbereiden op de Vierde Industriële Revolutie	66
Een stedelijke economie met extra ruimte voor plaatselijke handelaars, ambachten en deeleconomie	67
"Maak van Brussel een bruisende winkelstad!"	67
Meer lokale handelaars in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.	68

Geef leegstand geen kans: richt een gewestelijke databank op die de vraag naar en het aanbod van leegstaande gebouwen matcht!	68
Deeconomie en sociale economie	69
NAAR EEN BRUSSEL WAAR MENSEN SOLIDAIR ZIJN	71
Gelijke kansen voor elke Brusselaar	71
Armoedebestrijding	74
1 op 3 Brusselaars heeft een inkomen onder de armoedegrens	74
Dak- en thuislozen	74
Overheid in dienst van de kwetsbare burgers: toegankelijke dienstverlening	75
Integratie en inburgering	76
Internationale solidariteit	77
NAAR EEN VERANTWOORD BESTUURD BRUSSEL MET BETROKKEN BRUSSELAARS	79
Een positieve visie op Brussel	79
De eigenheid van het Brussels Gewest	80
1: een hoofdstedelijk stadsgewest en sterke gemeenschappen	80
2: een tweetalige internationale en Europese hoofdstad, met Engels als onthaaltaal voor nieuwkomers.	81
3: een verdeling van verantwoordelijkheden op basis van het subsidiariteitsbeginsel (horizontaal en verticaal).	81
Naar een verantwoord bestuurd Brussel	82
Een ethische en sobere politiek	82
Een versterking van het gewestelijk beleid ten opzichte van de plaatselijke besturen	83
Klantgerichte overheid	85
Een fusie van de zes politiezones en een versterking van de gewestelijke rol in het veiligheidsbeleid	85
Een organisatorische integratie van de GGC in de gewestelijke administratie	88
Sterke betrokkenheid van de gemeenschappen	88
Een sterke federale betrokkenheid	90
Een tweetalige hoofdstad	90
Een gezonde ambitie in publieke investeringen	91
Versterking van de politieke band tussen BRussel en Vlaanderen	92
... met betrokken Brusselaars	93
Een democratische hoofdstad	94

Stap met ons mee op de weg vooruit

“Zorg dat je je voet aan de juiste kant zet, en zorg vervolgens dat je stevig blijft staan.” Deze woorden van Abraham Lincoln zijn al meer dan 150 jaar oud, maar zijn actueler dan ooit. Heel veel zaken die lange tijd vanzelfsprekend waren, zijn dat vandaag niet meer. Onze waarden en normen, de mensenrechten, internationale samenwerking, onze sociale bescherming: allemaal worden ze in twijfel getrokken. Zaken waarvoor we al die jaren hard gewerkt, soms zelfs gevochten hebben. Ze worden bedreigd door populisten langs links en langs rechts. We laten onze samenleving niet afbreken door onheilsprofeten en angstzaaiers, noch door linkse of rechtse avonturiers. Wat wij nodig hebben, is een revolutie van de redelijkheid. Of het nu gaat over onze economie, de herverdeling van de welvaart of het klimaat: alleen met de revolutie van de redelijkheid zullen we in de toekomst stappen vooruit blijven zetten. Stap met ons mee op die weg. Stap met ons mee op de weg vooruit.

NAAR EEN BRUSSEL WAAR KINDEREN, GEZINNEN, ALLEENSTAANDEN EN SENIOREN ZICH GEBORGEN VOELEN

Wij zijn de partner voor Brusselse gezinnen met kinderen. Wij begrijpen dat je gezin op de eerste plaats komt. Wie zorgt voor een gezin, zorgt voor Brussel. Wij willen Brussel meer door kinderogen bekijken. Onze straten en pleinen zijn de speelplekken van onze jeugd. We moeten ze ook op die manier inrichten. Dat is de beste manier om te komen tot een stad op mensenmaat.

We gaan verder op de ingeslagen weg: een voldoende en kwaliteitsvol aanbod van kinderdagverblijven, scholen en buitenschoolse activiteiten. Nederlandstalige Brusselaars moeten bij voorrang beroep kunnen doen op Nederlandstalige dienstverlening. We blijven bouwen en vernieuwen en stellen ons aanbod open naar iedereen. We geloven in meertaligheid. Elke taal extra die je spreekt, is een spreekwoordelijk extra brood op de plank. Ons Nederlandstalig onderwijs is een springplank naar werk en een kweekvijver voor Brussels talent.

De jeugd is de toekomst van de stad, de senioren zijn het hart. We waarderen wie een dagje ouder is en weten dat ze zich thuis willen blijven voelen in hun buurt. We willen zorg voor elkaar meer aanmoedigen en ondersteunen. De overheid moet een kwaliteitsvolle, betaalbare en toegankelijke dienstverlening op het vlak van zorg en gezondheid aanbieden aan iedereen.

PARTNER VOOR ONZE GEZINNEN MET KINDEREN

HUIZEN VAN HET KIND, OOK IN BRUSSEL

De **Huizen van het Kind** worden ook in Brussel het aanspreekpunt en ontmoetingsplek voor ouders met kinderen. Zij spelen hun rol als informatiepunt voor kinderopvang of groeipakket of als consultatiebureau van het jong kind, maar zijn ook aanspreekpunt voor opvoedings- en gezinsondersteuning en leiden toe naar het lokaal loket kinderopvang. Ook het geïntegreerd aanbod buitenschoolse activiteiten wordt stevig verankerd in het Huis van het Kind. Dankzij de lokale inbedding kunnen zij dat op maat, met extra aandacht voor kwetsbare groepen. Zij zijn ook het best geplaatst om het bestaande aanbod gericht te verspreiden. De voorbije jaren opende een Huis van het Kind in de Vijfhoek en Schaarbeek. Het Huis van het Kind Jette staat in de steigers om in 2020 te openen. We willen dat er **in meer Brusselse gemeenten een Huis van het Kind actief is**.

PREVENTIEVE GEZINSONDERSTEUNING OP MAAT

We blijven investeren in een toegankelijke en kwaliteitsvolle preventieve gezinsondersteuning. Het is voor ons daarbij belangrijk om de Brusselse gezinnen beter te leren kennen en – met respect voor privacy – in kaart te brengen. Sommige ouders vinden heel snel en makkelijk de weg naar het bestaande aanbod. Anderen blijven onder de radar en

lopen hierdoor belangrijke kansen mis. Een **vroeg contact met nieuwe gezinnen is volgens ons cruciaal** om bruggen te bouwen naar het bestaande aanbod. Momenteel staan Kind & Gezin aan Nederlandstalige kant en ONE aan Franstalige kant in voor het in kaart brengen van deze nieuwe gezinnen. Er is geen verplichting om met hen samen te werken, waardoor niet elk gezin gezien of gehoord wordt. Daarom lijkt het ons een noodzaak om hier verder aan te sleutelen. Als er gezinnen zijn die hulp kunnen gebruiken, moeten we hen vinden. De rol van Kind & Gezin en ONE is daarin zeker niet te onderschatten. Er is **geen verplichting om met hen samen te werken**, waardoor niet elk gezin gezien of gehoord wordt. Daarom lijkt het ons een noodzaak om hier verder aan te sleutelen. Als er gezinnen zijn die hulp kunnen gebruiken, moeten we hen vinden. De rol van Kind & Gezin en ONE is daarin zeker niet te onderschatten.

Eens gezinnen gescreend zijn, komt het erop neer hen **een juiste begeleiding** te kunnen aanbieden, die altijd correct en transparant moet blijven. We willen de gezinnen die het nodig hebben nog meer handvatten kunnen bieden. Hen persoonlijk toe leiden naar mensen die er voor hen zijn. Hen mee begeleiden in een wereld met een kind. Hun kinderen van meet af aan goed op weg zetten. Zij die hier geen nood aan hebben, kunnen we altijd op een andere manier ondersteunen.

We willen aanklappend zijn, maar niet dwingend. We willen vooral ouders laagdrempelig en maximaal ondersteunen in hun opvoedende rol, zonder afbreuk te willen doen aan de autonomie van het gezin.

MEER PLAATS IN BETAALBARE KINDEROPVANG

We blijven investeren in kinderopvang voor baby's en peuters, zodat ouders hun kinderen er kwaliteitsvol kunnen aan toevertrouwen. **De voorbije legislatuur werd de grootste capaciteitsuitbreiding ooit gerealiseerd, met meer dan 1.000 bijkomende inkomensgerelateerde plaatsen in de Brusselse Nederlandstalige kinderopvang.** We streven ernaar om opvang te voorzien voor wie er nood aan heeft omwille van werk, opleiding of sociale redenen. De tevredenheid van de ouders over de opvang is erg groot. Om dit te blijven waarmaken, moeten we investeren. Zowel het aantal plaatsen als het aantal inkomensgerelateerde plaatsen moeten verder stijgen. Door een kader voor samenwerkende onthaalouders te creëren, stoppen we de daling van het aantal plaatsen bij onthaalouders. Om te zorgen voor voldoende begeleiders in de kinderopvang zetten we de succesvolle informatie- en sensibiliseringsaanpak van **Werken voor Ketjes** verder.

We zetten extra in op **flexibele en occasionele kinderopvang**. Dit o.m. om onze ambitie van volledige tewerkstelling te realiseren, met kwalitatieve opvang voor kinderen van ouders die deeltijdse en tijdelijke jobs hebben, opleidingen volgen of onregelmatige uren werken. Hiervoor laten we meer flexibiliteit toe, zodat kinderopvanginitiatieven tijdelijk hun maximumcapaciteit kunnen overschrijden zonder structurele overbezetting.

Betaalbare en kwaliteitsvolle kinderopvang heeft een economische, pedagogische en sociale functie. We streven naar een hogere participatie van kinderen in armoede aan de kinderopvang.

Kinderopvang is belangrijk. De dagen die een peuter in de kinderopvang doorbrengt zijn kostbaar ter voorbereiding op het kleuteronderwijs. Zowel cognitief, motorisch én psychosociaal worden hier grote eerste stappen gezet. Om te verhinderen dat kinderen die (om sociaaleconomische redenen) niet naar de kinderopvang (kunnen) gaan geen achterstand oplopen ten opzichte van zij die dit wel doen, lijkt een zo persoonlijk mogelijke begeleiding, met nadruk op taal -en spelontwikkeling belangrijk. Het aantal kinderopvangplaatsen moet dus verder stijgen.

BUITENSCHOOLSE ACTIVITEITEN VOOR ONTPLOOIINGSKANSEN KINDEREN EN AFSTEMMING WERK/GEZIN

Opvang voor en na school, of tijdens vrije tijd, is niet meer weg te denken in het dagelijks leven van ouders en kinderen. Voortdurend wordt op basis van nieuwe behoeften en inzichten en met het oog op kwaliteitsverbetering, gesleuteld aan deze opvang. Zoveel mogelijk schoolkinderen moeten op een kwaliteitsvolle manier van opvang en vrije tijd kunnen genieten. Via **samenwerking met alle partners** wil men buitenschoolse opvang beter afstemmen op de leefwereld van schoolkinderen, in functie van een betere combinatie van arbeid en gezin. Doorgedreven samenwerking tussen welzijn, onderwijs, sport en vrije tijd zorgt voor een ruim aanbod, dicht bij de mensen en bij de kinderen. Waar mogelijk stimuleren we kinderopvang en voor- en naschoolse opvang in (de buurt van) de school en zorgen we voor een goede aansluiting op buitenschoolse activiteiten zoals sportclubs, STEM-Academie, jeugdwerk en deeltijds kunstonderwijs. We zorgen voor **uniforme tarieven en een volledig aanbod met één muisklik**. Zo krijgen kinderen maximale ontplooiingskansen en worden ouders ondersteund in de combinatie van werk en gezin. In een uniek onderzoeksproject hebben de Brusselse kinderen zelf aangegeven hoe ze de opvang ervaren. De aanbevelingen uit dit onderzoek worden toegepast. Buitenschoolse activiteiten zijn belangrijk om kinderen die naar Nederlandstalig onderwijs gaan buiten de school(m)uren voldoende in contact te brengen met het Nederlands. Op die manier kunnen ze de taal, zonder leerdruk, ‘spelend leren’.

OOG VOOR PLEEGZORG EN ZORGOUDERS

Soms zijn er moeilijke momenten in een opvoedingsrelatie. Als kinderen niet langer thuis kunnen blijven, is **pleegzorg onze eerste keuze als oplossing**. Die biedt de beste garanties op een warme thuis. Ook bij pleegzorg moet het belang van het kind voorop staan. We evalueren permanent de drempels tot pleegzorg en werken ze waar mogelijk weg. Dankzij CD&V kwam er een statuut voor pleeggezinnen. Nu moet er ook een statuut voor zorgouders komen. Wie aan cohousing doet, mag daarvoor fiscaal niet worden afgestraft.

EXTRA STEUN VOOR ALLEENSTAANDEN EN EENOUDERGEZINNEN

Alleenstaanden en eenoudergezinnen zijn een kwetsbare groep. Zij lopen vaker risico op armoede of andere sociaaleconomische problemen. Met slechts één gezinsinkomen is hun draagkracht beperkt en ook de combinatie arbeid en gezin of arbeid en zorg is vaak niet eenvoudig. We kiezen ervoor hen **extra te ondersteunen** in alle beleidsdomeinen.

VOLDOENDE PLAATS IN AMBITIEUS NEDERLANDSTALIG ONDERWIJS

Onderwijs is cruciaal, zeker binnen een stedelijke context. Het reikt iedereen levensbelangrijke handvatten. Al onze Brusselse ketjes en ketten moeten de sterke vorming krijgen die ze nodig hebben, zodat ze elk hun plaats kunnen innemen in ons Brussel. Daar zijn we allemaal van overtuigd. Investeren in onderwijs is met andere woorden voluit investeren in de toekomst van onze stad. Daarom is het belangrijk dat we niet ter plaatse blijven trappelen, maar constant blijven bijsturen. Volgens OESO-onderzoeken is er een grote kloof tussen arm/rijk en allochtoon/autochtoon. Laat ons dus het onderwijs gebruiken als een hefboom om deze kloof kunnen dichten. Ons Brussel zal er wel bij varen.

De investering van de Vlaamse Gemeenschap in het Nederlandstalig onderwijs in Brussel moeten de komende jaren dan ook fors stijgen. Concreet stellen we dat het aantal Nederlandstalige scholen toeneemt om een aanbod uit te werken voor minstens 30 procent van de Brusselse kinderen en jongeren (de zogenaamde Brussel-norm).

VLAANDEREN HEEFT ONDERWIJS VAN TOPKWALITEIT

Vlaanderen heeft onderwijs van topkwaliteit. De recente hervormingen hebben ons onderwijs voorbereid op de toekomst. Dit betekent niet dat het werk af is. De snel veranderende samenleving zorgt voor nieuwe uitdagingen. Om internationaal aan de top te blijven, koesteren we onze sterke troeven en spelen we in op deze veranderingen.

Elk kind verdient ambitieus onderwijs. Onderwijs speelt een cruciale rol in de vorming en ontwikkeling van iedereen door kennis over te dragen én door de nodige vaardigheden, attitudes en competenties aan te leren om sterk in de samenleving te staan. Ons onderwijs richt zich niet op de gemiddelde leerling. Die bestaat niet. Het speelt in op de bestaande diversiteit en laat elke leerling maximaal leerwinst boeken op basis van zijn talenten en mogelijkheden. En dit ongeacht sociale afkomst, seksuele oriëntatie, genderidentiteit, thuistaal...

Ouders zijn hun eerste partners. Zij dragen de eerste en belangrijkste verantwoordelijkheid voor de opvoeding van de kinderen. Betrokken ouders bouwen actief mee aan de ideale leeromgeving die nodig is voor goede onderwijsprestaties. Zij stimuleren hun kinderen om het beste uit zichzelf te halen en binnen de school alle ontplooiingskansen te grijpen. Betrokken ouders maken sterk onderwijs.

Goede onderwijsresultaten vergen ook inspanningen en engagement buiten schooltijd.

Vorming stopt niet met de schoolbel. Sport, deeltijds kunstonderwijs, jeugdverenigingen, zelfstandig lezen, nieuwe dingen ontdekken, ontwerpen en technische vaardigheden oefenen in een techniekacademie of *'fablab'*... Het draagt allemaal bij tot een sterke vorming.

Elke leerling heeft recht op de nodige ondersteuning om de leerdoelen te bereiken en een studiekeuze te maken. We zetten in op **huiswerk- en studiekeuzebegeleiding**, o.m. door studenten en vrijwilligers (bv. *'tutoring'* of inzet van vrijwilligers in wijkgebonden schoolwerkingen). Ouders die niet in staat zijn, om welke reden dan ook, om een optimale ontwikkelings- en leeromgeving te creëren voor hun kind, worden op die manier ondersteund.

Ons onderwijs speelt ook een belangrijke **maatschappelijke rol**. Scholen en speelplaatsen zijn spiegels van onze samenleving. Kinderen, jongeren, leerkrachten en ouders leren er met elkaar omgaan. In een samenleving die op tal van vlakken meer divers wordt, is dat des te belangrijker. Zo bereidt onderwijs jongeren voor om hun plaats te vinden in de maatschappij en op de arbeidsmarkt.

We willen **zo weinig mogelijk financiële drempels**. We organiseren ons onderwijs kostenbewust, zodat de studiekeuze niet bepaald wordt door de financiële haalbaarheid.

We zijn ervan overtuigd dat de **vrijheid van onderwijs** in al zijn aspecten essentieel is voor de hoge kwaliteit van ons onderwijs. We vullen deze vrijheid van onderwijs ruim in: zowel de vrije schoolkeuze van ouders als de vrijheid van scholen wat betreft de stichting (oprichting van scholen), richting (pedagogisch project) en inrichting (de organisatie en het personeelsbeleid) van onderwijs. We geven vertrouwen en verantwoordelijkheid aan schoolbesturen en schoolteams. Vrijheid van onderwijs is **geen vrijblijvendheid van onderwijs**. Het is de verantwoordelijkheid van de scholen om topkwaliteit te leveren.

We maken een digitale sprong en zorgen ervoor dat scholen qua IT-infrastructuur mee zijn met de 21ste eeuw. Zo zullen alle Brusselse secundaire scholen eind 2019 aangesloten zijn op supersnel internet via Fiber to the School.

Waar mogelijk stimuleren we **kinderopvang en voor- en naschoolse opvang** in (de buurt van) de school en zorgen we voor **een goede aansluiting op buitenschoolse activiteiten** zoals sportclubs, de STEM-academie, jeugdwerk en het deeltijds kunstonderwijs. Het multifunctioneel gebruik van schoolinfrastructuur wordt gestimuleerd.

Het is onze ambitie om **elke Brusselse jongere met de nodige kwalificaties het leerplichtonderwijs te laten afsluiten** zodat hij of zij klaar is voor het hoger onderwijs of de arbeidsmarkt. We voorzien een **continue schoolloopbaanbegeleiding** en een goede aansluiting op de arbeidsmarkt, zonder in te boeten op de brede vorming voor alle jongeren.

VLAANDEREN INVESTEERT VOLOP IN NIEUWE BRUSSELSE SCHOLEN

De **inhaalbeweging** in de scholenbouw wordt onverminderd voortgezet. We versterken ze zelfs met bijkomende financiële middelen. Zo investeerde de Vlaamse Regering de vorige legislatuur voor 180 miljoen euro in nieuwe schoolinfrastructuur in Brussel. Wanneer alle lopende projecten in Brussel afgewerkt zijn is er tegenover 2014 een **toename van 6210 plaatsen in het basis- en van 4540 plaatsen in het secundair onderwijs**.

Investeringsprojecten in schoolgebouwen zijn aangepast aan de maatschappelijke uitdagingen en onderwijsnoden van de 21ste eeuw. Organisatievormen zoals de campusschool genieten de voorkeur. We hebben ook specifieke aandacht voor de **didactische, technische en technologische uitrusting** in scholen. Nieuw gerealiseerde schoolinfrastructuur moet per definitie **duurzaam en multifunctioneel** zijn. Multifunctionele schoolgebouwen kenmerken zich door een groot gedeeld gebruik en een hoge effectieve bezettingsgraad de hele week en het hele jaar door. Investeringsprojecten in scholenbouw waarbij verschillende actoren samenwerken (onderwijs, welzijn, sport, cultuur, jeugd...) vormen de beste garantie voor goed multifunctioneel gebruik.

Scholen worden afgestemd op de buurt en vormen als **ontmoetingsplaats** het kloppend hart van de lokale samenleving. Scholen mogen geen eilanden zijn. We geloven er sterk in dat ook bestaande schoolgebouwen met enkele kleinere aanpassingen kunnen worden opengesteld naar de buurt. Vele organisaties, maar ook niet-georganiseerde mensen, steken vaak veel tijd in de zoektocht naar een vergaderruimte of repetitielokaal. De vrije open ruimte wordt schaars en scholen staan 's avonds en in het weekend nog te vaak leeg. **Daarom willen we elk schoolgebouw in Brussel onderwerpen aan een toegankelijkheidsscan waarmee bekeken wordt welke mogelijkheden er kunnen zijn om ruimte te delen**. Op die manier worden scholen echt bakens van de buurt en kan iedereen er, natuurlijk binnen een kader van gedeelde verantwoordelijkheid, deel van uitmaken.

Ook een **veilige schoolomgeving** is prioritair. De inrichting van schoolstraten moet ouders en kinderen ertoe aanzetten zoveel mogelijk te voet en met de fiets naar school te gaan. Tegelijkertijd zorgt het voor meer rust en gezonde lucht aan de schoolpoort.

MAXIMALE KEUZEVRIJHEID VOOR EEN NEDERLANDSTALIGE SCHOOL NAAR KEUZE

We gaan voor een **inschrijvingssysteem** waarbij ouders kunnen kiezen voor de school die past bij hun opvoedingsvisie. Tegelijkertijd willen we kampeerrijen vermijden en moet bij capaciteitstekort een eerlijke verdeling van de beschikbare plaatsen gegarandeerd zijn. De voorrang voor Nederlandstaligen in Brussel wordt versterkt. **In het secundair onderwijs stijgt de voorrang voor kinderen met Nederlandstalige ouders van 55% naar 65%**. 15% van de plaatsen wordt voorbehouden voor kinderen die reeds 9 jaar school liepen in het Nederlandstalig onderwijs. Uitsluiting, segregatie en discriminatie moeten vermeden worden. De mogelijkheid om voorrang te geven aan ondervertegenwoordigde groepen blijft

behouden. In het basisonderwijs is de afstand tot de school en de schoolkeuze bepalend voor de ordening van leerlingen. De basisschool is een buurtschool.

We staan dus achter het belang van voorrangregels voor Nederlandstalige kinderen. Het doel van de voorrangregels is immers pedagogisch: niemand heeft baat bij klasjes waar er in het Nederlands les wordt gegeven maar quasi niemand de taal spreekt buiten de schoolmuren. Kinderen die thuis in een andere taal opgroeien, hebben er alle belang bij dat ze de schoolbanken kunnen delen met een paar Nederlandstalige klasgenootjes.

We hebben vertrouwen in de VGC als lokale onderwijspartner om tot een **goede inschrijvingsregeling** te komen. Daarom opteren we voor een breed lokaal overleg waaraan zowel onderwijspartners als partners in de lokale gemeenschap die betrokken zijn bij onderwijs deelnemen.

In de basisschool willen we kinderen die naar Nederlandstalige kinderopvang zijn geweest voorrang geven. Dat evenwel zonder afbreuk te doen aan de reeds bestaande voorrangregels.

DOORGAANDE LIJN VAN ZORG NAAR ONDERWIJS

Enkele jaren geleden lanceerden we het voorstel van een **'doorgaande lijn'**, het meer afstemmen van kinderdagverblijven op initiatieven voor buitenschoolse opvang en het reguliere onderwijs. We hebben daar ondertussen stappen voor gezet. Het is onze ambitie om geleidelijk te komen tot een **geïntegreerd leer- en zorgtraject ('edu-care')** voor gezinnen met kinderen van 0 tot 6 jaar, waarbij ook de preventieve gezinsondersteuning wordt ingeschakeld (in samenwerking met het Huis van het Kind). Een goed voorbeeld hiervoor is kinderdagverblijf De Boomhut in Sint-Lambrechts-Woluwe dat zijn nieuwe infrastructuur deelt met een kleuter- en basisschool.

Kinderen die hun eerste levensjaren doorbrengen in de Nederlandstalige kinderopvang, krijgen een goede taalbasis voor later. **In de eerste jaren is de taalontwikkeling immers zeer cruciaal.** Niet iedereen krijgt echter die kans, of kan van deze mogelijkheid gebruik maken. Als overheid moeten we daar onze taak opnemen, in het belang van de kinderen, maar ook voor de samenleving later. We willen ons hiervoor baseren op een systeem dat tijdens de afgelopen jaren ingang vond in het **Nederlandse Breda**. Baby's worden van bij de geboorte door vrijwilligers en medewerkers van de organisatie die kinderopvang beheert opgevolgd. Op regelmatige tijdstippen kan een gezin worden **begeleid, onder andere op vlak van taalvaardigheid en de taalontwikkeling, maar ook bijvoorbeeld 'leren spelen'**. We versterken op die manier de rol van de ouders in de opvoeding van hun kind en helpen kinderen klaar te stomen voor het kleuteronderwijs. De ouders nemen hun verantwoordelijkheid op door een grotere betrokkenheid op school te tonen en door het beheersen van de schooltaal. Op die manier minimaliseren we de kloof die er vaak al bestaat tussen kinderen die hun eerste dag in het kleuteronderwijs zitten. Het project 'Vroege Vogels',

dat nu al bestaat, stimuleert ouders om hun kinderen op de leeftijd van 2,5 jaar naar school te sturen, en kan via deze nieuwe insteek uitgebreid worden.

Wat te vaak gebeurt, is dat waardevolle informatie bij de overstap tussen twee onderwijsniveaus of het voorschoolse en het schoolse niveau verloren gaat. Dit is ten nadele van het kind en dat kan nooit de bedoeling zijn. Daarom moeten we inzetten op een ambitieuze en verregaande verplichte en vlotte doorstroom van nuttige informatie van elk kind en jongere (bv over zorgnoden). Er zal moeten bekeken worden welke maatregelen hierbij nodig zijn in respect tot de privacywetgeving en om stigmatisering te voorkomen. We gaan hierbij ver en willen een registratiesysteem van bij de geboorte tot aan de leeftijd van 18 jaar. Zo kan via dit systeem duidelijk worden over welke talenten het kind beschikt, maar ook welke moeilijkheden het bijvoorbeeld gehad heeft rond taalontwikkeling, waar het kind sterk in is of waar het een extra duwtje in de rug kan gebruiken.

Een ander element binnen het domein 'onderwijs' is een **betere opvolging van de bestaande regeling rond taalbad en taalscreenings in het basis -en secundair onderwijs**. Elke instromer in deze twee onderwijsniveaus wordt momenteel onderworpen aan een test, die een beeld moet vormen van het niveau Nederlands waarover het kind beschikt. Deze test kan vrij door scholen opgesteld worden. De school is wel verplicht om op basis van de resultaten een taalbad of (intensieve) training te voorzien, in het belang van de schoolcarrière van de ketjes en ketten. Onderzoek wijst uit dat een intensieve taaltraining of een taalbad effectief is.

We willen verder investeren in een **universele screening van elke instromer in een Brusselse basis -en secundaire school**. De screening moet geen toelatingsproef zijn. Ze moet juist zorgen voor gelijke onderwijskansen voor iedereen.

ONDERWIJS MET RUIMTE VOOR LEVENSBESCHOUWELIJKE DIALOOG

Iedereen moet zich thuis voelen op school. Dat vereist een **schoolcultuur die inspeelt op diversiteit** en schoolbesturen die gericht acties ondernemen opdat achtergrond of eigenheid van een kind geen belemmeringen zijn voor participatie en leren. We hechten veel belang aan de betrokkenheid van de ouders bij de vorming. De engagementsverklaring die ouders vandaag op school ondertekenen, moet uitgroeien tot een werkinstrument waarin ouders en school afspraken maken over de manier waarop ze een bijdrage leveren in het ontwikkelings- en leerproces van kinderen. Samen bepalen ze wie welke inspanningen levert en op welke manier overleg georganiseerd wordt. Scholen zouden in de engagementsverklaring ook zeer uitdrukkelijk moeten aangeven hoe belangrijk het voor ouders is het Nederlands voldoende (niveau B2) machtig te zijn voor de doorstromingskansen van hun kinderen tussen kleuter- en lager en lager en middelbaar onderwijs. Bovendien versterkt dit de ouderbetrokkenheid in het leerproces van het kind.

Levensbeschouwelijk onderricht maakt integraal deel uit van de vrijheid van onderwijs. Voor ons gaat onderwijs over én kennis verwerven én groeien als persoon. Leerlingen hebben recht op lessen in de erkende levensbeschouwingen. We zorgen ervoor dat de lessen van hoge kwaliteit zijn. Dit via een sterke vorming van leerkrachten en goed toezicht op de lessen.

We gaan voor **een schoolomgeving** waar alle leerlingen zich maximaal kunnen ontplooien, los van maatschappelijke verwachtingen rond gendernormen.

Het leerkrachtenkorps - ook in Brussel - is nog steeds geen weerspiegeling van de samenleving. Door het ontbreken van leerkrachten met migratieachtergrond, ontbreken ook vaak rolmodellen voor de klas met wie leerlingen zich kunnen identificeren. We moeten nagaan welke factoren vandaag verhinderen dat ook leerkrachten met migratieachtergrond hun weg vinden naar de lerarenopleiding en nadien naar de lerarenkamer. De strijd tegen racisme en discriminatie is ongetwijfeld ook aan de orde in het onderwijs. Daarnaast dient de lerarenopleiding zelf voldoende stedelijk te zijn en de diversiteit aan bod te laten komen in het opleidingsprogramma. Door dialoog met de onderwijskoepels, de overheid, de lerarenopleidingen én de verschillende gemeenschappen van etnisch-culturele minderheden moet nagegaan worden hoe we meer leerkrachten met een diversiteitsachtergrond kunnen aantrekken.

MEERTALIGHEID ALS TROEF

We willen dat kinderen en leerlingen vanaf de kleuterklas reeds op een intense manier in aanraking komen met de andere landstaal. Daarom willen we op een intense en structurele manier projecten op school opzetten in de andere landstaal.

De onderwijstaal is en blijft Nederlands. Een goede kennis van het Nederlands is immers essentieel. Taal is de sleutel voor sterke onderwijsprestaties én tot volwaardige integratie. De realiteit op school is echter meertalig. Daarom hebben we nood aan een **TaalTurbo**. We stimuleren taalvaardigheid en begrijpend lezen. De lat ligt hoog voor elke leerling. We denken aan voldoende instructietijd in de klas om te (leren) lezen, lezen ook na de schooluren stimuleren en inzetten op een sterke leesdidactiek. We bevorderen leesplezier buiten de schooluren, in structurele samenwerking met bibliotheken (bv. door wijkbibliotheken een plaats in de school te geven) en culturele centra. Scholen met veel leerlingen van wie de thuistaal niet het Nederlands is, kunnen de extra middelen die ze hiervoor krijgen gericht inzetten.

Ook een **sterke meertaligheid is een troef** voor het leven. We voorzien voldoende mogelijkheden voor Nederlandstalige kinderen die een vreemde taal willen leren. We breiden de mogelijkheden voor CLIL (*'Content and Language Integrated Learning'*) uit, o.a. naar het basisonderwijs, steeds mét aandacht voor het Nederlands.

LEVENSECHT EN LEVENSLANG LEREN

We **versterken** het **duaal leren** en breiden het uit zodat in de meer arbeidsmarktgerichte studierichtingen in het secundair onderwijs duaal leren mogelijk is. We willen dat ook ondernemingen sterke en kwaliteitsvolle leeromgevingen zijn. Van scholen verwachten we dat ze investeren in sterke, structurele samenwerkingen met ondernemingen.

Bedrijven spelen een belangrijke rol voor onderwijs. Zij beschikken over de laatste technologische ontwikkelingen en kunnen zo meer ondersteuning bieden, ruimer dan stageplaatsen binnen de technische opleidingen. Waar het voor scholen moeilijk is om steeds te beschikken over de laatste nieuwe materialen, kan, via een samenwerking met lokale bedrijven, materiaal en infrastructuur, passend bij de opleiding, gebruikt worden. Deze en andere faciliteiten werken verbindend, lokaal en regionaal. We willen investeringen in uitrusting vanuit de private sector in scholen ondersteunen. De school evolueert zo tot een leergemeenschap in de buurt.

We investeren verder in de **samenwerking met ACTIRIS**. Elke schoolverlater is voor het afstuderen ingeschreven bij de ACTIRIS en op de hoogte van de dienstverlening. ACTIRIS heeft met elke school een overeenkomst om proactief schoolverlaters te informeren.

STAD OP MAAT VAN JONGEREN

MAXIMAAL BENUTTEN VAN RUIMTE

Voldoende gebruik kunnen maken van private en open ruimte is essentieel voor kinderen en jongeren. De bevolkingsdichtheid in de Brusselse gemeenten loopt nogal sterk uiteen, van 1900 tot maar liefst 23785 inwoners per km². Waar een kind geboren wordt en woont, kan dus een effect hebben op de beschikbare ruimte in de onmiddellijke omgeving. **Kinderen moeten voldoende ruimte krijgen om in gezonde buitenlucht te kunnen spelen**, ook al wonen ze in een (wereld)stad. We wonen doorgaans op steeds kleiner wordende oppervlakten. In steden zijn de woningen in vele gevallen sowieso al gemiddeld gezien kleiner dan op het platteland. Dit noopt ons ertoe om **openbare ruimte nog meer in te richten als ruimte om te ontmoeten en spelen**. De aangelegde parken en groene ruimten in Brussel zijn in dat opzicht belangrijke locaties, maar er zijn ook andere plekken, zoals de straten zelf. Onderzoek leert ons dat veel kinderen graag op straat zouden willen kunnen spelen. In ideale straten moeten kinderen vooral kunnen ontspannen, ontdekken en ontmoeten .

In Nederland denkt men sinds enige tijd na over het concept van de “**vrijstraat**”. Men biedt bewoners de mogelijkheid om de parkeerplek die ze gebruiken in de straat op te geven door de beslissing te nemen de auto te laten voor wat het is, of zich elders te parkeren. De vrijgekomen ruimte kan dan naar wens van de buurtbewoners ingericht worden, wat ook de

kinderen in de straat ongetwijfeld ten goede komt. Ook in Brussel zou dergelijk initiatief in bepaalde straten van bepaalde wijken kunnen zorgen voor een grotere leefbaarheid.

Naast de vrijstraten spreekt men ook van '**leefstraten**', waarbij gedurende één maand de straat autovrij wordt gemaakt om er een andere invulling aan te geven. Er kan meer ruimte komen voor sport, spel, ontmoeting of natuur. Straatbewoners kunnen zo ervaren hoe het leven in de straat er zou kunnen uitzien wanneer er geen of minder doorgaand verkeer is en er minder auto's geparkeerd staan. Net zoals voor vrijstraten liggen er volgens ons ook voor dergelijke projecten veel mogelijkheden in onze stad.

Straten trekken onze aandacht enorm. De redenen gaven we al eerder aan. Momenteel is het slechts in twee van de Brusselse gemeenten mogelijk om **(online) een speelstraat aan te vragen**. In een speelstraat zijn kinderen baas. Ze kunnen er zorgeloos samen spelen en ouders en buren kunnen elkaar beter leren kennen. We vinden dat, zeker in vakantieperiodes, veel **meer Brusselse straten tot speelstraat** moeten kunnen worden omgedoopt. We willen gaan het online aanvragen van een korte (1 of 2 dagen) of lange speelstraat (3 tot 14 dagen) in elke Brusselse gemeente. Daarnaast willen we in elke Brusselse gemeente minstens twee straten gedurende de vakantieperiodes permanent als speelstraat laten inrichten.

Tal van Brusselse wijken bevatten **kleine (braakliggende) terreintjes**, of plaatsen waar (voorlopig) niets mee gebeurt. Deze plekken zouden kunnen worden ingericht voor en door kinderen en jongeren als **perfecte pocketspeeltuinen**? Vaak vragen jongeren niet per se om de grootste speeltuin of het grootste grasveld. Elke ruimte die gebruikt kan worden als speelruimte is winst. We willen de inspraakmogelijkheden voor kinderen en jongeren met betrekking tot deze 'pocketspeeltuinen' absoluut beklemtonen. Niet in elke wijk zijn de vragen en noden immers dezelfde en wie beter dan de kinderen en jongeren die er wonen zelf weten waar er nood aan is? We willen de mogelijkheid voorzien waarbij iedereen via een meldsysteem dergelijke plekken kan signaleren. Buurtcomités kunnen betrokken worden bij het opvolgen van deze speeltuinen of deze zelfs adopteren.

Daarnaast zou in elk aangelegd park een **speel- en ontdekkingszone voor kinderen** gerealiseerd kunnen worden, hoe klein of groot dan ook. Door in de openbare ruimte een groter aanbod aan speelruimte te voorzien, wordt de stap voor kinderen en hun ouders kleiner om de straat op te trekken en ook met anderen in contact te komen.

Niet alleen buiten, maar ook in de binnenruimte kan er nog veel gedaan worden ten aanzien van kinderen. Het spreekt voor zich dat we het niet hebben over de private ruimte waarover inwoners beschikken. We kijken vooral naar locaties die niet maximaal benut worden, zoals bijvoorbeeld **schoolgebouwen buiten de schooluren**. Er zijn veel scholen die over sportinfrastructuur beschikken, en gelet op het feit dat er in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest een tekort aan sportinfrastructuur is, zou deze ruimte best zo maximaal mogelijk gebruikt worden. Er bestaan reeds Vlaamse subsidies om sportinfrastructuur ook buiten de schooluren ter beschikking te stellen, onlangs nog kregen 7 Brusselse scholen hiervoor een

toelage. De Franstalige Gemeenschapscommissie en de Franse Gemeenschap zouden het Vlaamse voorbeeld kunnen volgen, zodat er nog een veelvoud aan sportinfrastructuur ter beschikking wordt gesteld.

Vlaanderen haalt vandaag de Brussel-norm niet wanneer het gaat om investeringen in sportinfrastructuur. Het is schrijnend vast te stellen hoe weinig geïnvesteerd werd door Vlaanderen de voorbije legislatuur. In de komende periode dient Vlaanderen zich te engageren voor twee nieuwe zwembaden in Brussel alsook een nieuw Bloso-sportcentrum. Daarnaast dienen de inspanningen om sportinfrastructuur van scholen en instellingen open te stellen voor een breder publiek onverminderd door te gaan.

Naast sportinfrastructuur zouden ook **klassen zelf meer kunnen worden opengesteld**. In onze visie kan dan bijvoorbeeld aan geëngageerde buurtbewoners gevraagd worden om als conciërge op te treden. We zouden dan ook voorzien in het bijhouden van goede praktijken uit het hele gewest, zoals bijvoorbeeld van de bestaande brede scholen, om de redenen tot voorbehoud weg te werken.

Ook in publieke gebouwen zitten mogelijkheden verscholen. Een **kleuterspeelhoek in alle openbare gebouwen** realiseren maakt een wereld van verschil. We denken bijvoorbeeld aan de Brusselse gemeentehuizen en OCMW's. Jette geeft hier al het goede voorbeeld. Hiervoor is een subsidie naar de lokale besturen toe aangewezen. Dezelfde subsidie kan aan gemeenschapscentra worden verleend, of de VGC kan zelf instaan voor het organiseren van de speelhoeken. Deze hoeven niet groot te zijn: elke locatie heeft wel ergens een kleine onbenutte plek. Vergeten we ook niet genderneutrale en goed uitgeruste voorzieningen om baby's te verversen.

JEUGDWERK EN JEUGDHULP

Jeugdwerk is meer dan vrijetijdsbesteding voor kinderen en jongeren. Het versterkt hen door hen consequent centraal te plaatsen en hen de ruimte te geven jong te zijn, met vallen en opstaan, in groep. Het is dus sterk **gemeenschapsvormend**. De jeugdwerkmethodiek heeft ook een grote meerwaarde om kinderen en jongeren als volwaardige burgers te betrekken bij het beleid. We plaatsen kinderen en jongeren consequent centraal, werken op maat en beschouwen hen op die manier als volwaardige burgers zodat hun kinder- en mensenrechten gewaarborgd worden. Jeugdwerk is een recht voor alle kinderen, wil alle kinderen en jongeren bereiken en wil een brug vormen over de verschillende kruispunten en levensdomeinen van kinderen en jongeren heen.

De **jeugdhulp** is grondig hertekend waarbij we het actieplan jeugdhulp verder uitvoeren. Daarbij zetten we vooral in op **preventie en vroegdetectie**. Het uitgangspunt is 'één gezin, één plan', wat zorgt voor continuïteit en betrokkenheid.

Binnen de jeugdhulp leggen we het accent op de **versterking van gezinnen en hun omgeving**. In verontrustende leef- en opvoedingssituaties en crisissen moet er sneller en accurater kunnen worden opgetreden.

We blijven inzetten om het **taboe op geestelijke gezondheidsproblemen** weg te werken. Geestelijke gezondheidszorg moet ingekapseld worden in de jeugdhulp. Kinderen en jongeren met een psychiatrische problematiek horen niet thuis in de volwassenenpsychiatrie. Er moet geïnvesteerd worden in de geestelijke gezondheidszorg van kinderen en jongeren, met inbegrip de capaciteit, zowel in residentiële als in ambulante zorg.

Jongvolwassenen die de jeugdzorg verlaten en de verlenging van de gedwongen hulpverlening met voldoende capaciteit, zijn een blijvend aandachtspunt. Sommige kwetsbare jongvolwassenen die de jeugdhulpverlening verlaten, zijn nog niet klaar voor de verantwoordelijkheden die de meerderjarigheid met zich meebrengt. Het is dan ook belangrijk dat **de overgang naar de meerderjarigheid geen breekpunt is in de hulpverlening**.

VRIJE TIJD EN CULTUUR VOOR EEN BETROKKEN SAMENLEVING

De levenskwaliteit van mensen wordt bepaald door hun gezondheid, hun gezinsleven, hun job, de plek waar ze wonen... Minder zichtbaar is de **impact van vrijetijdsbesteding**. Nochtans is die onmiskenbaar. Goede scores in internationale klasseringen over levenskwaliteit zijn in hoge mate toe te schrijven aan ons rijke culturele leven. Vlaanderen en Brussel zijn culturele topregio's met een rijk erfgoed, met hedendaagse kunst en met creatieve industrie als motor van innovatie en nieuwe stedelijkheid. Ons verenigingsleven brengt mensen samen en wetenschappelijk onderzoek heeft al meermaals aangetoond dat vrijwilligers gelukkiger zijn.

Veel van de interactie tussen mensen gebeurt in de vrije tijd. Het belang van vrije tijd ligt in de **ontmoetingen tussen mensen en ideeën**. Ons erfgoed vormt, als getuige van ons verleden, de basis van onze gemeenschappelijke identiteit. Nieuwe artistieke creaties en vorming van professionele en amateurkunstenaars vernieuwen en verrijken de culturele voedingsbodem waarin onze identiteit zich verder ontwikkelt. Ook sport is zowel vormend als verbindend.

We zetten in op een **breed en divers aanbod** dat ontmoetingen tussen mensen van alle generaties en culturen mogelijk maakt. We zetten ook in op het duurzaam en klimaatneutraal maken van infrastructuur en activiteiten.

Het netwerk van sociaal-culturele organisaties in Brussel, nieuw en oud, moeten we koesteren. Elk op hun manier bouwen zij mee aan een inclusieve, democratische, sterke en versterkende samenleving. We waken erover dat zijn de nodige structurele middelen en ruimte krijgen om hun rol te blijven spelen. We stimuleren partnerschappen tussen socio-culturele organisaties en lokale dienstencentra, woonzorgcentra en gemeenschapscentra. Daarnaast dient de overheid ervoor te waken dat succesvolle experimenten en projecten ook

de nodige duurzame financiering krijgen opdat deze initiatieven ook na opstart gecontinueerd kunnen worden.

Het netwerk van sociaal-culturele organisaties in Brussel, nieuw en oud, moeten we koesteren. Elk op hun manier bouwen zij mee aan een **inclusieve, democratische, sterke en versterkende samenleving**. We waken erover dat zijn de nodige middelen en ruimte krijgen om hun rol te blijven spelen.

Brussel heeft een **traditie van samenwerking op internationaal vlak**. We zijn sterk door onze open blik op de wereld. Daarom zetten we kunstenaars en sporters in als ambassadeurs en rolmodellen. Participatie kan bovendien nog worden verbeterd door digitale media oordeelkundig in te zetten.

We gaan voor **stilteplekken** waar men tot rust kan komen. De toekomstige stiltetuin van de Sint-Jorissite in de Vijfhoek is een goed voorbeeld. De vele religieuze gebouwen bieden kansen om ze een nieuwe, zinvolle maatschappelijke bestemming te geven (bv. als bibliotheek, skatepark, markthal of sociale voorziening). Een **beleid voor meer kunst & cultuur in de publieke ruimte** is wenselijk. We denken daarbij aan kwaliteitsvolle straatkunst maar ook aan multifunctionele en verplaatsbare kiosken in parken en op pleinen. Bij de ontwikkeling van ruimtelijke plannen voorzien we ook vrijplaatsen in de publieke ruimte zodat ze een (tijdelijke) culturele bestemming kunnen krijgen of 'ingepalmd' kunnen worden door jongeren.

We willen ook **de economische groeimogelijkheden van de vrijetijdssector ten volle benutten** via een ambitieus ondersteunings- en innovatiebeleid. We willen dat culturele en audiovisuele producties (o.m. games, films, tv-series, documentaires, podiumkunsten, beeldende kunsten, literatuur), mode, design en architectuur in Brussel gemaakt kunnen blijven worden. Zo houden we ons als vernieuwende en bruisende creatieve regio internationaal op de kaart en profileren we ons als interessante regio om te komen wonen, werken, bezoeken en investeren. De samenwerking tussen cultuur en economie moet nog versterkt worden. We denken aan ondersteuning van nieuwe organisatievormen en nieuwe *businessmodellen* (bv. de coöperaties met een maatschappelijke doelstelling) en versterking van de ondernemersvaardigheden van onze culturele organisaties en creatieve bedrijven om zo aanvullende middelen te vinden. Alle overheidsinstrumenten voor ondernemers moeten worden opengesteld voor culturele ondernemers, ongeacht de rechtspersoon. We moeten ook in alle sectoren aan talentontwikkeling doen en rekening houden met de diversiteit in onze samenleving.

De **federale wetenschappelijke instellingen** beschikken over schitterende collecties en uitzonderlijke expertise op tal van specifieke domeinen. Met zo'n erfgoed in hartje Europa zijn grotere bezoekersaantallen mogelijk. De musea kunnen elkaar nog aanzienlijk versterken. Om de troeven van deze instellingen écht te kunnen uitspelen, hebben ze nood aan een modern, dynamisch beheer en een aantrekkelijke infrastructuur. We willen de aansturing van deze instellingen verbeteren. Het managementteam willen we de middelen en verantwoordelijkheid geven om een ambitieus groeiplan uit te werken, gestoeld op een

beheerscontract en een meerjarenbudget. We stellen voor deze instellingen te responsabiliseren en te verzelfstandigen als autonome instellingen (bv. als stichting, instelling van openbaar nut of nv van publiek recht), met een **eigen raad van bestuur waarin de federale overheid en de gemeenschappen vertegenwoordigd zijn**. Ook in de federale culturele instellingen moeten de gemeenschappen volwaardig deel uitmaken van de raden van bestuur.

Wat fuifruimte betreft willen we graag drie veilige en bereikbare fuiflocaties realiseren, waarvan één in de Brusselse Vijfhoek.

Vlaanderen haalt vandaag de Brussel-norm niet wanneer het gaat om investeringen in sportinfrastructuur. Het is schrijnend vast te stellen hoe weinig geïnvesteerd werd door Vlaanderen de voorbije legislatuur. In de komende periode dient Vlaanderen zich te engageren voor twee nieuwe zwembaden in Brussel alsook een nieuw Bloso-sportcentrum. Daarnaast dienen de inspanningen om sportinfrastructuur van scholen en instellingen open te stellen voor een breder publiek onverminderd door te gaan.

EEN GEZONDE GEEST IN EEN GEZOND LICHAAM

Gezondheid is het allerbelangrijkste om levenskwaliteit te kunnen ervaren. Een gezonde thuis is dus een topprioriteit. Het is een plek waar we gezond kunnen leven en bewegen, een plek waar we mentale rust vinden, maar ook de beste zorgen krijgen wanneer onze gezondheid het laat afweten. We verleggen de **focus van louter 'genezen' naar 'kwaliteit van leven'**. Fysieke en mentale gezondheid zijn topprioriteiten. Het aantal burn-outs en depressies blijft stijgen. Brussel kent significant meer mensen met psychische problemen (40%) dan Vlaanderen (29%). We willen de gezondheid van mensen ondersteunen door gezonde keuzes en een gezonde levensstijl te stimuleren, door de leef- en woonomgeving gezond te maken en door in te zetten op mentaal welbevinden en een zorg waarbij de persoon met een zorgnood centraal staat.

In Brussel wordt de kaart getrokken van positieve gezondheid. 80% van de gezondheidsuitgaven per jaar gaan naar chronische aandoeningen gelieerd met sedentair gedrag zoals roken, drinken, ongezond eten. De beste manier om te besparen is om hier preventief geld aan te geven. De VG, de GGC en de Cocof werken volgende legislatuur een gezamenlijk plan uit waar patiëntenrechten, preventie, bewustwording, campagnes én innovatieve projecten geïntegreerd worden die leiden tot positieve gezondheid. In het bijzonder zet dit plan in op doelgroepen die minder makkelijk te bereiken zijn op vlak van gezondheid en welzijn.

Een **gezonde leefomgeving nodigt uit tot gezond gedrag**. We hebben bijzondere aandacht voor het verbeteren van de luchtkwaliteit, zowel binnen- als buitenshuis, geluidsverontreiniging, met prioriteit voor plaatsen waar veel kwetsbare mensen samenkomen (bv. schoolomgevingen, kinderdagverblijven, woon-zorgcampussen).

Goede zorg focust zich niet alleen op de ziekte of de beperking, maar richt zich op de hele persoon. We hebben een lichaam en een geest, zijn sociale wezens, hebben relaties, normen en waarden die we belangrijk vinden, een ideologie die we aanhangen, een zinvol leven, een persoonlijke geschiedenis, culturele en seksuele voorkeuren... Goede zorg houdt met al deze dimensies rekening.

Welzijn en gezondheid hangen sterk samen. Daarom verbindt **een goed uitgebouwde eerstelijnszorg welzijns- en gezondheidsactoren.** Sociaal werkers in laagdrempelige voorzieningen zoals buurt-, opbouwwerk en wijkgezondheidscentra, en op de eerste lijn in OCMW's, Centra Algemeen Welzijnswerk en diensten maatschappelijk werk van de ziekenfondsen, slaan mee de brug naar de verschillende levensdomeinen.

Er dreigt een tekort aan Nederlandstalige huisartsen in Brussel. De GGC en VG kunnen nagaan om extra incentives mogelijk zijn voor beginnende huisartsen. Daarnaast wensen we de toegang tot gezondheidszorg voor mensen in een kwetsbare situatie te verbeteren. In de volgende legislatuur dient het aantal wijkgezondheidscentra gevoelig opgetrokken te worden. Extra middelen vrijmaken voor de aankoop, huur en renovatie van infrastructuur kan helpen om sociale organisaties aan te zetten nieuwe wijkgezondheidscentra te openen.

De Vlaamse Gemeenschap streeft met de Vlaamse Sociale Bescherming, een geheel van tegemoetkomingen voor mensen die zorg nodig hebben, er naar dat de zorg betaalbaar blijft en mensen zo lang mogelijk kunnen participeren aan de samenleving. Zij heeft bovendien steevast de wil getoond om haar bevoegdheden in Brussel zo volledig mogelijk uit te oefenen. Als Brusselse CD&V willen wij een volwaardige VSB in Brussel.

CD&V heeft zich de voorbije jaren verdienstelijk gemaakt voor de Vlaamse Sociale Bescherming (VSB). De wachttijd werd teruggebracht van 10 naar vijf jaar en voor de nieuwe pijlers kan men zich tot 2020 aansluiten zonder wachttijd zijn maar enkele van de aanpassingen die minister Vandeurzen mogelijk gemaakt heeft. De VSB blijft evenwel vandaag onvoldoende bekend bij de Brusselaars. Velen sluiten zich intussen ook niet meer aan omdat de voordelen hen onbekend zijn. De campagne om de Vlaamse Sociale Bescherming en haar voordelen beter bekend te maken moet worden verdergezet in de volgende legislatuur. De stappen van die gezet worden omtrent een eigen Brusselse zelfredzaamheidsverzekering vanuit de GGC moeten nauwgezet worden opgevolgd en dient samen te sporen met de ontwikkeling van de VSB.

Mensen zijn sociale wezens. We hebben elkaar nodig. **Sociale relaties zijn een bron van steun** op emotioneel, financieel en praktisch vlak. Een goed sociaal netwerk draagt bij tot meer welbevinden, een goede gezondheid en zelfs een hogere levensverwachting. De inspanningen van het Brusselse **eenzaamheidsplan** worden verdergezet. We versterken het sociaal weefsel door buurtgericht te werken, mensen met elkaar in contact te brengen, onder meer in buurtzorgnetwerken, en door het verenigingsleven en sociaal-artistieke projecten te ondersteunen.

Ook het **geestelijke gezondheidszorgbeleid** maakt integraal deel uit van het algemeen gezondheidsbeleid. We maken onze geestelijke gezondheidszorg toegankelijker en nemen initiatieven om **het taboe hierrond te doorbreken**. We zetten sterker dan vandaag in op preventie en vroegdetectie van psychische problemen, onder meer via (online) informatieverstrekking. Nauw aansluitend bij de brede psychosociale begeleiding in het welzijnswerk, bouwen we **bijkomende (nieuwe), laagdrempelige en financieel toegankelijke initiatieven van psychologische hulpverlening op de eerste lijn** uit. Hierdoor wordt sneller hulp geboden, wordt ingrijpendere hulp in een latere fase vermeden en zorgen we ervoor dat kwetsbare personen aansluiting blijven vinden bij de samenleving. Een goed voorbeeld is het project Bru-stars CONNECT. Mede door dit en andere beleidsinitiatieven is het aantal zelfdodingen in Brussel gedaald met 60% tegenover 1999.

Iedere patiënt die er gebruik van kan en wil maken, moet kunnen beschikken over **veilige en doelmatige e-gezondheidtoepassingen**. Een verplicht door de huisarts aangelegd en bijgehouden elektronisch globaal medisch dossier, maakt het mogelijk op elk moment over de correcte informatie te beschikken. De patiënten moeten hun eigen dossier kunnen opvolgen en beheren. Een online portaal dat alle digitale gezondheidsgegevens bundelt, wordt verder uitgebouwd. Meer zorgverleners moeten gegevens digitaal bijhouden en meer informatie (bv. vaccinatie of bevolkingsonderzoeken) zal digitaal worden gebundeld. We hebben bijzondere aandacht voor een betere afstemming van welzijns- en gezondheidsgegevens, over de grenzen van de bevoegdheidsdomeinen van de federale overheid en de deelstaten heen.

We streven naar een **inclusieve en veerkrachtige samenleving waar iedereen inbegrepen is**. Alle levensdomeinen moeten zodanig georganiseerd te worden dat eenieder, in het bijzonder kwetsbare en/of ondervertegenwoordigde groepen, volwaardig en zonder obstakels kunnen deelnemen aan alle aspecten van het leven.

We passen het principe van **proportioneel universalisme** systematisch toe: een algemeen beschikbaar aanbod voor iedereen, maar met een bijzondere aandacht voor de ondersteuningsnoden van kwetsbare groepen binnen deze universele dienstverlening.

We geven mensen de garantie dat wanneer een nood aan zorg of ondersteuning ontstaat, een antwoord op deze vraag zal worden geboden. Iedereen heeft recht op een **betaalbaar, kwaliteitsvol en toegankelijk basisaanbod aan ondersteuning en hulp**. We blijven werken aan LGTB-vriendelijke woonzorgcentra.

Zorg wordt georganiseerd **vanuit concentrische cirkels**: na zelfzorg komen mantelzorg en wijk- en buurtzorg, vervolgens professionele eerstelijnszorg en tot slot gespecialiseerde zorg en ondersteuning. We zetten dus in op **ambulante zorg en 'outreaching' werken**.

We maken een **verschuiving mee van acute naar chronische zorg**. Vooral personen met een complexe en langdurige zorg- of ondersteuningsnood hebben belang bij een geïntegreerd zorgmodel. Een model waarin de zorg niet in hokjes opgesplitst wordt tussen gezondheid en welzijn, tussen eerstelijns- en specialistische zorg, tussen zorg betaald door de federale of

door de regionale overheid. We kiezen dan ook voor een goede, **geïntegreerde zorg waarbij de patiënt en zijn mantelzorger het vertrekpunt** zijn.

De patiënt in zijn totaliteit staat centraal en neemt de regie over zijn zorg zelf in handen. Een **multidisciplinair netwerk ondersteunt** hem daarbij. In dat netwerk zitten onder meer de huisarts, specialisten, woonzorgactoren, de apotheker en verpleegkundigen, maar bv. ook sociaal werkers, mantelzorgers, hulpverleners en de omgeving van de patiënt. De leden van het netwerk werken samen en mét de patiënt.

In zorgende gezinnen is mantelzorg vanzelfsprekend: je zorgt voor de persoon van wie je houdt wanneer die ziek wordt. We hebben grote waardering voor deze inzet. We **ondersteunen de mantelzorger** door hem, mits akkoord van de zorgbehovende, als een volwaardige zorgpartner te betrekken bij ieder zorgoverleg en hem toegang te geven tot de digitale welzijns- en zorggegevens van de persoon voor wie hij zorgt. We dragen zorg voor mantelzorgers door erover te waken dat ze hun draagkracht niet overschrijden. We hebben bijzondere aandacht voor de jonge mantelzorger. Aan diegenen met de grootste zorg- en/of ondersteuningsnood en het kleinste sociale netwerk, geven we een zorggarantie. We versterken mantelzorgverenigingen. We zorgen voor voldoende en goed bereikbare buurtgerichte diensten en voorzieningen en versterken de respijtzorg (bv. nacht- en/of dagopvang, buurtcentrum, kortverblijf, vakantieopvang, revaliderend zorgverblijf, oppasdiensten). We hebben ook aandacht voor een mantelzorgvriendelijk personeelsbeleid. Vandaag heeft geen enkele Brusselse gemeente een mantelzorgpremie. Nochtans is dat courante praktijk bij Vlaamse gemeenten. We onderzoeken hoe we de Vlaamse schepenen en OCMW voorzitters kunnen stimuleren om een mantelzorgpremie in Brussel in het leven te roepen.

In Schaarbeek opende recent de instelling Titeca die zich specialiseert in **dubbele diagnostiek van personen met een handicap en een mentale beperking**. Titeca beschikt vandaag over 7 bedden. Wij willen ervoor zorgen dat het aanbod in de volgende legislatuur wordt bestendigd en uitgebreid tot 20 hospitalisatiebedden. Er moet een instrument ontwikkeld worden om de aanvragen tot hospitalisatie zo goed mogelijk in kaart te brengen voor deze doelgroep en deze ook vervolgens af te stemmen op de vooropgestelde behoeften. Het netwerk van de mobiele interventieteams moeten versterkt worden om de actoren van de vele netwerken zowel voor mentale handicap als geestelijke gezondheid, de opname units inbegrepen, te ondersteunen.

We maken werk van een **inclusieve arbeidsmarkt** waarin personen met een chronische ziekte of beperking gelijke kansen krijgen bij het vinden en uitoefenen van werk. We focussen bij (her)inschakeling op de arbeidsmarkt op de **capaciteiten van mensen, niet op hun beperkingen**. Personen met een arbeidshandicap en hun werkgevers hebben recht op ondersteunende maatregelen op de werkvloer. De re-integratie van langdurig zieken, zowel bij de werkgever als op de algemene arbeidsmarkt, is een gedeelde verantwoordelijkheid.

Er moet een gelijkwaardig equivalent komen voor de Vlaamse Ondersteuningspremie voor personen met een beperking in Brussel. Niemand mag erop achteruitgaan.

EEN STAD WAAR SENIOREN EEN WARM NEST VINDEN

In de ouderenzorg leggen we de klemtoon op proactief werken en een buurtgerichte aanpak. De **lokale dienstencentra zijn zo belangrijke lokale ankerpunten** voor de preventieve Nederlandstalige welzijns- en zorgnetwerken in Brussel. De voorbije legislatuur werd er voor 4,5 miljoen euro geïnvesteerd in het uitbreiden of vernieuwen van infrastructuur zodat de Brusselse senior nu in zijn buurt terecht kan bij één van de 19 Brusselse lokale dienstencentra.

De door de Vlaamse Gemeenschap erkende gezinszorg heeft in Brussel een beperkter bereik, terwijl er net **meer vraag is naar thuisondersteunende zorg**. Er moet dan ook meer worden ingezet op **outreach en drempelverlaging** bij potentiële gebruikers en doelgroepen die vandaag onvoldoende bereikt worden.

Het is onze overtuiging dat in de Brusselse context de **zorg best een niet- of semi-residentiele, laagdrempelige en buurtgerichte vorm aanneemt**. Om deze zorgvorm te financieren kan, gelet op het bestaande residentiële overaanbod, een verlaging van de Vlaamse programmatie van het residentiële aanbod overwogen worden. De Brusselnorm blijft zo gegarandeerd op de totaliteit van het Welzijns- en Zorgbeleid.

Heel concreet stellen we voor de Brusselspecifieke uitvoering van het Woonzorgdecreet het volgende voor dat de niet-gebruikte residentiële programmatie wordt omgezet naar **buurtgerichte zorg en zorg in het thuismilieu**:

- personeelsomkadering voor buurtgerichte en outreachende werking, met aandacht voor de zorg en ondersteuning van kwetsbare groepen en opdrachten van de lokale dienstencentra;
- de ondersteuning van outreach-functies binnen de gezinszorg;
- de programmatie voor de dagverzorgingscentra wordt gehalveerd en teruggebracht naar 10. Ter compensatie wordt de subsidiabele F-Forfait van 5 naar 10 gebracht.

Voor wie toch meer zorg nodig heeft en niet langer thuis kan blijven, moeten er **voldoende betaalbare en Nederlandstalige rusthuizen** zijn, waarbij er wordt rekening gehouden met het inkomen van de hulpbehoevende. Voldoende gekwalificeerd en tweetalig personeel, die instaat voor een goede (tand)verzorging van de persoon in kwestie zijn een must.

Ouderen met een migratieachtergrond hebben dezelfde noden en behoeften als hun autochtone evenknie. Toch vinden ze moeilijker de weg naar thuiszorg en dienstverlening. Extra aandacht voor deze groep lijkt dan ook aangewezen. We hebben nood aan zorg op maat voor elke senior.

Ten slotte lopen senioren ook een groter risico op vereenzaming. Samen met de hogeschool Odisee werd een **eenzaamheidsplan** ontwikkeld dat een methodiek levert om preventief te werken rond vereenzaming. Verder worden de acties rond **gezonde voeding, valpreventie en woningaanpassing** verder gezet.

Onze stad is te vuil en stinkt op sommige plaatsen. Brussel moet radicaal en structureel properder. Meer poetsen en vegen is een begin. Maar we moeten de omslag teweegbrengen bij de Brusselaars zelf. Een actiever sanctioneringsbeleid is de piste die we kiezen.

Brussel is vooral in de hoofden van de mensen een onveilige stad. Dat vegen we niet onder de mat, maar nemen we integendeel serieus. We hebben elke Brusselaar nodig in het bestrijden van onrespectvol en crimineel gedrag. We hebben een betere coördinatie en sturing nodig van het Brusselse veiligheidsbeleid. We stellen concrete en zichtbare maatregelen voor die het veiligheidsgevoel zullen verhogen.

Waar Brusselaars hun eigen stad verraden en letterlijk aan stukken gooien, moeten we streng zijn, bestraffen en de situatie niet laten ontsporen. Een leefbare stad is in het belang van iedereen.

Samenleven in Brussel is enkel mogelijk wanneer het veiligheidsbeleid prioriteit krijgt. Zonder een veilige omgeving kunnen de Brusselaars niet gerust samenwonen, gaan werken of zich ontspannen. Veiligheid beschouwen we als een ruim concept, dat begint bij **het preventief waken over het welzijn van alle Brusselaars tot het repressief optreden** tegen criminaliteitsfenomenen. Een gunstige socio-economische situatie, toegang tot onderwijs, arbeidsmarkt en sociale voorzieningen vergroten de kans op een gevoel van betrokkenheid bij onze samenleving. Die **betrokkenheid én verbondenheid** zorgen mee voor sociale cohesie. Er moet streng opgetreden worden tegen elke vorm van criminaliteit. We hanteren daarbij zowel een administratieve als een strafrechtelijke aanpak, afhankelijk van de ernst van de feiten.

We vertrekken vanuit de gedachte dat **Brussel pas veilig kan zijn als iedereen daaraan meewerkt**: de politie, sociale diensten, het gerecht, stadswachten, straathoekwerkers, en *last but not least*, de inwoners zelf. Het zorgen voor veiligheid is met andere woorden mee een verantwoordelijkheid van elke Brusselaar.

En net daar knelt het schoentje, want het ontbreekt heel wat Brusselaars aan **burgerzin en respect**. Zwerfvuil op straat, dubbel parkeren, schuttingstaal naar vrouwen en holebi's... zijn dingen die we niet tolereren. Deze zorgen voor heel wat ergernis en maken het leven in de stad moeilijk. Projecten zoals Fix my Street, waarbij burgers zelf defecte straatverlichting, problemen met trottoirs enzovoort zelf kunnen signaleren en waarbij de overheid voor een snelle oplossing zorgt, dragen zeker bij aan een verhoogd welbevinden in de stad. Daarnaast rekenen we echter ook op elke Brusselaar om zich als betrokken burger te gedragen.

We zijn ook niet blind voor grootstedelijke problemen. In tegenstelling tot andere partijen steken we niet onze kop in het zand wanneer het om de prostitutieproblematiek gaat. Met

een verbod in 1 wijk (vb. Alhambra) verplaats je het probleem maar los je het niet op. Slechts met een gecoördineerd beleid over de gemeenten heen en een goede afstemming tussen welzijnswerk en politie zorg je voor minder overlast.

RESPECT EN HANDHAVING IN HET BRUSSELS VERKEER

Elk zwaar verkeersongeval is niet alleen een drama voor het slachtoffer, ook voor familie, vrienden en kennissen en zelfs voor de hele wijk is het een schok. Daarom is inzetten op **meer verkeersveiligheid** een absolute prioriteit. ‘Go for zero’ – nul verkeersdoden – moet de absolute doelstelling zijn. Elke verkeersdode is een kind, ouder, echtgeno(o)t(e)e of vriend die ’s avonds niet meer thuis komt. Ook de **subjectieve verkeersonveiligheid** – optrekkende auto’s, bestuurders die op fietspaden of voetpad parkeren, toeteren,... - maakt het leven in sommige Brusselse wijken een pak minder aangenaam, ondermijnt de cohesie en het basisrespect voor de regels. Daarom gaan we, naast sensibilisering en vorming, voort op onze verstrengde aanpak van asociale en gevaarlijke weggebruikers.

We hebben in Brussel een **verkeersveiligheidsfonds** opgericht om de opbrengst van verkeersboetes te investeren in een veiliger verkeer. De voorbije legislatuur werd 10 miljoen euro geïnvesteerd in handhaving van overdreven snelheid door de aanleg van trajectcontroles, het ter beschikking stellen van Lidars (superflitspalen) aan politiezones en het beter aanwenden van de vaste flitscamera’s. De Brusselse politiezones ontvingen 4,5 miljoen euro voor de aankoop van handhavingsmateriaal of om fietsbrigades uit te rusten.

Vandaag zijn veel ouders bezorgd wanneer hun kinderen zich in het Brussels verkeer begeven. Daarom zetten we prioritair in op de **omgeving van scholen en kinderopvang** en de **routes naar school** veiliger maken voor actieve weggebruikers. Een kwart van de Brusselse kinderen heeft overgewicht, één op zeven heeft obesitas. Wij denken dat zich actief verplaatsen ook een oplossing kan zijn voor deze uitdaging. Kinderen willen meer bewegen in onze stad, het is belangrijk dat we hen die ruimte geven, niet alleen in hun vrije tijd maar ook onderweg naar school. Dat vraagt ook een **verkeerspark voor kinderen** waar zij eerst kunnen oefenen in fietsen en het verkeer kunnen gesimuleerd aanvoelen, voor zij zich binnen het echte verkeer begeven.

Het opstellen van een goederenvervoersplan moet ervoor zorgen dat het zwaar vrachtverkeer uit de stad wordt geweerd. Met behulp van camera’s kan dit eenvoudig gecontroleerd en worden. Zij worden aangemoedigd leveringen te doen in logistieke centra aan de rand van de stad, waarna een keten van zachter en milieuvriendelijker transport (kleinere elektrische wagens, fietscargo’s,...) de *last mile(s)* kan overnemen. We verplichten in samenwerking met de andere gewesten, smartphone blockers voor professionele bestuurders.

Vandaag investeert het Brussels Gewest elk jaar 16 miljoen euro in fietsinfrastructuur. Dat budget moet flink omhoog voor Koning fietsveiligheid. Wij willen **minstens een verdubbeling**

van de investeringen voor fietsinfrastructuur en we willen een verdubbeling van het budget voor fietsinvesteringen van 16 naar 32 miljoen euro. Met dat budget werken we knelpunten weg, kunnen we projecten op de grote verkeersassen die al jarenlang in het slop zitten zoals veilige fietspaden bijvoorbeeld op de Lambermontlaan en de Ninoofsesteenweg én kunnen we de ontbrekende stukken fietssnelwegen in het intergewestelijke fietsroutenetwerk op Brussels grondgebied aanleggen. Zo moet onder meer het fietspad rond de kleine ring verder worden afgewerkt. Economisch gezien verdient deze investering zich terug. De terugverdieneffecten – fietsen is gezond(er), fietsers consumeren meer bij lokale winkels & horeca, fietsen is goed voor het milieu,... – zijn bijzonder groot. Uit onderzoek van VITO blijkt dat voor elke euro men in fietssnelwegen steekt er 2 tot 14 euro terugverdiend wordt. Hoe groter het aandeel fietsers en voetgangers in een stad, hoe veiliger het ook voor deze actieve weggebruikers wordt. In grootsteden waar veel gefietst wordt zijn er proportioneel veel minder ongevallen. Brussel moet deze virtueuze cirkel stimuleren en **een echte voorbeeldfietsstad** worden. Door op regelmatige basis fietsverenigingen en individuele fietsers te consulteren (zoals bij Ping if you care) kan het beleid regelmatig ‘schakelen’ en bijsturen waar nodig. Alle administraties – niet alleen Brussel Mobiliteit – zijn doordrongen van het belang van fietsen en worden gevraagd rekening te houden met fietsers en andere actieve weggebruikers.

Te weinig kruispunten in Brussel zijn geheel of gedeeltelijk conflictvrij. Dat wil zeggen dat fietsers en voetgangers er veilig kunnen oversteken zonder kruisend autoverkeer. **Meer kruispunten in Brussel** moeten **conflictvrij** worden. Dit moet een primaire investering, qua tijd en financiën, worden bij Brussel Mobiliteit. Een dynamische zwartepuntenlijst – die gevoed wordt door bijna real time data over ongevallen – staat ons bestuur toe om consistent ongevalgevoelige zones af te bouwen. Binnen de lijst geven we extra prioriteit aan de omgeving van en belangrijkste routes naar **scholen en kinderopvang**. Met kleine verkeersingrepen zoals verkeersremmers krijgen bestuurders duidelijke signalen dat ze hun snelheid moeten aanpassen. De voorbije legislatuur ontvingen de Brusselse gemeenten 5 miljoen euro voor dergelijke kleine werken om de verkeersveiligheid te verbeteren.

Vandaag geldt in schoolomgevingen een zone 30. Dat is een goede zaak. Alleen houdt niet iedereen zich daaraan. Algemeen is er bij overdreven snelheid nog een te groot gevoel van straffeloosheid. **De pakkans moet omhoog**. Brussel zal dus verder investeren in bijkomende flitspalen, politiecontroles en, op langere wegen, trajectcontroles. Bijkomende controles zijn uiteraard ook nodig voor de andere zone 30's gezien ons gewest intussen – behalve de gewestwegen – grotendeels zone 30 geworden is.

Alle straten in Brussel met een school moeten schoolstraten worden. Het doel is om de verkeerschaos in de schoolomgeving bij het begin en het einde van een schooldag te beperken en zowel ouders als kinderen te stimuleren met actieve transportmiddelen naar het school te komen. Op die momenten wordt de straat afgesloten voor auto's, uiteraard in goed overleg met de buurt en de ouders. Bovendien is een schoolstraat goed voor de luchtkwaliteit in de

schoolomgeving. We hebben 1 miljoen euro vrijgemaakt om de gemeenten te ondersteunen die in nauwe samenwerking met de scholen schoolstraten aanleggen.

Als er tóch iets gebeurt, telt elk moment. Elke Brusselaar volgt een **EHBO-cursus** in het kader van de **vernieuwde rijopleiding**. Verder zetten we in op levenslang leren en brede sensibilisering. Kinderen en jongeren leren verkeersveilig en duurzaam mobiliteitsgedrag. In het basis- en secundair onderwijs moet voldoende aandacht zijn voor **verkeers- en mobiliteitseducatie**. We gaan een samenwerking aan met de OVK (Ouders van Verongelukte Kinderen) en andere verenigingen zodat elke school in Brussel kan luisteren naar het verhaal van iemand die een geliefde in het verkeer is verloren zodat al onze jongeren goed beseffen dat ze zich verantwoordelijk moeten gedragen in het verkeer en zelf die boodschap ook kunnen doorgeven. In samenspraak met de familie van verkeersslachtoffers wordt afgesproken in welke mate in het straatbeeld en op de plek van het ongeval een symbool kan opgenomen worden van en voor het slachtoffer. Beginnende chauffeurs doorlopen een getrapte rijopleiding met nadruk op begeleid oefenen. We hebben aandacht voor de betaalbaarheid van de rijopleiding. Ouderen stimuleren we hun rijvaardigheid kritisch te blijven toetsen.

Overdreven snelheid, rijden onder invloed, vluchtmisdrijf en agressief rijgedrag hebben geen plaats in ons verkeer. We zetten in op **doorgedreven handhaving: de pakkans moet minstens verdubbeld worden**. Dit is een voorwaarde om het **rijbewijs met punten** in te voeren. Dit puntenrijbewijs is het sluitstuk voor hardnekkige recidivisten en biedt tegelijk kansen voor de bijsturing van verkeersonveilig gedrag en levenslang leren als punten kunnen worden terugverdiend. De **verkeerspolitie binnen de politiezones wordt geherwaardeerd** en gestimuleerd om onder andere **patrouilles met de fiets** te doen, om de nabijheid te versterken en bij overtredingen sneller en actiever te kunnen interveniëren. De **ANPR-camera's zullen ook toegepast worden voor specifieke verkeersovertredingen of ongekeurde en onverzekerde auto's** te traceren en te beboeten. We pleiten ook voor confiscatie van de wagens van recidiverende bestuurders die herhaaldelijk, zware verkeersovertredingen begaan die het leven van anderen in gevaar brengen. De burgemeesters hebben deze bevoegdheid momenteel al, we stellen voor in het kader van de versterking van de gewestelijke bevoegdheid Veiligheid deze mogelijkheid ook aan de minister-president te bieden.

BOB-controles in het verkeer focussen niet alleen op alcohol maar ook op het stijgend drugsgebruik achter het stuur. Controles gaan ook minder aangekondigd worden en specifiek gemikt bij grote evenementen of periodes wanneer de verkeersonveiligheid toeneemt (wintermaanden,...). Mede dankzij de BOB-campagnes halveerde het aantal bestuurders die positief blazen in Brussel op vijf jaar tijd.

Personen die niet voldoen aan bepaalde **medische normen** moeten goed geïnformeerd en begeleid worden om een **rijgeschiktheidsattest** te bekommen. Medische onderzoeken moeten

kort bij huis kunnen en wachttijden sterk ingekort. We hebben extra aandacht en sensibiliseren voor de impact van (verdovende) geneesmiddelen op de rijcapaciteiten.

De komst van de zelfrijdende wagen biedt kansen. De overheid moet deze technologische evolutie ondersteunen en maximaal gebruik maken van de kansen die deze geconnecteerde en coöperatieve technologieën bieden. Samen intelligente infrastructuur, kunnen we zo ons verkeer beter sturen. Een evaluatie van het Pendelfonds kan wijzen op opportuniteiten om nog meer bedrijven te betrekken en te evolueren naar een structurele ondersteuning, bv. via de toekomstige vervoersregio's.

Met het **derde mobiliteitspakket** zet **de EU** een belangrijke stap om het aantal verkeersslachtoffers drastisch te verminderen. Met de aangekondigde maatregelen zullen auto's, vrachtwagens en bussen worden uitgerust met o.a. een noodremsysteem ter bescherming van actieve weggebruikers, een zwarte doos in elke wagen, een intelligente snelheidsassistent, een interface voor een alcoholslot en een achteruitrijcamera. In Brussel zetten we rond deze technologische mogelijkheden proefprojecten op.

KORDAAT WAAR HET MOET

EÉNGEMAAKTE POLITIEZONE GEEFT RUIMTE AAN POLITIEWIJKTEAMS

We ijveren voor een **ééngemaakte politiezone** voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, **onder leiding van de minister-president**. De huidige versnippering door het bestaan van zes zones staat een efficiënt veiligheidsbeleid in de weg. Indien bepaalde criminele activiteiten bemoeilijkt worden in een bepaalde gemeente, dan bestaat het gevaar dat ze zich gewoon gaan verplaatsen naar een andere Brusselse gemeente. Een ééngemaakte politiezone is dan ook de beste waarborg tot het slagen van een harmonieus en consistent veiligheidsbeleid. Een ééngemaakte politiezone zorgt bovendien voor een snellere interne communicatie. Ondersteunende diensten moeten maar één in de plaats van zes keren worden ingericht. Zo heeft nu elke politiezone een eigen meldkamer. Met één meldkamer voor een eengemaakte zone wint de politie tijd en komt er ruimte voor meer agenten op het terrein. Een videobeveiligingsplatform is een evidentie in een eengemaakte politiezone. Nu zijn slechts 3 van de 6 zones aangesloten, met name zone West (Sint-Jans-Molenbeek, Koekelberg, Jette, Ganshoren en Sint-Agatha-Berchem), de zone Ukkel/Watermaal-Bosvoorde/Oudergem en de zone Zuid (Anderlecht, Vorst en Sint-Gillis). De ééngemaakte politiezone vereenvoudigt ook de coördinatie met het parket en de federale overheid. Tot slot maakt de schaalvergroting door de eenheid van korps dat de inzet van politie evenwichtiger kan gebeuren naargelang de noden (bv. bij bepaalde evenementen).

Bij de Brusselse politiekorpsen werken veel te weinig agenten die ook woonachtig zijn in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. We zetten daarom prioritair in op het **aanwerven van meer**

politieagenten uit het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Het zal er voor zorgen dat Brussel over meer agenten met terreinervaring beschikt én dat de Brusselse politie nog meer een afspiegeling vormt van de bevolking.

Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest moet daarom actief worden betrokken bij de rekrutering van nieuwe politieagenten. Een gelijkaardig proefproject als in Antwerpen moet ook mogelijk zijn in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Deze mogelijkheid staat trouwens ook vermeld in de 6de staatshervorming, waarin te lezen valt dat ‘de rol van het Gewest met betrekking tot de opleiding en aanwerving van politiemensen, in de Brusselse politiezones, wordt versterkt zodat ze dichter bij de burger staan en zodat er stabiliteit komt in de personeelsbestanden, rekening houdend met de regels die gemeenschappelijk zijn voor heel het land.’

Essentieel daarbij is wel dat niet geraakt wordt aan de taalvereisten voor Brusselse politieagenten. Het personeel van de lokale politie in Brussel moet, conform de wet, individueel tweetalig zijn. Dit is essentieel en moet dus behouden blijven.

Om de talenkennis van agenten te verbeteren, moet er in de opleiding (of zelfs tijdens de dienstjaren) ook extra aandacht gaan naar taalopleidingen Nederlands of Frans. Ook moet de kennis van andere talen gevaloriseerd worden: Engels, Turks, Arabisch, enzovoort. Dit laat immers toe om makkelijker in contact te treden met bepaalde doelgroepen. CD&V-Brussel stelt daarom voor om, zoals vroeger het geval was in Brussel-Stad, op het politie-uniform de initialen te plaatsen van de talen die de agenten spreken. Dit valoriseert immers de desbetreffende agenten. Ook verlaagt het de drempel bij mensen om de politie op straat aan te spreken (nabijheidspolitie).

Om het vertrouwen te vergroten moet de **politie dichter bij de Brusselaar** staan. De politie moet de tijd hebben om letterlijk de wijken in te trekken en in dialoog te gaan met de inwoners. Het is belangrijk dat het politiekorps de maatschappij weerspiegelt en dat er dus in een gewest waarvan 60% van de bewoners een migratieachtergrond heeft, ook voldoende agenten met migratieachtergrond in het korps actief zijn. De ééngemaakte politiezone maakt het mogelijk dat de politie zich organiseert in snelle interventieteams en **wijkteams**. De wijkteams kennen een bepaalde wijk en zijn bewoners, zijn zichtbaar aanwezig, werken preventief en genieten het vertrouwen van de inwoners.

De politie moet in de eerste plaats ten dienste staan van de Brusselaars in de wijk waar ze wonen. Wij willen meer agenten die te voet of met de fiets de straat opgaan. Zo zijn politiemensen meer benaderbaar en kunnen ze efficiënter ingrijpen daar waar de veiligheid van zachte weggebruikers in gevaar komt. De politie moet de wijkbewoners meer betrekken bij het preventieve veiligheidsbeleid. We ontwikkelden reeds de **app Wijkteam (Team de quartier)** om wijkagenten te ondersteunen in hun administratie. We breiden deze app uit zodat mensen ook eenvoudig storende of verdachte zaken in hun buurt kunnen melden. Zo kunnen veel ontluikende ergernissen opgelost worden voor er zich echt een veiligheidsprobleem stelt.

STADSMARINIER BRENGT BURGER EN OVERHEID DICHTER BIJ ELKAAR

In Rotterdam werd overlast de voorbije jaren succesvol aangepakt door het aanstellen van stadsmariniers. Een **stadsmarinier zoekt oplossingen voor lokale overlast** als sluikstorten, drugshandel of verloedering samen met alle betrokken stadsdiensten en dit in nauwe samenwerking met de bewoners. De stadsmarinier hanteert een brede aanpak, waarbij straatbeeld, een doordachte ruimtelijke ordening en netheid belangrijke factoren zijn in het creëren van een veilige stadsomgeving.

De stadsmarinier is vertrouwd met een bepaalde wijk en de bewoners en kent er de specifieke uitdagingen. Dit schept vertrouwen in de stadsmarinier, waardoor oplossingen makkelijker worden gevonden en de inwoner zich betrokken voelt bij de aanpak. Het bijzondere aan deze stadsmarinier is dat hij of zij eerder een coördinerende rol opneemt en naargelang het geval een andere (stads)dienst aanspreekt om het concrete probleem aan te pakken. Zij beschrijven hun rol zelf als het **“Schakelen tussen de Straat en de Staat.”**

In Brussel kan de stadsmarinier overlast als drugscriminaliteit, vuile straten of lawaai mee aanpakken. Wij stellen dan ook voor om in Brussel een aantal stadsmariniers aan te stellen en dit onder het toezicht van de Minister-president. Iedere stadsmarinier specialiseert zich in een bepaalde problematiek (zoals drugsgebruik, prostitutie, hangjongeren, verkeersovertredingen) en wordt toegewezen aan één welbepaalde wijk. Stadsmariniers die zich aldus specifiek bezighouden met één of andere problematiek, kunnen in deze als coach optreden jegens onder andere gemeenschapswachten.

GEORGANISEERDE BEDELARIJ STRENG AANPAKKEN

Opdringerige en georganiseerde bedelarij is een vaak voorkomende vorm van **overlast**. Vooral in de centrale lanen van de Stad Brussel neemt het aantal bedelaars en rondhangende dronkaards zorgwekkende proporties aan. Het resultaat is onbegrip en een onveiligheidsgevoel bij inwoners, pendelaars, toeristen en de vele andere bezoekers van de hoofdstad.

Daarom pleiten we voor een **actieplan om de uitwassen van bedelarij aan te pakken**. In de eerste plaats willen we dat de stadsdiensten en politie meer aandacht besteden aan de overlast die kan gepaard gaan met bedelen. Wanneer bedelaars of dronkaards opdringerig of agressief zijn, dan willen wij dat de politie ingrijpt met gemeentelijke administratieve sancties en een doorverwijzing naar de sociale diensten. Deze sociale diensten moeten versterkt en beter ondersteund worden om deze zeer kwetsbare mensen een meer levenswaardige toekomst te bieden. Ten tweede moeten professionele bedelbendes streng aangepakt worden en dit zeker wanneer het gaat om mensenhandel of mensensmokkel met uitbuiting van maatschappelijk kwetsbare mensen. Tot slot leggen we het voorstel op tafel om bijvoorbeeld in de centrale, verkeersvrije lanen, maar ook op andere plaatsen een **bedelvrije**

zone in te richten. Het politiereglement kan in die zin worden gewijzigd. Er moet een absoluut en toegepast verbod komen op bedelen met kinderen of dieren. Kinderen horen op school.

FIETSDIEFSTAL ALS PRIORITEIT

We willen meer mensen op de fiets krijgen. Bijgevolg moet het aantal fietsdiefstallen drastisch naar beneden. Verder investeren in bewaakte fietsstallingen met slimme technologie is nodig. Een **databank** maakt het voor de politie wordt om de eigenaar aan een fiets te linken.

VAN KANAALPLAN NAAR ZENNEPLAN

Momenteel is in 8 gemeenten van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest het Kanaalplan uitgerold. Het gaat om de Brussel-stad, Sint-Gillis, Anderlecht, Molenbeek, Sint-Joost-ten-Node, Koekelberg, Vorst en Schaarbeek. Dit plan heeft onmiskenbaar al een aantal positieve resultaten opgeleverd. Toch stellen we vast dat dit plan niet altijd volmondig wordt gesteund door de betrokken burgemeesters, wat de uitvoering ervan op het terrein bemoeilijkt. Daarom stellen we als alternatief het **Zenne-plan** voor dat zorgt voor een **geïntegreerde uitvoering van basispolitietaken en dit voor alle beleidsniveaus, en waarin alle Brusselse gemeenten zijn betrokken**. De coördinatie van dit plan berust bij de Brusselse minister-president. Het Zenneplan mag niet dienen om het werk van legitieme organisaties te bemoeilijken.

Met **integrale aanpak** bedoelen we dat alle diensten moeten samenwerken: het lokale bestuur, preventiediensten, het gerecht, de lokale en federale politie. Op alle domeinen, van bouwinspecties tot de controle van vzw's, wordt telkens nagegaan of de wetgeving is nageleefd. Een dergelijke aanpak maakt het bijvoorbeeld mogelijk om onderliggende geldstromen bloot te leggen. Zo kunnen erg uiteenlopende vormen van criminaliteit aangepakt worden, van lichte misdrijven tot misdrijven gelinkt aan terrorisme. De minister-president moet het voortouw nemen om alle 19 gemeenten van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest bij dit plan te betrekken. De Brusselse veiligheidsketen is immers maar zo sterk als zijn zwakste schakel.

STRATEN ZONDER ZWERFVUIL

Netheid: Brussel moet inzake netheid Singapore aan de Zenne worden. Singapore staat bekend als een stadsstaat die een zeer repressief optreedt tegen zwerfvuil. Singapore is dan ook zeer proper. Het probleem is dusdanig ernstig in Brussel dat een dergelijke aanpak nodig en nuttig is. Dit houdt bijvoorbeeld in dat de GAS-boetes voor zwerfvuil zeer hoog worden. Via een uitgebreid cameranetwerk en gemachtigde undercover ambtenaren worden overtreders actief opgespoord.

- Zwerfvuil. We voeren een **proefproject rond statiegeld op blikjes en plastic flessen in**. In afwachting van een akkoord met de andere gewesten start het Brussels Gewest

een eigen proefproject. Sociale organisaties (jeugdverenigingen, armenverenigingen, enzovoort) worden gemandateerd om zwerfvuil op te halen. Per kilo opgehaald zwerfvuil krijgen deze verenigingen een bepaalde vergoeding. Deze vergoeding komt uit een 'zwerfvuulfonds', waarin overtreders hun zware boetes moeten storten.

- Initiatieven als de **app Fix my street** kunnen netheid in de stad op een participatieve manier verhogen. Fix My Street is een online en mobiel platform dat in opdracht van Brussel Mobiliteit door het Centrum voor Informatica van het Brussels Gewest (CIBG) ontwikkeld werd. Via dit platform kunnen burgers en ook overheden incidenten in de openbare ruimte melden (verlichting, markeringen, stadsmeubilair, signalisatie, schade, vuil, enz.) en de oplossing van het incident stap voor stap opvolgen.
- De invoering van **pop-upcontainerparken** tegen zwerfvuil in alle Brusselse wijken. Het aantal containerparken is te beperkt in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Daarom pleiten we voor tijdelijke containerparken die een aanvulling vormen op de bestaande containerparken. Deze 'pop-upcontainerparken' komen op vaste en vooraf aangekondigde tijdstippen naar alle Brusselse wijken en zorgen zo voor minder zwerfvuil in het straatbeeld.
- **Afval in Brussel wordt best 's avonds en 's nachts opgehaald (buiten de spitsuren).** Aangezien de afvalwagens niet langer in de file staan, zal de ophaling efficiënter gebeuren en kan er ook meer opgehaald worden. Uiteraard moet deze ophaling gebeuren met respect voor de nachtrust van de buurtbewoners.
- Aanpakken van het probleem van **hondenpoep en sigarettenpeuken**. Elk baasje dat tijdens de wandeling geen poepzakje bij heeft, krijgt een minimale boete van 50 euro. Indien een baasje de hondenpoep niet opveegt en hij/zij wordt betrapt, dan volgt een minimale boete van 250 euro.

NAAR WIJKEN WAAR HET GOED IS OM LEVEN

Een veilig verkeer aan je voordeur en gezonde lucht om in te ademen. Dat zijn essentiële bouwstenen voor een wijk waar het goed is om te leven. Wij geloven in vooruitgang die stap voor stap gaat. Soms een grote stap, vaak een kleine stap. Zolang het deel uitmaakt van een toekomstvisie die dit gewest leefbaar en aangenaam houdt voor de komende generaties Brusselaars. We moeten bronnen van luchtvervuiling en geluidsverontreiniging afbouwen en uiteindelijk bannen.

Waar we de openbare ruimte opnieuw aanleggen moet er meer aandacht gaan naar bomen en groen. Groen en rust in de buurt mogen geen luxegoed worden. Onze ideale stad is niet hectisch, maar gezellig en leefbaar. Autoverkeer heeft een plaats in de stad, maar mag in de toekomst minder ruimte innemen. In het ruimtegebruik moeten voetgangers, fietsers en wie minder mobiel is prioriteit krijgen.

Brussel geraakt stilaan overvol. We moeten meer in de hoogte gaan bouwen op een planmatige en architecturaal waardevolle manier. Het bouwtempo van middenklasse appartementen moet omhoog. Wie in Brussel wil wonen, maar hier geen betaalbaar pand vindt, is weg. Dat moeten we doorbreken.

KLIMAAT, OOK IN BRUSSEL EEN BELANGRIJK VRAAGSTUK

Elke generatie ligt wakker van het klimaat. Willen we een sprong voorwaarts maken, dan moeten burgers, politiek en middenveld de handen in elkaar slaan. De klimaatverandering tegengaan is één van de beleidsuitdagingen die bij uitstek op internationaal niveau moet aangepakt worden. Europa moet voor ons de koploper in de wereld zijn in de aanpak daarvan. CD&V wil dat ook concreet vertalen met een versterkte aanpak in eigen land, verder bouwend op het reeds gevoerde klimaatbeleid. **CD&V wil zich houden aan elke internationaal afgesproken doelstelling.** Daarbij moet het over meer gaan dan alleen het uitspreken van redelijke doelstellingen. **Een sterk klimaatbeleid moet immers ambitieus zijn. ‘Ambitieus’ zoals in redelijk, uitvoerbaar, haalbaar, betaalbaar en ook sociaal.** We willen een **samenwerkingsakkoord** waarbij Vlaanderen, Wallonië, Brussel en de federale overheid een traject naar een klimaatneutraal Vlaanderen en België uittekenen tegen 2050.

CD&V staat achter de omslag naar een **klimaatneutrale samenleving in 2050**, zoals ook de Europese Commissie in haar recente langetermijnstrategie ‘2050: A Clean Planet for All’ vooropstelde. Enkel zo kunnen de doelstellingen overeengekomen tijdens de Klimaatconferentie van Parijs in 2015 bereikt worden: de opwarming van de aarde ten opzichte van het pre-industriële tijdperk tot ruim onder 2°C beperken en streven naar een beperking van de stijging tot 1,5°C.

Als we onze bijdrage willen leveren aan een klimaatneutrale samenleving in 2050, moeten we inzetten op **energiebesparing, in de eerste plaats in de gebouwen- en transportsector, op meer hernieuwbare energie en op elektrificatie van onze mobiliteit en verwarming.**

De goedkoopste energie is deze die nooit verbruikt is geweest. Zowel bij bedrijven als bij gezinnen is er nog een groot potentieel aan energie-efficiëntieverbeteringen. Door dat te benutten, zorgen we tegelijk voor een lagere CO₂-uitstoot én een lagere energiefactuur. De maatregelen leveren bovendien netto binnenlandse werkgelegenheid op en helpen de handelsbalans.

De overheid heeft een voorbeeldrol in de verduurzaming van haar eigen gebouwenpatrimonium. Bij de residentiele woningen staan we voor een immense uitdaging. Tegen 2030 moet de broeikasgasuitstoot door gebouwenverwarming gehalveerd zijn t.o.v. 2005 en in **2050 moet het ganse Brusselse woningpark Bijna-EnergieNeutraal (BEN)** zijn.

De momenten van aankoop, schenking en overerving van een woning, de **natuurlijke renovatiemomenten, moeten we aangrijpen om grondig te renoveren**. Financieel moeten de maatregelen gericht zijn op vooraf ter beschikking stellen van middelen, eerder dan op gespreide ondersteuning in de tijd. Het premiebeleid moet eenvoudiger en robuuster worden: we willen **minder, maar grotere premies**. Als de verschillende financiële stimulansen aangeboden door de overheid goed gebruikt worden, moet minstens een vierde van de totale kost voor essentiële energetische renovatiewerken gedekt kunnen worden. Mits grondige analyse en berekening, doen we zoveel mogelijk aan wijkrenovatie waarbij meerdere woningen in een wijk tegelijkertijd gerenoveerd worden, zoals in Nederland. Met een **wijkrenovatiepact** tussen financiële instellingen, energieproviders, wijkcomités & bouwbedrijven kan dit goedkoper en efficiënter georganiseerd worden dan in het huidige tempo.

Zoals Brussel de grote trekker was van de passiefnorm en expertise in België willen we de bestaande kennis over **circulair en modulair bouwen** nog versterken en zoveel mogelijk verspreiden over de bouwsector.

Klimaatverandering tegengaan gaat niet alleen **over plannen, materialengebruik, mobiliteit en gedragsverandering maar ook over financiële middelen**. Vanuit C40, de Covenant of Mayors en het Eurocities-netwerk worden (groot)steden aangemoedigd om aan **divestment** te doen in hun eigen financiële fondsen (pensioen,..), financiële vehikels, en nutsmaatschappijen waarin ze een meerderheid van de aandelen hebben. **Divestment** betekent dat men desinvesteert uit de fossiele industrie (de facto: 200 grootste uitstoters van CO₂), zoals de stadsbesturen van Londen en New York al aangekondigd hebben. Brussel desinvesteert ten laatste tegen 2025 en stimuleert financiële instellingen op haar grondgebied om het zelfde te doen.

GEZONDE LUCHT VOOR ELKE BRUSSELAAR

Leven in een gezonde leefomgeving, met voldoende groene open ruimte, zonder storende milieueffecten als zwerfvuil, vervuilde beken, lawaai, hinderlijke rook of fijn stof, bepaalt voor een groot deel onze levenskwaliteit.

Het succes van initiatieven als AIRbezen en CurieuzeNeuzen, burgerprojecten die de luchtkwaliteit in kaart willen brengen of acties als Filter-Café-Filtré, bewijzen dat mensen bezorgd zijn over de luchtkwaliteit. Op korte termijn zorgen we ervoor dat we nergens in Brussel de Europese luchtkwaliteitsnormen nog overschrijden.

FIJN STOF VOORKOMEN

Sinds 2018 beschikt het BHG over een **noodplan bij verontreinigingspieken** in de winter/lente. Het noodplan bestaat uit 3 verschillende drempels en kan te allen tijde afgekondigd worden. De eerste drempel, drempel “0” of “informatie- en sensibiliseringsdrempel” genaamd, heeft tot doel de bevolking in te lichten aangaande een situatie waarin de luchtkwaliteit verslechtert. Als deze drempel twee of meer opeenvolgende dagen aanhoudt (de metingen van verontreinigende stoffen blijven identiek), spreken we van een aanhoudende drempel 0 en wordt de “informatie- en interventiedrempel” geactiveerd. Er worden maatregelen ingevoerd om het gebruik van voertuigen te beperken en alternatieven aan te moedigen. Als de vervuilingniveaus hoger zijn, wordt drempel 1 geactiveerd. Er worden onder meer maatregelen doorgevoerd om alternatieve vervoerswijzen te promoten (onder meer het gratis maken van de MIVB en Villo!), naast snelheidsbeperkingen voor voertuigen. De laatste drempel, interventiedrempel 2 genaamd, heeft als voornaamste maatregel een rijverbod in heel het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. We willen deze maatregelen verderzetten en indien nodig aanpassen.

Om fijn stof zo veel als mogelijk te reduceren moet de **snelheid op de autosnelwegen in een straal van 10 km rond Brussel permanent verlaagd worden van 120 naar 100 km/u.**

Verder pakken we roetfilterfraude streng aan. De strijd voor een gezonder leefmilieu is een strijd die iedereen aanbelangt. Wie zich daarin asociaal opstelt en fraudeert, mag daar niet mee weggkomen. Wie een kapotte roetfilter laat weghalen, stoot bij het rijden tientallen keren meer roet en viezigheid uit dan een wagen met roetfilter. Om de fraude vast te stellen ontwikkelden we nieuwe technologie, waarmee we koplopers zijn in Europa. We sporen roetfilterfraude actief op in de keuringscentra en zijn vragende partij voor afschrikwekkende boetes.

Met de Brusselse kinderdagverblijven werd een project opgestart om de kwaliteit van de binnenlucht te verbeteren. Om de luchtkwaliteit aan schoolomgevingen te verbeteren overtuigen we zoveel mogelijk scholen en lokale besturen om **schoolstraten** in te voeren waarbij de straat tijdelijk wordt afgesloten. Zo beperken we het drukke verkeer aan het begin en einde van de schooldag. Tegelijkertijd wordt op die manier de verkeersveiligheid aan de school verbeterd. We lanceerden een specifieke projectoproep voor schoolstraten. Gemeenten kunnen in samenspraak met de betrokken school een aanvraag indienen voor financiering. Het gewest engageert zich om die aanvragen maximaal te volgen. Elke schoolomgeving is anders en dus zullen schoolstraten van school tot school verschillen van omvang en van uitvoering.

Versnelde en ambitieuzere invoering van Lage-Emissiezone in Brussel. Brussel is de dichtstbevolkte stad van het land. Om luchtvervuiling in de binnenstad te verlagen, is het belangrijk de meest vervuilende wagens niet door de binnenstad te laten rijden. Vanaf 2018 is het volledige Brusselse Gewest een lage-emissiezone. Dieselloertuigen die voor 1997 zijn ingeschreven mogen dan niet meer in het gewest circuleren. Tegen 2020 mogen wagens ouder dan 2011 niet meer binnen. Het goederentransport via de waterweg moet gefaciliteerd worden door langs het kanaal gemengd invulling te geven, zodat de industrie toegang heeft tot logistiek via de waterweg.

CONCRETE MAATREGELEN:

1. Alternerend rijden bij fijnstofpieken

- even/oneven nummerplaten (cfr. Parijs) met aangepaste oplossing voor gepersonaliseerde nummerplaten (bv. eindigend op klinker/medeklinker);
  - gratis openbaar vervoer op die dag;
  - permanent verlaagde snelheid op autosnelwegen in een straal van 10 km rond Brussel permanent verlaagd worden van 120 naar 100 km/u;
2. Vanaf 1 januari 2018 is het Brussels Hoofdstedelijk Gewest een **Lage Emissie Zone**. Dieselwagens met een euronorm 1 worden vanaf die datum geweerd. In de loop van de jaren tot 2025 zal dit worden geleidelijk uitgebreid naar dieselwagens met euronorm 2 tot en met 5 en benzine wagens met euronorm 1 en 2.
3. **Aangepaste snelheid op snelwegen** rond steden;
4. **Elektrische bussen, taxi's en deelwagens** verplicht invoeren. De MIVB heeft zich geëngageerd om tegen 2030 een volledige elektrisch vloot te hebben.
5. **Hervorming van de Bruxell'air premie:** we moeten nog meer mensen aanzetten om hun wagen aan de kant te laten en meer alternatieven aan te bieden (steps, elektrische fietsen, deelwagenabonnementen van een provider naar keuze...) binnen de premie en de bestaande alternatieven aantrekkelijker te maken.

FIJN STOF REDUCEREN

In Rotterdam werden **stofzuigers geplaatst die de vervuilde lucht zuiveren**. In Brussel plaatsen we deze stofzuigers, bijvoorbeeld in de *woonwijken* aan tunneluitgangen en -schouwen, drukke handelscentra en andere plaatsen waar er hoge concentraties fijn stof zijn. De beste stofzuiger van vervuilde lucht, blijft de boom. We voeren een bomenplan in, waarbij in elke bewoonde zone om de 20 meter minstens een boom moet staan.

CONCRETE MAATREGELEN:

6. **Stofzuigertorens** invoeren aan tunnelmondingen en -schouwen, na monitoring resultaten in buitenland.
7. Invoering '**Koolstofpalen**', die per stuk lucht voor 100 bomen zuiveren via microalgen. Deze maatregel focust zich op CO2 en dus de klimaatverandering en heeft ook een stimulerende functie;
8. **Bomenplan** als groene filter, waarbij gekeken wordt naar maximale duurtijd bladerdek en stimuleren aanplanten bomen en struiken in binnentuinen. Allergie bevorderende bomen worden geweerd op het openbaar domein bij nieuwe aanplanting.
9. We organiseren in Brussel **1 autoloze zondag per seizoen**. Gradueel verhogen we het aantal autoloze zondagen en na 2024 gaan we voor één autoloze zondag per maand. We promoten zo ook een actieve levensstijl, verlagen onze CO2-uitstoot en geven zuurstof aan het verenigingsleven en horeca.
10. We zetten in op een vergroening van ons wagenpark. We hanteren hiervoor de '**ladder van vergroening**'. Vanaf 2020 kopen we voor het openbaar vervoer en, indien technisch mogelijk, de overheidsvloot enkel nog voertuigen op alternatieve aandrijving zoals elektriciteit of waterstof. Vanaf 2025 zijn nieuwe bedrijfswagens emissievrij en hanteren we nulemissie voor openbaar vervoer en taxi's in stadscentra als norm. In 2030 zijn alle nieuwe wagens, evenals het volledige openbaar vervoer (dus ook de bussen van De Lijn of TEC die op Brussels grondgebied rijden) en alle taxi's, emissievrij. Tegen 2050 is het volledige wagenpark emissievrij geworden. Voor zelfrijdende wagens hanteren we als principe dat zij vanaf introductie emissievrij zullen rondrijden. Om de opkomst van elektrische wagens en wagens op waterstof te ondersteunen en op te vangen moeten we ambitieuzer zijn qua laadpalen. In centra moeten er **binnen een straal van 500 meter meerdere publieke laadpalen** te vinden zijn (ook in ondergrondse parkings) en langs autosnelwegen bouwen we aan een lint van snelladers. Verschillende aspecten moeten daar samen en tegelijk worden uitgerold: een netwerk van oplaadinfrastructuur (laten) uitbouwen, faciliteiten voorzien, privépartners daarvoor aantrekken; de elektrische taxi's uitbreiden, elektrisch autodelen stimuleren, de overheidsvoertuigen moeten zo snel mogelijk elektrisch rijden: dat draagt bij tot een ommekeer die door de innovatie en technologische ontwikkeling mogelijk wordt, en die de innovatie steunt. De technologie van opladen en verbruik staat immers op dit moment voor een doorbraak. In Noorwegen zorgde het **toelaten van elektrische voertuigen op de voorbehouden busstroken** voor de grote doorbraak qua elektrisch rijden. Op het moment dat het openbaar vervoer gehinderd wordt door het aantal elektrische auto's, voeren we de verplichting in dat enkel elektrische auto's met meerdere inzittenden over de busstroken mogen rijden, en we controleren dit met de camera's die reeds voor de LEZ dienst doen.

Een systeem als de gehandicaptenparkeerkaart zou een oplossing kunnen zijn voor een eigenaar van een elektrische wagen die geen plaats of mogelijkheid heeft voor een elektrische laadpaal voor de deur, wegens bijvoorbeeld geen garage. Mensen met een elektrische wagen kunnen dan een parkeerplaats met laadpaal aanvragen. Dit systeem zou een aanvulling zijn op de publieke laadpalen.

GOED GEDRAG STIMULEREN

Velen staan vandaag stil in de Brusselse files. Zeker op de drukste verkeersassen heeft dit een bijzonder nefaste impact op de levenskwaliteit en de gezondheid. Het is van belang mensen te kunnen belonen. Straten als de Wetstraat en de Belliardstraat zijn hiervoor aangewezen.

Om mensen te overtuigen van het belang van een groene shift, moeten ze ook degelijk geïnformeerd worden. Op drukke plaatsen voorzien we infoborden, waardoor mensen beseffen hoe gezond of ongezond de omgeving is waarin ze vertoeven. De bestuurders van auto's ademen zelf meer fijn stof in dan de gemiddelde fietser of voetganger. Zij zijn met andere woorden ook het 'slachtoffer' en hoe meer zij dit beseffen, hoe meer gedragsverandering kan bekomen worden.

CONCRETE MAATREGELEN:

11. Borden in heel Brussel met **real-time info van luchtkwaliteit**. Voornamelijk in drukke straten. Deze borden moeten gekoppeld worden aan de parkeergeleidingsborden.
12. Financieel ondersteunen **aankoop elektrische fiets**.
13. **Elektrische deelfietsen** uitrollen over het hele gewest en bestaande lacunes in het aanbod opvullen (Villo/Velo Elektrik).

GROEN OP WANDELAFSTAND

Groene ruimten: een combinatie van ontspanning en groene long

Tussen 2020 en 2025 moet Brussel investeren in:

1. **100 nieuwe parkjes of groene speelruimtes** zodat elke Brusselaars op 400m van zijn eigen woonst openbaar buurtgroen heeft. We zoeken naar creatieve manieren om deze in het stadscentrum en in dicht bevolkte wijken met weinig groen te creëren zoals tuindelen, multifunctioneel gebruik van speelplaatsen van scholen en binnenruimtes of het geven van alternatieve bestemmingen aan parkeerplaatsen. Prioriteit dient gegeven te worden aan Molenbeek, de Noordwijk en het westen van de Vijfhoek;
2. **10.000 nieuwe bomen** zodat de Brusselaar betere lucht inademt en verkoeling vindt op hete dagen. We kiezen daarbij niet voor palm- of olijfbomen maar voor inheemse varianten die maximaal bijdragen aan de levenskwaliteit in de stad;

3. **15 hectare aan groendaken en tuingevels** zodat de Brusselaars ook op bebouwde oppervlakte van groen kan genieten. Fiscale stimuli om bij renovatie- en nieuwbouwprojecten moeten Brusselaars bij renovatie- en nieuwbouwprojecten daartoe aanzetten;
4. een **Brusselse stadsecoloog**. De stadsecoloog waakt, naar analogie van de Brusselse bouwmeester, over de coördinatie van het stedelijk beleid inzake duurzaamheid, ecologie, klimaat en milieu;
5. een **bouwshift in Brussel**. De wooncrisis in Brussel bedreigt veel groene ruimte. We pleiten voor de invoering van een betonstop zodat het aandeel privaat bebouwde oppervlakte in Brussel niet verder stijgt. Nieuwe woningen worden gerealiseerd door leegstaande ruimtes te valoriseren, méér wooneenheden op dezelfde oppervlakte te bouwen of onbebouwde oppervlakten die bebouwd worden moeten in het project, bijvoorbeeld via groendaken of pocketparkjes, of elders in het Gewest gecompenseerd worden. Elk privaat stads- en nieuwbouwproject krijgt een aantal bijkomende voorwaarden zoals een kwalitatieve groencoëfficiënt per oppervlakte opgelegd die het groene karakter van de omgeving beschermen en het toegankelijk groen verbeteren;
6. **groene experimenteerruimte voor buurtbewoners en scholen**. Buurtbewoners aanzetten tot na te denken over groen in hun straat of wijk en toe te laten te experimenteren met een alternatieve, meer groene invulling van de openbare ruimte, of actieve verwildering van de groenruimtes die de biodiversiteit ten goede kan komen. Buurtbewoners of buurtcomités kunnen ondersteuning aanvragen om tijdelijke leefstraten en buurtparkjes in te richten en zo te experimenteren met nieuwe, groene ruimtes in hun buurt. Voorzie eveneens betoelaging voor scholen om de schoolomgeving te vergroenen;
7. **nieuwe groene zones in Brussel**. In de voorbije jaren zijn heel wat pleinen en zones aangelegd waar groene ruimte te weinig plaats kreeg. Denk maar aan het Flageyplein of het gloednieuwe Rogierplein. Het is tijd dat in de heraanleg van pleinen en de bouw van nieuwe stadswijken méér groen wordt voorzien. De belangrijkste projecten in het uitbouwen van 'groene netwerken' zijn:
  - a. Het voorzien van extra groen bij de ontwikkeling van de centrale lanen;
  - b. Het **overkappen van de Kleine Ring tussen Louiza & Naamsepoort** zodat de wijken rondom Louiza & Naamsepoort extra groen krijgen en meer bewoners en bezoekers kunnen genieten van meer levenskwaliteit;
  - c. Het creëren van een nieuwe groene ruimte op de Reyerssite, gekoppeld aan de heraanleg en ondertunneling voor de tram van het Meiserplein en het omvormen van de E40 tot een stadslaan;

- d. De verdere ontwikkeling van het **parkennetwerk van het Sainteletteplein tot het Bockstaelplein** met het geopende park aan Tour & Taxis als een eerste belangrijke stap. De volgende Brusselse regering maakt werk van een duurzame oplossing voor het Meiserplein. Tram 7 en 25 wordt ondertunneld en het Meiserplein wordt omgevormd tot een klassiek vier-armenkruispunt met conflictvrije verkeerslichten, goede fietspaden én brede zebrapaden. Secundaire wegen zoals de Plaskyiaan en de Rogierlaan komen niet langer onbeperkt uit op het Meiserplein. De vrijgekomen ruimte wordt omgevormd tot een groen plein met ruimte voor terrassen.
  - e. De heraanleg van de Shumanrotonde voor extra groene ruimte in de Europese wijk;
  - f. Het bestuderen van nieuwe groene verbindingen over het kanaal om Molenbeek met Brussel-stad te verbinden;
  - g. Op de Sint-Jorissite in de Vijfhoek wordt een eerste stiltetuin ingericht. Het stadsleven is soms erg hectisch en mensen zoeken plekken om even op adem te komen of stil te staan bij het leven. Brussel heeft nood aan meer van dergelijke initiatieven. Zo pleiten we ook voor een **“Levensbeschouwelijke tuin”**, waar er plaats is om over de religies heen, via vraagjes op borden in drie talen, over spirituele/transcendente zaken te praten of na te denken.
  - h. Het **gedeeltelijk overkappen over een lengte van 800m van de Brusselse Ring nabij Jette** met het behoud van het Laarbeekbos en het voorzien van zachte recreatie voor de buurtbewoners;
8. een **gewestelijk groen netwerk**. Dat creëren we door groene ruimten onderling te verbinden zodat de biodiversiteit in de stad zich verder kan ontwikkelen en groene corridors ontstaan tussen stadsdelen. Het Gewest en de gemeenten dienen strategische gronden te verwerven die het groennetwerk op termijn kunnen uitbreiden.
9. **nieuwe biodiversiteitspolen**. Zo zorgen gedeelde moestuinen, boomgaarden en bijenstallen op daken voor ruimte waar de stedelijke fauna kan ontwikkelen. Daarnaast wordt de vegetatie op grote weg- en spoorwegbermen heraangelegd met flora die de biodiversiteit in Brussel versterkt.
10. **onderhoud van kwalitatieve openbare ruimte**. Verbeter de kwaliteit van de openbare ruimte door streng op te treden tegen overlast veroorzaakt door wildplassen, hondenpoep, sigarettenpeuken, zwerfvuil, sluikestorten en vandalisme op parken en pleinen en voorzie daarnaast extra inspanningen om de openbare ruimte netjes te

houden. De frequentie van het straatvegen en de afvalophaling van publieke vuilnisbakken in sommige parken en wijken moet omhoog.

Een diervriendelijk Gewest

In een stedelijke context hebben de dieren een belangrijke sociale rol. In het Brussels Hoofdstedelijk Gewest zijn er ongeveer 80.000 honden en 160.000 katten. **Dieren verbinden mensen, en dit dient te worden versterkt.** Burgers voelen zich bovendien persoonlijk aangesproken wanneer het gaat over het welzijn van dieren. Het Gewest zal daarom verder inzetten op sensibilisering en informatieverstrekking rond het welzijn van dieren. De nodige tools zullen ter beschikking worden gesteld van de scholen. Daarnaast moet ook streng opgetreden worden tegen overtredingen op het dierenwelzijn.

De **plaats van het dier in onze samenleving** is veranderd. We hechten meer belang aan de bescherming en het welzijn van dieren. Het staat vast dat dieren niet nutteloos mogen omkomen, verminkt worden, letsels ondergaan of in omstandigheden gehouden worden die tot gestoord gedrag leiden. Dit geldt voor alle dieren: gezelschapsdieren zowel als landbouwdieren, wilde dieren, sierdieren en proefdieren. We hebben dan ook het specifieke statuut van een dier als wezen met gevoel in Brussel wettelijk verankert. Huisdieren hebben in een stad een belangrijke sociale rol: een dier brengt mensen samen, is altijd wel iemands trouwste vriend en heeft positieve effecten op de gezondheid. Er moeten blijvende inspanningen worden geleverd om zowel mensen die dieren als gezelschapsdier willen houden te wijzen op de verantwoordelijkheden die dat met zich meebrengt. De campagnes voor identificatie en sterilisatie van katten worden behouden. De positieve rol van huisdieren vertaalt zich ook in meer publieke voorzieningen voor honden in de stad. Zo worden de investeringen in hondentoiletten en -uitloopweides verdergezet. Gemeenten die zich inspannen voor dierenwelzijn worden beloond met een label. We pleiten voor een proefproject rond aaihonden in rust- en verzorgingstehuizen.

Dierproeven dienen beperkt te blijven tot het strikt noodzakelijke. De overheid moet onderzoek naar alternatieven ondersteunen. Dieronvriendelijke praktijken in de productie van luxeproducten of delicatessen, dienen verboden te worden. We steunen uitbouw van een netwerk van kwaliteitsvolle asielen. De handhaving van de strenge wetgeving is enkel mogelijk als er voldoende middelen worden ingezet voor gerichte inspecties in slachthuizen, asielen, laboratoria en bij fokkers. Tot slot dient het parket blijvend aandacht te besteden aan de vervolging van inbreuken op de dierenwelzijnswetgeving. Vooral op het vlak van de handhaving van dierenwelzijnsproblemen bij gezelschapsdieren moet er een trendbreuk komen.

De Zenne en openbare vijvers verder opwaarderen

De Zenne heeft een wedergeboorte meegemaakt door de zuiveringsstations in Vorst en vooral Brussel-Noord. Toch kunnen er nog grote stappen vooruit gezet worden.

CONCRETE MAATREGELEN:

1. Het **stormwaterbekken moet zo snel mogelijk schoongemaakt worden**. Na een paar maanden moet de situatie herbekeken worden en kunnen tests beginnen rond de verhoging van de dam richting de overstortriool. Het Brussels Gewest moet vastleggen hoe vaak afvalwater overgestort mag worden.
<http://be.brussels/wonen-in-brussel/milieu/stormbekkens>
2. **Striktere monitoring van de waterkwaliteit in de vijvers** via een pacco-test. Vijvers kunnen dan een label krijgen en in sommige gevallen open gesteld worden voor recreatief zwemmen. Ook een deel van het Kanaal kan hiertoe uitgebouwd worden.
3. **Rivieren en beken openleggen waar het kan**. Waterpartijen en fontein en waar het kan in de open ruimte voorzien. Hierdoor ontstaat er een fijnmazig 'blauw netwerk' over heel het gewest.
4. De opvang van hemelwater via groendaken en waterputten moet verder gestimuleerd worden. Hierdoor is er minder rioleringscapaciteit nodig én is er minder overstort in het waterzuiveringsstation bij hevige regenval.
5. Bij territoriale projecten met bovenlokaal belang en grote huisvesting wordt altijd geanalyseerd en gestimuleerd om **zwemvijvers** te voorzien. De huidige zwemvijvers situeren zich in de buitenring van Brussel waar er minder mensen wonen, en waar de nood dus ook minder hoog is. De territoriale projecten in buurten met grote bevolkingsdichtheid moeten hier dus zeker extra aandacht aan spenderen. Zwemvijvers zijn niet alleen goed voor ontspanning en recreatief zwemmen maar ook goed voor de verkoeling van de grootstad (hitte-eiland effect).

Zachter water voor een zachtere huishoudfactuur

CONCRETE MAATREGELEN:

6. De hardheid van het water zorgt in Brussel voor talloze voortijdig kapotte huishoudtoestellen (wasmachines, afwasmachines, verwarmingsinstallaties, etc.)

Daarom vragen we de **installatie van een centrale waterontharders**. De meerprijs hiervan wordt ofwel betaald door het Gewest ofwel door een aanpassing van de waterfactuur op basis van inkomen en gezinsgrootte (is ook een belangrijk voorstel met het oog op de grote groep alleenstaanden in Brussel).

Toegankelijk drinkwater

De toegang tot drinkwater is een basisrecht. Brussel kan zich ook profileren als een gastvrije stad door hierop in te zetten.

CONCRETE MAATREGELEN:

7. **Online kaart en app met daarop alle openbare drinkfontein.**
8. Ook horecazaken die gratis kraantjeswater aanbieden, vermelden we op app/kaart.

VAN HIER NAAR DAAR: STAPPEN, TRAPPEN, OPENBAAR VERVOER EN AUTO (STOP)

Brussel kent nog steeds grote fileproblemen, tot frustratie van vele bewoners en bezoekers. Brussel terug doen bewegen en zo het verkeer vlot trekken is een cruciale uitdaging voor Brussel. Daarnaast stellen we vast dat het huidige mobiliteitsbeleid ervoor zorgt dat

- de slechte luchtkwaliteit en geluidsverontreiniging een negatieve impact hebben op levenskwaliteit en gezondheid;
- publieke ruimte grotendeels opgesoupeerd wordt aan auto's terwijl er zoveel andere noden zijn;
- de alternatieven voor de auto onvoldoende aantrekkelijk zijn;
- de goedbedoelde acties door de Brusselse regering onvoldoende zijn om de trend naar meer autodruk, meer files, meer vervuiling, e.d. meer te keren. Hierbij is ook overleg met andere bestuursniveaus onontbeerlijk.

We richten de mobiliteit in het gewest in rond **een aantal wijkkernen die bij voorkeur autovrij of autoluw zijn, die verbonden zijn door interwijkenwegen**. Het gewestelijke stratenplan vertrekt van een hiërarchie in de straten met prioritaire fiets – en wandelstraten en straten die het gemotoriseerd vervoer centraliseren. We vertrekken vanuit de noodzaak van **één geïntegreerde verkeersplanning waar alle wijzen van verplaatsen**, van te voet tot met de auto, in worden opgenomen. We zien daarbij de noodzaak van één coördinerende planner en verantwoordelijke overheid: het Brusselse Gewest. De gemeenten staan hun bevoegdheid inzake mobiliteit af aan het Gewest. Wel behouden ze adviesrecht en moeten ze geraadpleegd worden.

Binnen deze verkeersplanning zal in verschillende fases gewerkt worden:

Quick wins realiseerbaar binnen één jaar na de verkiezingen;

Middellange termijn projecten realiseerbaar binnen één legislatuur van vijf jaar;

Lange termijn projecten die met een horizon 2030 gerealiseerd moeten worden.

Het STOP-principe willen we blijvend hoog in het vaandel dragen. We geven prioriteit aan stappers, dan trappers, vervolgens het openbaar vervoer en tenslotte het privaat vervoer.

MAAK WANDELAARS EN FIETSERS HET HOF IN BRUSSEL

QW

- Sinds 2014 is het aantal zones 30 op gemeentewegen toegenomen met 48%. We pleiten voor een **veralgemeende zone 30 in het gewest** met uitzondering van de belangrijke gewestelijke in-, doorgangs- en uitvalswegen;
- Vandaag investeert het Brussels Gewest **elk jaar 16 miljoen euro in fietsinfrastructuur. Dat budget moet omhoog**. Herwaardeer fiets- en voetpaden en maak ze veiliger door de herschikking met verf, paaltjes en nieuwe verkeerseilandjes. Zorg bijvoorbeeld voor duidelijkere markeringen op de weg zodat de voorsorteervakken voor fietsers beter gerespecteerd kunnen worden en zorg voor uniforme én duidelijk zichtbare fietspaden – nu is er een wildgroei aan rode, lichtgrijze of okerkleurige fietspaden die de leesbaarheid van het openbaar domein verminderen. In elk geval is er in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest geen plaats voor zogenaamde moordstrookjes!;
- Voorzie alle nieuwbouw en reconversieprojecten in het gewest van ontsluiting via openbaar vervoer en fietswegen en zorg voor voldoende fietsparkings;
- De **GEN-stations aantrekkelijker maken en het aanbod hiervan bekend maken bij het grote publiek**: De toegankelijkheid van de kleinere Brusselse stations die vooral bediend worden door S-treinen verbeteren.
- Maak **wandelstraten** in Brussel en geef wandelaars aan hoe lang ze wandelen over het traject tot herkenbare punten;
- Voer **fietsstraten in van- en naar elke school** en vorm de fietssuggestiestroken om tot fietsstraat: fietser heeft voorrang op auto;
- Investeer in uniform, gebruiksvriendelijk en stevig straatmeubilair;
- Dwing de naleving van de zone 30 af via een **gericht handhavingsbeleid**;
- Parkeerplaatsen voor mensen met een handicap moeten zichtbaarder worden.. Het hele vak zou blauw moeten worden met een duidelijk rolstoelicoon binnen het vak. Voorzie daarnaast een App voor mensen met een handicap die aangeeft waar er nog vrije plaatsen zijn. Het parkeren op een voorbehouden plaats voor mensen met een handicap moeten strikter gecontroleerd en beboet worden;
- Het **STOP-principe (Stappen, Trappen, Openbaar vervoer en Personenvervoer)** als leidraad nemen in budgettaire en beleidsmatige keuzes is essentieel. Stappers: we hanteren het **DOD-principe: drempels weg, oppervlak vlak en doorgangen voldoende breed**, zodat ook ouderen met een looprekje, ouders met een kinderwagen en rolstoelen overal kunnen komen. Stem met buurtbewoners en lokale overheden af waar zitbanken nuttig zouden zijn;
Trappers: we kiezen voluit voor Koning Fiets! We willen een **verdubbeling van het budget voor fietsinvesteringen van 16 naar 32 miljoen euro**. We investeren in

kwaditeitsvolle en conflictvrije fietsinfrastructuur zowel voor korte als voor lange verplaatsingen (bv. fietssnelwegen, versnelde realisatie Bovenlokaal Functioneel Fietsroutenetwerk en volledig conflictvrije kruispunten), in voldoende en veilige fietsenstallingen, in deelfietsystemen en in de fiets als voor- en natransport voor het openbaar vervoer. De overheid geeft het goede voorbeeld.

Openbaar vervoer: meer middelen voor investeringen en het laten rijden van bussen, trams, metro's en treinen. We investeren in modern materieel met frequente, gemakkelijke en betrouwbare aansluitingen en comfortabele overstappen. We zetten in op het bereiken van attractiepolen zoals scholen, winkelstraten, openbare diensten, zorgcentra, bedrijven en culturele centra. Ook 's avonds moet er een voldoende aanbod zijn. We vragen van onze operatoren geïntegreerde en duidelijke informatie en communicatie, zowel on- als offline. We investeren in kwaliteitsvolle knooppunten. Aan haltes aan de rand van de stad worden voldoende goedkope parkings voorzien voor wie met de auto komt, en gratis en beveiligde fietsenstallingen het dichtst bij de opstapplaats voor wie met de fiets komt.

- Vul het Villo! aanbod aan met een **duidelijk gereguleerde private deelfietsystemen**: deze deelfietsen kan je overal oppikken en achterlaten. Dat biedt bijkomende vrijheid, de zichtbaarheid van fietsen in het straatbeeld stijgt én het gebruiksgemak, dus de incentive om te fietsen, verbetert gevoelig. Hierbij moet wel respect getoond worden voor de begaanbaarheid van voetpaden en dienen slordig geparkeerde fietsen en steps te worden vermeden. Het principe is immer simpel: met een app op de smartphone vind je de dichtstbijzijnde fiets in de buurt, je ontgrendelt en sluit de fiets met de smartphone en de afrekening volgt automatisch. Ga op termijn naar een ratio van 1 deelfiets of step per 25 inwoners in Brussel.
- Breid het **MTB-abonnement uit naar het volledige GEN-netwerk**. Zo vermijden we dat mensen via meerdere maatschappijen een ticket moeten kopen. Zorg bovendien dat de sociale tarieven en tarieven voor senioren eveneens van toepassing zijn voor wie een MTB-abonnement wenst te nemen.
- Een cruciale voorwaarde inzake het goedkeuren van de bouwplannen op strategische ontwikkelingszones is de **bereikbaarheid van deze toekomstige wijken** met het openbaar vervoer en de aansluiting op het fietspadennetwerk en fietssnelwegen. Vooral inzake de toegang tot openbaar vervoer is deze voorwaarde vaak niet vervuld. Een betere samenwerking tussen MIVB, De Lijn, TEC en NMBS via GENnetwerk dringt zich daar op. Voor het Mediapark dient den tram op de toekomstige Parkway E40 of op de Leuvensesteenweg onderzocht te worden. Voor Josaphat gaat het om het verplaatsen van het GEN-station EVERE naar de Josaphat-site en extra buscapaciteit op deze site. In het kader van metro 3 wordt gebruik gemaakt om bij de bouw van nieuwe stations – in maximale betrokkenheid met de buurt – de bovengrond te heraanleggen in functie van het STOP-principe en bijkomende autoluwe en autovrije pleinen te creëren.

MT

- Maak het comfort van de **Villo! aantrekkelijker: lichtere én elektrische fietsen**;
- Investeer in **afgescheiden fietspaden** via parallelle wegen naast de hoofdbanen; In parallelle wegen aan hoofdbanen schrappen we één baanvak en gebruiken we dit om een afgescheiden fietssnelwegennetwerk door Brussel te maken;
- Breid in elke gemeente **voetgangersvriendelijke zones** (bv kleine plaza's) uit en zorg voor groene rustpunten voor voetgangers en fietsers in alle gemeenten.
- **Aftellichten voor voetgangers** waar mogelijk;
- **In de Wetstraat moet ook 1 bijkomende strook voort fietsers bijkomen.**

PRIORITAIRE AANDACHT NAAR OPENBAAR EN COLLECTIEF VERVOER

QW

- We bereiden het aanbod van trambuslijnen op drukke verkeersaders uit, bv. op de Keizer Karellaan.
- Maak het mogelijk om de **fiets mee te nemen op metro, tram en drukke buslijnen tijdens het spitsuur**. Dat kan bijvoorbeeld door naar buitenlands voorbeeld een eenvoudig hanteerbaar "Bike up / off the bus" fietsrek toe te voegen aan de voorzijde van bussen en zitcapaciteit in de metro te vervangen door staan- en fietsplaatsen.
- 1 op 3 verplaatsingen tussen 7u30 en 8u30 binnen Brussel zijn verplaatsingen van voordeur tot school. Vele ouders rijden afzonderlijk naar de schoolpoort. Zolang de Brusselse straten niet fietsveilig zijn, is dit een begrijpelijke reactie van ouders. Ontwerp een **Schoolbus App** en connecteer al het bestaande vervoer van voordeur tot school met deze App. Ouders kunnen hun ritten aanbieden en op weg naar school andere kinderen oppikken. De scholen en de overheid kunnen bijkomende schoolbussen inleggen die een optimaal traject afleggen op basis van wat de App suggereert. Zo nemen we veel ochtend- en avondspitsverkeer weg binnen Brussel. Zorg daarnaast voor veilige schoolstraten.
- We willen meer inzetten op **collectieve taxi's en eventueel de uitbreiding van een aantal noctis-lijnen**. Het aanbod aan nachtelijk openbaar vervoer is immers onvoldoende in Brussel. Dit is trouwens ook een van de pijnpunten die terugkeert bij de Tevredenheidsbarometer van de MIVB.
- Zorg voor duidelijke spelregels voor nieuwe actoren op de markt van de mobiliteit. De technologische vooruitgang staat niet stil (zoals nieuwe elektrische steps die op grote schaal worden uitgerold in Brussel) en het beleid moet hier voluntaristisch maar duidelijk in optreden.

MT

- Bouw **vijf duurzame randparkings** over de breedte van de E40 (beide zijden), E19, A12 en E411 en biedt het parking- & busvervoer aan tegen een zeer gunstige tarieven.
- Verhoog de frequentie, zorg voor aparte busbanen en geef **bussen bij rood licht voorrang**.
- Zet kleinere bussen in tijdens de late avond en nacht op de metrobuslijnen.
- Voer een verplichting in om de hele vloot van MIVB en alle nieuwe taxi's, inclusief UBER (die dezelfde regels als andere taximaatschappijen moet respecteren), die in bedrijf komen op hernieuwbare energie te laten rijden.
- Maak **één geïntegreerd verplaatsingsbewijs** in de GEN- zone waar mensen betalen om zich te verplaatsen van punt A naar punt B in Brussel, ongeacht of ze deelfiets, -auto, -taxi of openbaar vervoer gebruiken van welke publieke of private aanbieder dan ook. Het verplaatsingsbewijs berekent zelf de snelste route met de meest geschikte vervoersmodi op dat moment.
- Uitbreiding tram: **naast metro moet ook gekeken worden naar de tram** om snel en efficiënt reizigers te vervoeren. Voor bepaalde verbindingen zal het interessanter zijn om een tram aan te leggen (naar het voorbeeld van tram 9).

LT

- **Uitbreiding metronetwerk:** Uit het uitbreidingprogramma van de MIVB willen we ook de volgende verbeteringen extra benadrukken: de METRO uitbreiding naar Schaarbeek en Evere en het ganse project metro Noord-Zuid van Haren tot "Albert" in Vorst. Ook zijn we voorstander van het doortrekken van de metrolijnen Simonis richting Groot-Bijgaarden, van Evere naar Zaventem en van Oudergem tot Jezus-Eik en van Albert richting Ukkel en dit alles binnen de budgettaire mogelijkheden. Bovendien moet er rekening gehouden worden met het GEN en moet ook de trein in Brussel gepromoot worden als lokaal vervoer. Het openbaar vervoer in Brussel moet ook beter worden afgestemd om het treinaanbod.
- In Brussel liggen de uiterste punten op 18km van elkaar. Bovendien groeit de densiteit van de stad. We moeten streven naar vervoer waar 30km/uur bovengronds maximum de norm is doch verplaatsingen uitermate snel en efficiënt van de uiterste punten A naar B kunnen verlopen. Investeer in de aankoop van **20.000 zelfrijdende elektrische auto's** wat als collectief vervoer het openbaar vervoer zal aanvullen. De principes zijn de volgende:
  - o Elektrisch vervoer
  - o Licht rijden: 30 km / uur is de norm – lichte verkeersveilige voertuigen;
  - o Streefdoel: autonoom zonder bestuurder
  - o Integratie in collectieve voertuigen allerlei

De Brusselse overheid schrijft volgende legislatuur een overheidsopdracht uit die binnen vijf jaar moet leiden tot een toegewezen concessie.

- Uitbreiding tram: naast metro moet ook gekeken worden naar de tram om snel en efficiënt reizigers te vervoeren. Voor bepaalde verbindingen zal het interessanter zijn om een tram aan te leggen (naar het voorbeeld van tram 9), denk bijvoorbeeld maar aan een tramlijn naar het station van Ruisbroek.

DE VERVUILER BETAALT

QW

- **Parkeerplaatsen op de openbare weg verschuiven we naar buurtparkings**, zodat er de publieke ruimte meer plaats is voor de groene ruimte
- Voer een beleid ter **aanmoediging van het gebruik van openbare parkeergarages**
- Vervang op parkeerplaatsen in hoger tempo door Veloboxen (of fietsboxen) en fietsenstallingen;
- In het kader van een gewestelijk distributie-beheersplan, de kilometerheffing snel invoeren voor kleinere vrachtwagens en bestelwagens;
- Investeer in elektrische laadpunten en waterstofladers;
- Brussels openbaar vervoer moet sneller toegankelijk worden voor elke gebruiker. Het is onaanvaardbaar dat metrostations nog steeds niet voorzien zijn van een lift. Daarom moeten er structureel meer middelen gaan naar het toegankelijk maken van het Brussels openbaar vervoer

MT

- Experimenteer met deelformules per wijk waar vaste parkeerplaatsen voor elektrische deelwagens (stadswagen, familiewagen, bestelbusje) komen om bewoners te overtuigen meer privébezit van een wagen in te ruilen voor een deelabonnement, gezien auto's gemiddeld 95% van de tijd stilstaan op de weg. De vrijgekomen ruimte wordt groen en creatief ingevuld door de buurt.
- **Elke wijk zijn buurtparking:** zorg dat bewoners van een wijk in hun nabije omgeving een betaalbare parkeerplaats kunnen huren tegen tarieven die vergelijkbaar zijn met de kostprijs van een parkeerkaart. Onderhandel met supermarkten en bedrijven om de beschikbare (vaak ondergrondse) parkeerplaatsen optimaal te benutten gedurende dag- en nachtgebruik;
- **Voer een slimme kilometerheffing in voor personenwagens**, met een vast minimumbedrag per rit;
- Focus op goederenvervoer 's nachts en vervoer van goederen en personen over water.

LT

- Er zijn nog grote winsten te boeken in de uitstoot van het verkeer en dan vooral wat betreft NOx en roet door dieselgebruik. **CD&V wil tegen 2030 in Brussel een dieselban** en in heel België geen nieuwe auto's op fossiele brandstoffen meer inschrijven. De

overheid moet het goede voorbeeld geven. Tegen 2030 moet het hele openbaar vervoer emissieloos rijden.

EEN VLOTTE MOBILITEIT

- Een **snel interventieteam dat de Brussels tunnels snel moet vrijmaken** na een incident. Dit team is nodig om defecte voertuigen in tunnels snel weg te slepen en zo langdurige verkeershinder te voorkomen.
- “Mobipunten” in Brussel: Een **Mobipunt brengt verschillende mobiliteitsopties op maat van een buurt op één plek samen**: een openbaar vervoershalte, fietsparkings, deelwagens, deelfietsen, oplaadpunt voor elektrisch vervoer... Hierdoor wordt multimodaal vervoer gepromoot en vergemakkelijkt. De aantrekkelijkheid van een Mobipunt kan verder nog verhoogd worden met gratis wifi, info over buurtactiviteiten, een broodautomaat, lockers voor pakjes, postbus... Daarmee samenhangend pleiten we ook voor meer fietsenstallingen bij MIVB stations: Een flexibel metronetwerk wordt onder andere gedragen door voorzieningen om verschillende vervoersmiddelen te combineren. Ook Brusselaars fietsen bijvoorbeeld graag naar het dichtstbijzijnde metrostation, om hun fiets daar 's avonds weer op te pikken. Om een vlot gebruik van het metronetwerk in Brussel te verzekeren, is het belangrijk dat er voldoende fietsenstallingen aanwezig zijn in en rond de metrostations. Alleen op deze manier garanderen we een flexibel metronetwerk.
- **Transitparkings in Vlaanderen en Wallonië**: Het slim plaatsen van transitparkings in de nabijheid van het openbaar vervoer zou een positieve impact kunnen hebben op het almaar groter wordende fileprobleem rond en in het Brussels Gewest. Het Brussels Gewest moet daarvoor eindelijk een **mobiliteitscontract afsluiten met de twee andere gewesten**.
- Verkeersveiligheid staat centraal. We willen meer en betere mobiliteitsoplossingen, maar onze verplaatsingen moeten ook veiliger. Ten eerste moet er een **adequaat handhavings- en opvolgingsbeleid** zijn. De handhaving van de veiligheid in het verkeer moet één van de prioriteiten worden in het gewestelijk veiligheidsplan. Er worden **bijkomende camera's geplaatst in het kader van trajectcontrole**, maar ook de ANPR-camera's die geïnstalleerd werden in het kader van de LEZ zullen worden ingezet voor verkeersveiligheid. Snelheid wordt prioritair aangepakt, aangezien snelheid de belangrijkste oorzaak is van ongevallen (soms in combinatie met ander factoren).
- Naast handhaving wordt ook verder ingezet op **sensibilisering**: de BOB-campagne wordt verder gezet, sensibilisering via campagnes,... Meer sensibilisering via scholen ook (voetgangersbrevetten, fietsbrevetten,...).
- Tenslotte moet ook onze **infrastructuur** meer verkeersveilig gemaakt worden: zwarte punten moeten prioritair worden aangepakt, de veiligheid rond schoolomgevingen moet beter, fietsinfrastructuur,...

- **Mobiele verkeersparken** om jongeren vertrouwd te maken met het verkeer. Om Brusselse scholieren vertrouwd te maken met het verkeer, stelt het Gewest mobiele verkeersparken ter beschikking aan scholen. Scholen kunnen deze infrastructuur huren om hun leerlingen beter vertrouwd te maken met het gevaarlijke verkeer in Brussel. Een voorbeeld van goede praktijk is het verkeerspark van Jette.

MEER WONINGEN VOOR MIDDENINKOMENS

Het vertrekpunt van het woonbeleid is dat iedereen moet beschikken over een **aangepaste woning van goede kwaliteit, in een behoorlijke leefomgeving, tegen een betaalbare prijs en met woonzekerheid**. Dat zijn essentiële voorwaarden om het basisrecht op wonen te realiseren.

Huisvesting is van groot belang in eenieders leven. Het gaat om de plaats waar men woont en het gezinsleven zich afspeelt en om een privéruimte waar sociale en affectieve waarden worden beleefd. Tegelijkertijd is de woning ook een economisch goed dat gekocht, verhuurd en uitgewisseld wordt op een markt waar de wet van vraag en aanbod speelt. In die samenloop van belangen, die niet altijd makkelijk verzoenbaar zijn, zit de uitdaging van de huisvestingsproblematiek, de betaalbaarheid van de woning en de afstemming ervan op de behoeften. Het samenwonen in appartementsgebouwen loopt niet altijd over rozen. Verschillen in opvoeding en cultuur zorgen voor ergernis. Het gewest kan een rol spelen door alle huurders duidelijk te maken wat de gangbare regels voor omgang zijn én hoe bv. de gescheiden afvalophaling juist werkt. Dit kan veel frustratie wegnemen.

Goede en betaalbare huisvesting is een zwaar onderschat probleem in Brussel. Er wordt al jaren gewaarschuwd dat er een **woningtekort** dreigt tegen 2020 op de woningmarkt, maar in de praktijk is het tekort al sterk voelbaar.

De huisvestingsproblematiek kan natuurlijk niet worden herleid tot een kwantitatief probleem. Een voldoende aantal woningen kan enkel voorzien in de behoeften van alle gezinnen, op voorwaarde dat ze aangepast zijn aan hun behoeften en betaalbaar zijn. Naast de kwantitatieve voorwaarde is er dus ook nog een sociaal aspect.

We willen mensen de vrije keuze laten over hoe ze willen wonen. Of iemand zo snel mogelijk een eigen woning wil verwerven of langer wil genieten van de flexibiliteit op de huurmarkt, is een keuze die de overheid niet moet willen beïnvloeden. Wél moet ze ervoor zorgen dat een keuze mogelijk is, door de kwaliteit en betaalbaarheid op beide markten te garanderen. Een interessante ontwikkeling op de woningmarkt is het zogenaamde '**hamsterkopen**', waarbij mensen huur onder bepaalde modaliteiten kunnen aftrekken van de aankoopprijs. We ontwikkelen hier een beleidskader voor.

Uit een raming van 2002-2003 blijkt dat er **15 000 tot 30 000 leegstaande woonheden** zouden zijn in ons Gewest. Maar doordat er geen exacte gegevens bestaan over het woningpark, is de juistheid van deze cijfers zeer betwistbaar. In 2013 stelden Frederik Serroen en Julien Tregarot

vast dat er zo'n 4 miljoen vierkante meter leegstaande en dus onbenutte of onderbenutte oppervlakte in gebouwen in Brussel aanwezig zijn in hun proefschrift.

De strijd tegen leegstand wordt intussen opgevoerd via onder meer de toekenning aan de sociale verhuurkantoren van het recht om leegstaande woningen in openbaar beheer te nemen, een soort van zachte opeising, die tot nu toe voorbehouden was voor de overheid. Maar er kan aan getwijfeld worden of dit voldoende zal zijn.

Een **aanpak van de leegstand** mag ook op een hardere wijze gebeuren. Daarbij zou de Brusselse regering een doorgedreven leegstandregeling moeten uitwerken waarbij na 5 jaar onbewoondheid of ongebruik van een gebouw, ongeacht woning, fabriek of kantoor, de overheid verdere geldelijke sancties mag opleggen tegen de eigenaar. In Vlaanderen zijn deze sancties exponentieel waardoor er na 20 jaar een overheidsbeslag kan volgen voor leegstand.

Dit zou in combinatie moeten gebeuren met het instellen van individuele voorkeuren voor de gebouwen geplaatst in dit leegstandsregister. Bij een verkoop of elke andere vestiging van zakelijk recht, heeft de Brusselse Regering, of haar aangestelden te bepalen, het recht om de verkoop van het gebouw over te nemen van de kandidaat-koper. Het is geen onteigening want de regering zal dezelfde prijs betalen als de koper initieel van plan was.

Het Brussels Gewest dient bij een vastgestelde leegstand van minstens 5 jaar van ongeacht welk type gebouw, het gebouw te kunnen inschrijven in een leegstandsregister en onmiddellijk over een voorkeurenrecht te kunnen beschikken. Dit dient samen te gaan met een substantiële leegstandtaks

De aankoop van deze gebouwen moet het Gewest dan verder in staat stellen om deze ongebruikte oppervlakte te benutten. Dit kan op verschillende manieren aangepakt worden.

Vooreerst zijn er **gebouwen waarbij slechts kleine ingrepen** nodig zijn om ze bewoonbaar te maken. Er kan hier gedacht worden aan wooneenheden boven handelszaken. Deze zouden dan aangewend kunnen worden voor een snelle ter beschikkingstelling op de sociale huurmarkt, om de wachtlijsten sneller in te korten. Maar tegelijk kan dit er ook voor zorgen dat er meer sociale controle komt in de winkelstraten na het sluiten van de winkels.

Andere **gebouwen met iets meer noodzakelijke ingrepen**, kunnen toevertrouwd, via verkoop of handy-andy-huur, worden aan burgerinitiatieven van collectieve huisvesting om deze verder op te knappen en verplicht te bewonen. Hiervoor dient er een omstandig lastenboek opgelegd te worden wat de doelstelling van deze gebouwen dient te zijn voor het Gewest. Hierbij kan gedacht worden aan een goede sociale mix, door het aantrekken van diverse soorten gezinnen als eenoudergezinnen, tweeverdieners, jonge starters, bejaarden... Maar de overheid zou ook een groenfactor moeten opleggen waarbij duidelijk gesteld wordt hoeveel tuin er per woongelegenheden dient te zijn, al dan niet publiek of privaat te maken.

Een derde type gebouw waaraan gedacht kan worden zijn de **af te breken leegstaande gebouwen**. De kwaliteit van het gebouw is dermate slecht dat er met bepaalde ingrepen geen degelijke bewoning van gemaakt kan worden. Deze gebouwen zou het Gewest per openbare verkoop met een omstandig lastenboek kunnen verkopen aan diverse promotoren. Er kan dan opgelegd worden dat de gebouwen uiteraard eerst moeten afgebroken worden, eventueel met behoud wel van de gevel, hoeveel wooneenheden het nieuwe gebouw dient te tellen, het nieuwe gebouw bijna-energie neutraal (BEN) dient te zijn... Heel belangrijk hierbij is de overheid dient op te leggen dat deze woningen voor een bepaalde maximumprijs verkocht mogen worden. Eventueel kan er nog een opdeling in categorieën gemaakt worden of gewerkt worden met, naar analogie van de Vlabinvestvoorwaarden, inkomensgrenzen.

Opgekochte leegstaande gebouwen met meerdere noodzakelijke ingrepen dient de overheid dit niet zelf aan te pakken maar via uitgebreide lastenkohieren toevertrouwd aan burgerinitiatieven of vastgoedpromotoren. Meer dan 43.000 Brusselaars staan op de wachtlijst voor een sociale woning. Er zijn meer wachtenden dan er mensen een sociale woning hebben. Het aantal steeg de voorbije jaren amper. De volgende Brusselse regering moet werk maken van een ambitieus investeringsplan waarbij het vroegere streefcijfer van 15% sociale woningen op het totale Brusselse woningaanbod terug in zicht komt. Vandaag halen we nog geen 8%. Daarnaast kunnen Sociale verhuurkantoren en BGHM helpen om het sociaal aanbod te vergroten, al dient gewaakt te worden over het sociale karakter van deze verhuur. Bovendien moet de structuur van de bestaande sociale huisvestingsmaatschappijen grondig geëvalueerd worden en dient een studie te komen naar succesvolle buitenlandse modellen, bijvoorbeeld waar er met woningcoöperaties wordt gewerkt. Tot slot dient een grootschalig, door het Gewest gesteund renovatieprogramma de bestaande staat van de sociale woningen drastisch te verbeteren én klimaatproof te maken.

De voorbije jaren gingen de huurprijzen in Brussel stevig de hoogte in. De gemiddelde huurprijs steeg tussen 2004 en 2016 met 22 procent. Voor heel wat Brusselse gezinnen is de maandelijkse huur een belangrijke component in het maandelijks budget. Eind 2018 werd de Brusselse huurtoelage goedgekeurd. Deze maatregel dient de komende jaren grondig geëvalueerd te worden.

EXPERIMENTEREN MET NIEUWE WOONVORMEN

Nieuwe woonvormen bieden tal van mogelijkheden. Huisvesting wordt meer betaalbaar en de ruimte wordt efficiënter ingedeeld. Bovendien bieden sommige woonvormen ook de kans om intergenerationeel zorg te bieden. Brussel vervult een laboratoriumfunctie. CD&V wenst die meer dan ooit te ondersteunen met wetgevende initiatieven en kwaliteitslabels. **Inbreiding, nieuwe woonformules, zoals community land trust, of alternatieve woonvormen, zoals kangoeroewonen en co-housing,** verruimen het aanbod van betaalbare woningen in Brussel. Onze sociale huisvestingsmaatschappijen en pararegionale instellingen moeten hierbij een faciliterende rol spelen.

Verder willen we dat eindelijk werk wordt gemaakt van een aanscherping van ‘cohousing’ in de Brusselse Wooncode, zodat er duidelijkheid komt over de juridische consequenties voor overheden, investeerders, private spelers en particulieren.

DUURZAAM WONEN

Duurzamer wonen betekent dat onze woningen energiezuiniger worden, dat onze energievoorziening ecologisch en duurzaam is en dat de woning in een duurzame omgeving staat. Als we in 2050 de klimaatdoelstellingen willen halen, zullen we op alle vlakken een tandje moeten bij steken. Via proefprojecten in de sociale huisvesting willen we bedrijven de kans geven ook voor de private markt businessmodellen te ontwikkelen waarbij zij de renovatiekost dragen en terugverdienen via de reëel uitgespaarde energiekost voor de bewoner.

WOONBELEID AFGESTEMD OP ZORGNODEN

Vergrijzing en vermaatschappelijking van de zorg roepen vragen op over de geschiktheid van onze woningvoorraad en de nood aan diverse woonvormen. We moeten op twee sporen beleid voeren.

Eenzijds wensen veel mensen de laatste levensfase door te brengen in de vertrouwde omgeving. Toegankelijkheid moet dan ook de nieuwe standaard worden in nieuwbouw. In de sociale woningbouw geven we als overheid het goede voorbeeld.

FISCAAL STIMULEREN VAN DE MIDDENKLASSE

De fiscale hervorming van de huidige regering heeft er voor gezorgd dat de lasten op arbeid zijn verschoven naar de lasten op vastgoed met de bedoeling de noodzakelijke middenklassen aan te trekken en te behouden. Het komt er nu op aan om deze hervorming te consolideren en de onvolmaaktheden aan te passen:

- Zorg- en stiefkinderen werden de voorbij legislatuur gelijk geschakeld met kinderen. Er kwam echter geen **gelijkschakeling voor de kleinkinderen**. Zorg- en stiefkleinkinderen zouden moeten gelijk kunnen geschakeld worden met kleinkinderen bij het betalen van successierechten.
- Invoering van de **flexibele erfsprong** (niet volledig, maar gedeeltelijk)

We staan open voor verdere fiscale hervormingen, maar dan willen we er wel over waken dat de globale last voor de Brusselaars niet stijgt.

We gaan voor een groeibevorderende, gedragsturende en ecologische fiscaliteit, gericht op de verdere bescherming van onze leefomgeving, door toepassing van het principe ‘de vervuiler betaalt’. Zo worden mensen en bedrijven aangezet tot milieuvriendelijk gedrag.

Maar aan de andere kant willen we ook aanmoedigen via energiepremies ter compensatie van energievriendelijk ingrepen.

Het bestrijden van fiscale fraude én het sluiten van fiscale achterpoortjes is meer dan ooit noodzakelijk. De strijd tegen fiscale fraude is een strijd voor meer rechtvaardigheid.

Performante fiscale administratie die vrijstellingen of verminderingen waarop iemand recht heeft automatisch doorvoert, zonder dat deze persoon daar zelf een aanvraag hoeft voor in te dienen.

Abattement bij renovatie: Om van deze vermindering te kunnen genieten moet men wel aan een aantal voorwaarden voldoen o.a. moet de woning door alle kopers worden bestemd als hoofdverblijfplaats binnen de 2 jaar na datum van de registratie van het document. Soms moet een goed zodanig worden gerenoveerd dat dit meer dan twee jaar in beslag neemt of zijn er onverwachte omstandigheden waarbij de renovatiewerken vertraging oplopen. Dit zou als overmacht moeten worden erkend, zodat deze personen kunnen blijven genieten van dit financieel voordeel.

Brussel Fiscaliteit moet het mogelijk maken om de registratierechten bij aankoop van een woning gefaseerd te betalen in plaats van één keer. Jongeren hebben het steeds moeilijker om zowel een lening vast te krijgen als het integrale voorschot te betalen.

STADSONTWIKKELING OP MAAT VAN DE BEWONERS

We willen **voldoende rustpunten** waar mensen elkaar kunnen ontmoeten of zich even kunnen afzonderen van de hectiek van de stad. Dat kan in een park of op een pleintje, maar evengoed kan de inrichting van straten hieraan bijdragen. Om dit te verwezenlijken, ontwikkelt elke stad een 'groenplan' met concrete voorstellen om de stad groener en leefbaarder te maken, gaande van stimulansen voor groendaken en stadslandbouw, over de bijplanting van een ambitieus aantal bomen en de installatie van leefstraten en parkjes tot een strenge handhaving van de openbare netheid. Elke stadsbewoner moet op wandelafstand toegang hebben tot kwalitatief openbaar groen.

De stad van morgen is ook circulair. Steden moeten materiaalstromen in kaart brengen en via openbare aanbestedingen de lokale circulaire economie steunen (bv. door met de bouwsector afspraken te maken over lokaal hergebruik van bouwmaterialen of door stedelijke 'repair cafés' aan te moedigen). Op die manier verkleinen we de afvalproductie én beperken we onnodige mobiliteitsstromen. De digitalisering biedt ook mogelijkheden om spullen (bv. klusmateriaal of wagens) te delen. Delen is het nieuwe hebben.

Duurzame steden zijn 'slimmere steden'. Het 'Internet of Things' is een typisch kenmerk van slimme steden. Slimme steden zijn echter geen doel op zich. We willen dan ook geen gadgets, maar de evolutie sturen vanuit een aantal waarden: een grotere betrokkenheid van inwoners op elkaar en op het beleid, meer levenskwaliteit, zelfontplooiing en creativiteit en een

koolstofarme toekomst met meer sociale cohesie en inclusie. Levendige buurten en wijken vormen de ruggengraat van 'slimme steden'. De mens staat er centraal. Om data maximaal te ontsluiten en beschikbaar te maken, kiezen we voor een beleid van 'open data'. Een stad heeft er immers belang bij dat (private) dienstenplatforms en beginnende ondernemingen 'slimme diensten' ontwikkelen waar iedereen beter van wordt.

Bij de aanleg van een nieuwe wijken dient onmiddellijk een vrije tram- of busbaan voorzien te worden, en de lijnen dienen direct te rijden vanaf de inhuldiging van de wijk.

Onze visie op enkele Brusselse stadsvernieuwingsprojecten:

- **Herwaardering van de Noordwijk** is een topprioriteit! Prioritair moeten we inzetten op een herwaardering van het oude gedeelte van de Noordwijk. Deze kantoorbuurt dreigt de komende jaren ten onder te gaan aan leegstaand, omwille van het geplande vertrek van een aantal administraties. Het Gewest moet deze wijk, zoals bepaald in het nieuwe GPDO, als prioritaire wijk aanpakken. In eerste instantie moet daarom een Masterplan worden uitgetekend, waarbij de nadruk ligt op functievermenging.
- Ook de **Europese wijk moet multifunctioneler** worden. Het bouwen van appartementen in deze wijk moet de vastgoedprijzen drukken en het pendelverkeer wat doen afnemen. Door de Europese kantoorgebouwen beter te spreiden rond meer metrostations dan nu het geval is, kan ook de druk op de metrolijn tussen Centraal Station en Schuman verlichten.
- Doorbraak gevraagd in dossier van de site Schaarbeek-Vorming. Het Gewest moet trachten om de volledige site (40 ha) in handen te krijgen. De Brusselse regering onderhandelt momenteel met het federale niveau over de overdracht van deze site. De site van Schaarbeek-Vorming is de grootste vrij grondreserve die op korte termijn beschikbaar komt in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Omwille van de uitstekende bereikbaarheid heeft deze site een groot potentieel voor een heleboel stedelijke functies (wonen, logistiek, onderwijs- en onderzoeksinstituten). Een snelle doorbraak is dus absoluut gewenst.
- **Nieuwe sportstadia in Brussel.** In de komende legislatuur moet er een doorbraak komen in het stadiondossier. CD&V bepleit een 2 stadion-oplossing: een omnisportstadion en een specifiek voetbalstadion. Een renovatie van het Koning Boudewijnstadion moet daarbij grondig onderzocht worden. Het Koning Boudewijnstadion kan dan blijven dienen voor de Memorial Van Damme en voor grote popconcerten. Een omnisportstadion moet ook een directe meerwaarde bieden voor de buurt én moet bijgevolg (laagdrempelige) activiteiten huisvesten waar ook de Brusselaars van kunnen profiteren.

NAAR EEN BRUSSEL DAT ONDERNEMEN ZUURSTOF GEEFT

Wie iets maakt, is trots op zijn werk en voelt zich goed in zijn vel. Dat geldt ook voor een stadsgewest. Wij geloven in de creativiteit van de Brusselaars. Of het nu gaat om kunstenaars of grotere maakindustrie: wie creëert benut zijn volle potentieel. We ondersteunen en faciliteren makers en bedenkers.

Ondernemers zorgen voor creatieve en financiële zuurstof in de stad. Zij verschaffen werkgelegenheid en maken het fiscale draagvlak groter. Hoe meer centen in de gemeenschappelijke pot, hoe beter we stedelijke uitdagingen kunnen aanpakken. Brussel moet de ambitie formuleren om elke Brusselaar te begeleiden naar een job. We hebben alles in huis om van Brussel de meest actieve, creatieve en welvarende regio in Europa te maken.

De Brusselse economie wordt geconfronteerd met een opvallende paradox. Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest telt meer dan **700.000 arbeidsplaatsen**. Het is daarmee goed voor bijna 20 procent van het nationale BBP. Deze cijfers maken nogmaals duidelijk dat Brussel het kloppend hart is van de Belgische economie. De **werkloosheidsgraad bedroef eind december 2018 toch nog 15,7%**. Voor de 50^e opeenvolgende keer is er een daling van de werkloosheid. In vergelijking met december 2014 is het aantal werkzoekenden met 19.600 personen gedaald. De voorbije legislatuur kende eveneens een sterke daling van de jongerenwerkloosheid. De jeugdwerkloosheidsgraad bedroeg in december 2018 23,2%. **Sinds 2014 is het aantal jonge werkzoekenden in Brussel met 30,8% gedaald**. Toch blijft de jongerenwerkloosheid hoog. 1 op de 3 Brusselaars heeft bovendien een inkomen onder de armoederisicogrens. Brussel heeft het nog steeds moeilijk om economische groei te koppelen aan sociale vooruitgang.

We doen daarom een aantal gedurfde voorstellen om ervoor te zorgen dat **binnen 10 jaar**:

- Elke Brusselaar aan het werk is;
- Brussel niet enkel de politieke hoofdstad van Europa is, maar ook de digitale hoofdstad van Europa wordt.
- Brussel de meest welvarende regio van Europa is met voor de Brusselaars een hoge levenskwaliteit en een lange levensverwachting

IEDEREEN AAN HET WERK IN BRUSSEL!

We richten ons op de tewerkstellingskansen van 4 groepen, met name: laaggeschoolden, ouderen, mensen met een migratieachtergrond en mensen met een handicap. Binnen elk van deze groepen hebben we aandacht voor vrouwen én voor personen met een migratieachtergrond.

Voorstellen:

DE INVOERING VAN EEN (BINNENLANDSE) KETJES-STAGE VOOR LAATSTEJAARS SCHOLIEREN MIDDELBAAR ONDERWIJS.

Een Erasmus-stage in binnen- of buitenland is momenteel het bijna exclusieve voorrecht van master-studenten. De meerderheid van de jonge Brusselaars volgt echter geen masteropleiding. Niettemin willen we **alle Brusselse Ketjes de mogelijkheid geven om ook (binnenlandse) Erasmus-ervaring op te doen**. Daarom willen we in het laatste jaar van het middelbaar onderwijs een (culturele) uitwisseling van minstens 3 maanden organiseren tussen scholieren uit het Nederlandstalig onderwijs in Brussel enerzijds en jongeren uit Vlaanderen en Wallonië anderzijds. Dit biedt hen een pak voordelen: een betere kennis van de andere landstaal, een uitbreiding van het eigen netwerk, het kennismaken met een andere cultuur in een klein land als het onze, het verwerven van extra zelfstandigheid, enzovoort.

Scholieren die zo'n Ketjes-stage volgen, kunnen hiervoor rekenen op een beurs van de overheid. Deze beurs laat hen toe om de onkosten te financieren die verband houden met hun Ketjes-stage. Een gelijkaardig financieringssysteem bestaat trouwens voor de (Europese) Erasmus-stages.

In eerste instantie gaat het om een proefproject. Maar op termijn moeten deze binnenlandse stages standaard worden aangeboden in het curriculum van Nederlandstalige middelbare scholen in Brussel, vooral dan in het technisch en beroepsonderwijs.

Deze binnenlandse Erasmus-stages vormen een aanvulling op bestaande initiatieven. Denk daarbij maar aan de First stages (instapstages voor jonge werkzoekenden) of werkplekieren (gericht op het aanleren van arbeidsvaardigheden op de werkvloer die tegelijk een leeromgeving is). Deze bestaande initiatieven richten zich vooral op jonge werkzoekenden, terwijl de binnenlandse Erasmus-stages al plaatsvinden in het laatste jaar van het middelbaar onderwijs.

Ter voorbereiding op deze Ketjes-stage kunnen in het Nederlandstalig middelbaar onderwijs in Brussel al bepaalde vakken in een andere taal (Frans en Engels) worden onderwezen (het zogenaamde immersie-onderwijs).

SCHAF ALLE DREMPELS VOOR VRIJWILLIGERSWERK AF!

Vrijwilligerswerk kan een opstap zijn naar een 'echte' job. Maar in realiteit zijn maar weinig werkzoekenden actief als vrijwilliger. Een recente studie van de Koning Boudewijnstichting leerde bijvoorbeeld dat van alle vrijwilligers in ons land amper iets meer dan 3 procent het statuut van werkzoekende heeft.

Er zijn dan ook nogal wat drempels voor werkzoekenden om aan vrijwilligerswerk te doen. Een van die drempels heeft betrekking op het feit dat werkzoekenden via hun

uitbetalingsinstelling aan de RVA moeten melden dat ze vrijwilligerswerk willen doen. In de praktijk verzaken heel wat werkzoekenden aan deze meldingsplicht, wat problemen oplevert als ze controle krijgen.

CD&V-Brussel pleit dan ook resoluut voor de **volledige afschaffing van de federale meldingsplicht van vrijwilligerswerk voor werkzoekenden**. We moeten alle drempels voor vrijwilligerswerk voor werkzoekenden wegnemen. Vrijwilligerswerk biedt werkzoekenden immers vele voordelen: het scherpt de competenties aan, het helpt mensen hun eigen talenten te ontdekken en te ontwikkelen en het houdt mensen ook actief binnen een sociaal netwerk.

HET ACTIEF PROMOTEN VAN INSTAPJOBS ALS OPSTAP NAAR DUURZAME TEWERKSTELLING.

We moeten de onderste sport van de arbeidsmarktladder zo laag mogelijk leggen. Dit houdt in dat de overheid alle vormen van werk moet stimuleren die op termijn kunnen leiden naar een vaste job. Het gaat bijvoorbeeld om vrijwilligerswerk, vakantiejobs, interim-jobs, stages, enzovoort.

Dergelijke **instapjobs bieden diverse voordelen**: sociale integratie, het uitbouwen van een groter netwerken, het verwerven van 'life skills', enzovoort. We zijn ervan overtuigd dat dergelijke instapjobs nodig zijn op onze arbeidsmarkt. Ze kunnen immers een belangrijke schakel zijn in de zoektocht naar een duurzame tewerkstelling. Net daarom willen we aan de mensen in deze instapjobs trajectbegeleiding aanbieden om hen op weg te helpen naar een kwaliteitsvolle en duurzame job. Deze trajectbegeleiding is een taak van Actiris in partnerschap met actoren uit het maatschappelijke middenveld.

Mensen die in zo'n flexibele instapjob zitten, moeten ook recht hebben op andere voordelen. We denken dan bijvoorbeeld aan een korting op het openbaar vervoer of aan een huurtoelage. Dit zijn flankerende maatregelen die ervoor moeten zorgen dat werken nog meer beloond wordt. Werkgevers die hierop intekenen, moeten hiervoor beloond worden bij de puntenverdeling bij openbare aanbestedingen.

EEN MEET&GREET-FORUM WAAR VRAAG NAAR EN AANBOD VAN STAGEPLAATSEN ELKAAR ONTMOETEN.

Stages zijn voor Brusselse jongeren een uitstekende kans om de broodnodige ervaring op te doen. Toch stellen we vast dat heel wat **jongeren moeite hebben om een geschikte stageplaats te vinden**, terwijl een aantal werkgevers dan weer moeite schijnt te hebben om geschikte stagiaires aan te trekken. Onder impuls van werkgeversorganisatie Beci werd daarom al het platform www.mijnstage.be ontwikkeld. Dergelijke initiatieven moeten verder moeten uitgewerkt en gepromoot in samenwerking met Actiris.

Belangrijk is dat via dit platform ook stageplaatsen in de Vlaamse Rand worden aangeboden voor Brusselse jongeren.

MENTORSCHAP VAN JONGE WERKZOEKENDEN STIMULEREN.

Jonge werkzoekenden in Brussel hebben vaak nood aan **rolmodellen en succesvolle voorbeelden**. Soms zijn jongeren opgegroeid in een omgeving waar werk hebben eerder uitzondering dan regel was. Daarom pleiten we voor een doorgedreven mentorschap waarbij een meer ervaren Brusselaar op vrijwillige basis een werkzoekende coacht in de zoektocht naar een job. De missie om alle Brusselaars aan een job te helpen is een gedeelde taak van iedereen in Brussel. De reeds bestaande samenwerking met de **Koning Boudewijnstichting (De toekomst is aan ons)** waarbij beloftevolle jongeren met roots in het buitenland intensief begeleid worden door een topper uit een bepaalde sector leverden alvast goede resultaten op.

Dergelijke 'bottom-up' initiatieven moeten door de gewestelijke overheid nog meer ondersteund en bekendgemaakt worden. Ook mag het mentorschap er niet enkel zijn voor lager opgeleiden, maar ook voor hoger opgeleiden.

Concreet pleiten we ervoor dat vanuit Actiris een projectoproep wordt gelanceerd. Het maatschappelijke middenveld, publieke en private partners met concrete projecten kunnen daarop intekenen en projecten rond mentorschap verder uitwerken.

VALORISEER DE COMPETENTIES BIJ DE WERKZOEKENDEN!

Meer dan 40% van de werkzoekende bevolking in Brussel heeft een kwalificatie die niet wordt erkend. Veel van de beschikbare competenties worden zo onvoldoende gevaloriseerd op de arbeidsmarkt. Op dit moment zijn er echt beperkte mogelijkheden om diploma's vlot te laten erkennen. Zeker wanneer de diploma's op zich niet gelijkwaardig kunnen worden ingeschaald zijn er heel veel deelcompetenties die daardoor geen erkenning krijgen.

We pleiten voor een doorlichting van het EVC-beleid in Brussel en een uitbreiding van de mogelijkheid om ervaringsbewijzen te behalen voor verschillende beroepen en specifieke competenties, bijvoorbeeld in de zorg. Zo kan de opstap naar werk voor deze groep werkzoekenden worden verlaagd.

VERPLICHTE QUOTA VOOR DE TEWERKSTELLING MET MENSEN MET EEN ARBEIDSHANDICAP BIJ ZOWEL DE OVERHEID ALS BIJ PRIVÉBEDRIJVEN.

Op de arbeidsmarkt mag een handicap niet langer een beperking zijn. Momenteel kunnen werkgevers al genieten van diverse vormen van subsidies en steunmaatregelen, indien ze beslissen om een werknemer met een arbeidshandicap aan te werven. De kostprijs voor het aanwerven van een werknemer met een arbeidshandicap is daardoor doorgaans erg beperkt.

Er bestaat dus nu al een gans arsenaal aan steunmaatregelen en initiatieven ten behoeve van de tewerkstelling van mensen met een handicap. Om deze maatregelen beter bekend te maken bij zowel werknemers als werkgevers, pleiten we voor de oprichting van een **uniek loket bij Actiris** waar alle informatie gecentraliseerd wordt over de tewerkstelling van personen met een handicap.

Ook stellen we vast dat heel wat werkgevers nog last hebben van koudwatervrees om mensen met een arbeidshandicap aan te werven. Daarom pleiten we ervoor om **zowel bij overheden als privébedrijven verplichte quota** in te stellen voor de tewerkstelling van mensen met een arbeidshandicap. Wat de privésector betreft, geldt deze verplichting enkel voor bedrijven met minstens 50 voltijdse werknemers. Het gaat dus om bedrijven die over een Ondernemingsraad beschikken.

In de politiek leverden gelijkaardige quota's voor vrouwen al erg positieve resultaten op. Het niet-behalen van een quotum verplicht werkgevers om een aanzienlijke bijdrage te storten in een solidariteitsfonds om mensen met een arbeidshandicap aan het werk te helpen. Het opleggen van dergelijke sancties is een belangrijke succesvoorwaarde om meer mensen met een arbeidshandicap tewerk te stellen, zo leren succesvolle buitenlandse voorbeelden.

De groep 'personen met een arbeidshandicap' dient trouwens breed te worden opgevat. Het gaat bijvoorbeeld ook om chronisch zieke mensen of om werknemers met een burn-out. Geschat wordt dat momenteel liefst 1 op 8 landgenoten tot deze doelgroep behoort. De tewerkstellingsgraad van personen met een handicap bedraagt in België amper 40,7 procent. België scoort daarmee merkkelijk slechter dan het Europees gemiddelde van 47,3 procent. Wat de tewerkstelling van mensen met een handicap betreft, hinken we dus duidelijk achterop.

Deze score is problematisch omwille van diverse redenen: het is een discriminatie ten aanzien van personen met een arbeidshandicap, maar ook voor de samenleving als geheel betekent dit een groot verlies aan talent, positiviteit en levensvoldoening.

BRUSSEL EEN SMART CITY VAN EUROPEES NIVEAU

Technologie inzetten om het stadsleven voor zoveel mogelijk mensen beter te maken, en dat in een goede samenwerking tussen de **overheid, de burgers, de academische wereld en de ondernemingswereld**. Dat is waar Smart City om draait. De overheid moet de ontwikkeling van technologische oplossingen stimuleren en waar nodig de kar trekken. We moeten ervoor zorgen dat in elk smart city project de participatie van gebruikers een centrale rol krijgt. Technologie geeft een nieuwe invulling aan '**samen stad maken**'.

De overheid beschikt over een **schat aan informatie en data**. Die data moeten geanonimiseerd en met het grootst mogelijke respect van de privacy ter beschikking gesteld worden aan het grote publiek. Op die manier kunnen start-ups en geëngageerde ontwikkelaars aan de slag om oplossingen te bedenken voor alledaagse uitdagingen. Wij

geloven dat in een goede samenwerking tussen de overheid en de privé er de meest innovatieve hulpmiddelen kunnen ontstaan.

Het Brussels gewest heeft de voorbije jaren al een mooi parcours hierin afgelegd. De leiding in het smart city verhaal is verankerd in een **smart city office**, met vertegenwoordigers van alle relevante sectoren. Men stelt er concrete werkafspraken en samenwerkingsakkoorden op over de verschillende beleidsdomeinen heen.

Met het **kosteloos openbaar wifinetwerk wifi.brussels** speelt Brussel op Europees vlak de eerste viool. Alle metrostations en tal van openbare plekken in zowat alle Brusselse gemeenten beschikken over wifi.brussels. Met meer dan een miljoen gebruikers is het netwerk een succes. Het is een speerpunt in een beleid dat inzet op **digitale inclusie**: dat is ervoor zorgen dat de digitaliseringstrein aan bepaalde mensen niet voorbij dendert maar integendeel iedereen de kans geven mee op de kar te springen van de evoluties in de digitale wereld. In elke Brusselse gemeente is ook een openbare computerruimte opengegaan waar iedereen kosteloos computerlessen kan volgen en hulp kan krijgen bij de meest courante verrichtingen op een pc.

Het gewest is ook koploper in het aanbieden van **ultrasnelle glasvezelverbindingen aan de scholen**. Dankzij de investeringen in de glasvezelkabels kunnen we nu ook relatief eenvoudig een cameranetwerk uitrollen. Dat kan gebruikt worden voor ANPR camera's, camera's om de LEZ zone te controleren en tal van andere toepassingen.

De Brusselse overheid ontwikkelde enkele veelgebruikte toepassingen die het loketleven eenvoudiger gemaakt hebben. Via **Irisbox** kan elke burger van waar hij wil de nodige administratieve documenten aanvragen en downloaden. Om de vele werven in dit gewest op te volgen en te coördineren is de toepassing **Osiris** aangepast. Ook handelaars zullen straks beter op de hoogte zijn van aankomende werven en zullen compensatie kunnen bekomen voor gederfde inkomsten. Dankzij de succesvolle app **Fix My Street** signaleren burgers waar stoepen of fietspaden moeten worden hersteld of waar er zwerfvuil ligt. Dit ontslaat de gemeente niet van zelf haar verantwoordelijkheid te nemen gelet op de digitale kloof.

Dankzij de inspanningen van de voorbije jaren is Brussel een Smart City van Europees niveau. We blijven hierin verder investeren. Een Smart City is immers een hefboom voor verdere economische ontwikkeling. Maar daarnaast vergemakkelijkt een Smart City ook het dagelijks leven van burgers, de maatschappelijke betrokkenheid én verbetert het de dienstverlening van de overheid.

Het **Brussels Hoofdstedelijk Gewest beschikt op het vlak van Smart City trouwens al over een heleboel troeven**, zoals een robuuste mobiele telecommunicatie-infrastructuur, maar ook een jonge en dynamische bevolking, een sterke concentratie van kenniscentra, hoger onderwijs en andere, stevig uitgebouwde gezondheidszorgen en de aanwezigheid van internationale instellingen (zoals Europese unie en NAVO). Ambitieuze kwaliteitsnormen voor

mobiel internet zijn de motor voor innovatieve diensten en mediagebruik. Snel mobiel internet via 4G en 5G moet zeker ook in Brussel beschikbaar zijn.

Om Brussel nog 'smarter' te maken en de noodzakelijke digitale transformatie te realiseren, moeten in de komende jaren een aantal digitale bruggen naar de toekomst geslagen worden:

DE DIGITALE KLOOF WEGWERKEN

De **digitale kloof wegwerken**, is voor ons belangrijk. Hier is nood aan een gendergevoelig beleid, aangezien we vaststellen dat gender nog steeds een risicofactor vormt wat betreft digitale uitsluiting, naast o.a. leeftijd, etniciteit en scholingsgraad. Het gratis aanbod wifi.brussels werd de voorbije legislatuur uitgebreid tot meer dan 200 hotspots. In elk van de 19 Brusselse gemeenten is nu ook een openbare computerruimte beschikbaar waarbij een label garant staat voor de kwaliteit van het aanbod. Verder sensibiliseren we onthaalmedewerkers van gemeenten en OCMW's om aandachtig te zijn rond digitale vaardigheden van de burgers aan het loket.

ALLE KETJES MOETEN OP HET EINDE VAN HUN MIDDELBAAR ONDERWIJS MINSTENS 4 TALEN ONDER DE KNIE HEBBEN: NEDERLANDS, FRANS, ENGELS EN ... DIGI-TAAL.

Digit-TAAL verwijst naar het aanleren van de basisbeginselen van het programmeren. Het verwerven van digitale vaardigheden is essentieel om mee te kunnen in de maatschappij van morgen. Deze verwerving gebeurt dan ook best zo jong mogelijk.

Het aanleren van programmeervaardigheden op school gebeurt momenteel al in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, maar veeleer op beperkte schaal. Het hangt vaak af van de welwillendheid van de individuele leerkracht. Een echte structurele aanpak lijkt vooralsnog te ontbreken.

Wel bestaan in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest momenteel al heel wat **bottom-up initiatieven om kinderen en jongeren digitale vaardigheden aan te leren**. Vaak worden deze initiatieven door vrijwilligers 'getrokken'. Denk maar aan een initiatief zoals 'CoderDojo Belgium'. Dit zijn 'digitale scouts', die in Muntpunt en elders gratis bijeenkomsten organiseren voor jongeren tot 18 jaar om samen te leren programmeren. Dergelijke 'Dojo's' worden volledig opgezet door vrijwilligers. Deze bottom up-initiatieven verdienen de steun van de overheid, bijvoorbeeld wat het promoten ervan betreft.

Bovendien is het cruciaal dat er in Brussel gespecialiseerde opleidingen komen waar jongeren zonder diploma middelbaar onderwijs toch worden toegelaten. Dat kan hen meer perspectief op een job bieden. De programmeeropleidingen kunnen daarvan een prachtig voorbeeld zijn. Brussel heeft veel te veel jongeren zonder diploma. Om jongeren die anders praktisch niet aan de bak komen, toch kansen te bieden, zouden er meer dergelijke initiatieven moeten komen. Dus: meer initiatieven rond programmeren zoals #CrackduCode.

TEGEN 2025 ELKE CORRESPONDENTIE MET BEDRIJVEN VOLLEDIG DIGITAAL (PAPERLESS) VOEREN.

Doorgedreven digitalisering en procesverbetering zorgt ervoor dat veel tijd vrijkomt voor overheidsadministraties, aangezien routinetaken door digitale processen vervangen worden. De administratie kan deze tijd gebruiken om zich nog meer te focussen op zijn kerntaken: het aanbieden van een betere dienstverlening. Uiteraard reduceert dit ook de papierberg én nodige opslagruimte.

Voorts moet ook de correspondentie met burgers en organisaties maximaal via de digitale weg verlopen. We zijn ons daarbij bewust van het feit dat in Brussel een digitale kloof bestaat, en dat daardoor nog **lang niet iedereen vertrouwd is met internettoepassingen**. Deze mensen moeten te allen tijde de mogelijkheid van een papieren briefwisseling met de overheid blijven behouden. Deze mensen dienen deze keuze wel expliciet kenbaar te maken aan de overheid.

Tot slot moet bij het creëren van zogenaamde **digitale lokketten** steeds vertrokken worden vanuit de beleving van de burger, de vereniging of van het bedrijf (of het nu gaat om een startend bedrijf, groei-bedrijven of reeds lang gevestigde bedrijven). We moeten immers vermijden dat een zogenaamd digitaal doolhof ontstaat over generaties en/of opleidingsniveau's heen.

BRUSSEL MOET EEN ECHTE TECHNOLOGISCHE HUB WORDEN

Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest moet niches vinden die passen in haar DNA en expertise, zoals gezondheidszorgen of huisvesting.

Er zijn op dit vlak al initiatieven in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Denk maar aan de pas opgerichte Lifetech-incubator in Sint-Lambrechts-Woluwe. Ook beschikt Brussel over een aantal veelbelovende bedrijven zoals de Zebra Academy (voor eerste hulp bij ongevallen) of Famidesk (om senioren langer thuis te houden).

We hebben in Brussel nood aan meer van dergelijke initiatieven. Hiervoor moet het Brussels Hoofdstedelijk Gewest de **juiste omgevingsfactoren creëren**, denk maar aan fiscale stimuli, mentorschap, gewestelijke incubatoren, zogenaamde Smart City-testzones in de stad en extra inspanningen op het vlak van stedelijke marketing.

Ook het aantal paperassen voor bedrijven moet tot een minimum beperkt worden. Daarom herhalen we ons eerdere voorstel van een **digitaal platform, waar alle informatie voor bedrijven ook steeds in het Engels beschikbaar is** (hoe een bedrijf opstarten, informatie over subsidiemogelijkheden, informatie over de wettelijke verplichtingen, sociale wetgeving, enzovoort). Ook zouden bedrijven voor een eerste algemeen contact met de Brusselse overheid eveneens in het Engels geholpen moeten worden. Dit volgt immers uit het feit dat we het Engels de rol geven van onthaaltal in de Brusselse administratie. Indien deze bedrijven

vervolgens dossiers bij de Brusselse overheid indienen, dan moet dit wel steeds gebeuren in het Nederlands of Frans. De website van Impulse.Brussels ('1819') moet kunnen uitgroeien tot een dergelijk digitaal bedrijfsplatform.

VOORBEREIDEN OP DE VIERDE INDUSTRIËLE REVOLUTIE

Werkzoekenden én werkenden dienen vanaf nu voorbereid te worden op de Vierde Industriële Revolutie, die door robotisering en artificiële intelligentie grote veranderingen in de maatschappij zullen veroorzaken. In de praktijk worden geen volledige beroepen geautomatiseerd, maar taken binnen die beroepen. Veel handenarbeid en analytisch denkwerk gaan verdwijnen, maar er blijft een grote nood aan technische en creatieve mensen. In de meeste studies wordt gewezen op de **geleidelijke teloorgang van 'middengekwalificeerde' jobs**, terwijl er veel meer vraag is naar hooggeschoolde profielen én per saldo ook naar laaggeschoolde jobs. Toch moeten we de tewerkstelling van laaggeschoolden meer dan ooit van dichtbij opvolgen. De stelling dat veel laaggeschoolden in de logistiek en de bezorging aan de slag kunnen dient genuanceerd want sommige bedrijven willen niets liever dan hun pakjes allemaal met drones te bezorgen.

Vijftig jaar geleden was Brussel de meest geïndustrialiseerde stad van België, waar ruim 166.000 mensen werkzaam waren in de verwerkende industrie. Nu is het tijd om de **industrie 4.0** te herbekijken. Om die reden keurde de Brusselse Hoofdstedelijke Regering in januari een industrieplan goed waarin de industriële sector geherdefinieerd wordt. Zo'n 100 maatregelen werden goedgekeurd de industrie in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest te doen heropleven. De volgende Regering moet dit plan verder uitvoering geven, zodat er een hoog voldoende productieve industriële jobs blijven bestaan in ons Gewest.

Voor België geldt dat veel laaggeschoolden door beroepsopleidingen in middengekwalificeerde jobs zijn terecht gekomen; zij zouden nieuwe ambities moeten zoeken en zich opnieuw moeten herscholen. Hiertoe moet de overheid in de eerste plaats aan bewustwording bij deze groepen werken. Paniek is uit den boze, maar stimulering en het aanwakkeren van nieuwsgierigheid om de **vaardigheden van laag- en middengeschoolde mensen te verbreden** dienen het ordewoord te zijn. Via de Vlaamse en de Franstalige gemeenschappen dienen 'zachte' vaardigheden (maatschappelijke, emotionele en sociale) van de jongste en de toekomstige generaties ontwikkeld te worden, vooral in combinatie van ICT-vaardigheden. Niet-universitaire instellingen van hoger onderwijs dienen MOOCS (massive open online courses), gratis of zeer goedkope online cursussen te ontwikkelen zodat het voor iedereen mogelijk wordt zich gemakkelijk een laagdrempelig bij te scholen. Het taalleerplatform Brulingua van Actiris, om Frans, Nederlands, Engels en Duits te leren, is sinds 1 oktober 2018 open voor alle Brusselaars (ook zij die niet werkzoekend zijn), en dat dient absoluut open voor alle Brusselaars te blijven.

EEN STEDELIJKE ECONOMIE MET EXTRA RUIMTE VOOR PLAATSELIJKE HANDELAARS, AMBACHTEN EN DEELECONOMIE

De stedelijke centra in West-Europa zijn de voorbije decennia uitgegroeid tot plaatsen waar vooral geconsumeerd wordt. De economische meerwaarde van stedelijke centra blijft dus veelal beperkt tot de tertiaire (winkels, horeca, zakelijke dienstverleners, enzovoort) en de quataire sector (openbare besturen, onderwijsinstellingen, zorgvoorzieningen, enzovoort). De secundaire sector verdween de voorbije decennia langzaam maar zeker uit de centra van de meeste West-Europese steden. Ook Brussel ontsnapte niet aan deze trend.

Studies tonen nochtans aan dat een **gediversifieerde economie met de nodige aandacht voor industriële productie een krachtiger en creatievere samenleving** mogelijk maakt. Bovendien zijn er een heleboel mogelijkheden om industriële productie door plaatselijke ondernemers opnieuw naar het Brusselse stadscentrum te lokken:

- De digitalisering heeft ervoor gezorgd dat de productiekosten fors gedaald zijn. Lokale productie wordt daardoor een pak goedkoper.
- Er is een groeiende vraag naar lokaal en ambachtelijk geproduceerde goederen.
- Een kortere productieketen is goed voor het milieu, de plaatselijke mobiliteit, werkgelegenheid en kan de productiekosten drukken.

"MAAK VAN BRUSSEL EEN BRUISENDE WINKELSTAD!"

Steden met een hoge levenskwaliteit zijn doorgaans ook steden met een bruisend handelscentrum. Projectontwikkelaars doen momenteel verwoede pogingen om aan de rand of buiten Brussel grootschalige shoppingscentra te vestigen. Deze **centra aan de rand bedreigen de lokale handel in de plaatselijke handelskernen**.

Deze projecten moeten daarom zoveel mogelijk ontmoedigd worden. In plaats van winkelcentra aan de stedelijke rand, dient er geïnvesteerd te worden in een **binnenstedelijk shopping- en belevingscomplex in de Brusselse Bovenstad (de zone rond Waterloolaan, Guldenvlieslaan en Louiza)**, een van de belangrijkste handelsaders van Brussel én uitstekend bereikbaar via het openbaar vervoer.

Concreet stellen we voor om, via een publiek-private samenwerking, een binnenstedelijk shoppings- en belevingsproject te realiseren in het kader van de noodzakelijke **overkapping van de Kleine Ring tussen Troon en Louiza en gekoppeld met een herwaardering van de bestaande winkelgalerijen (Louisegalerij, Ravensteingalerij,...)** naar hun oorspronkelijke grandeur. Een overkapping laat toe om de huidige onaangename scheiding tussen de Waterloolaan en de Guldenvlieslaan ongedaan te maken. Eerdere studies leerden dat de kostprijs van deze overkapping minstens 100 miljoen euro bedraagt. Een PPS-project leidt tot een win-winsituatie: een versterking van de handel in de binnenstad en het wegwerken van

bestaande fysieke breuklijnen in de binnenstad. Een dergelijk complex zal ook extra cliënteel naar het stadscentrum lokken, wat dan weer ten goede komt van de lokale handelaars.

Een dergelijk grootschalig project moet wel gepaard gaan met een geïntegreerd plan, waarin naast het urbanistisch plan ook aandacht is voor mobiliteit, een winkelplan, een activiteitenplan en de buurt.

MEER LOKALE HANDELAARS IN HET BRUSSELS HOOFDSTEDELIJK GEWEST.

Lokale besturen beschikken over een heleboel gebouwen, waarvan er een aantal helaas leeg staat of verkeerd wordt gebruikt. Dat terwijl er in Brussel **nood is aan betaalbare infrastructuur voor lokaal ondernemerschap** (bijvoorbeeld artisanale producten). Het Brussels Agentschap voor de Ondersteuning van het Bedrijfsleven is een belangrijke actor om te komen tot een Brussel-brede aanpak met het oog op een beter gebruik van leegstaande gebouwen door lokale ondernemers.

De Stad Brussel beschikt bijvoorbeeld over een heleboel gebouwen in het stadscentrum. Een aantal onder hen staat helaas leeg of wordt verkeerd gebruikt. We doen daarom een oproep aan het Brusselse stadsbestuur om deze handelsruimtes prioritair voor te behouden voor lokale Brusselse ondernemers die plaatselijke producten artisaan maken en zelf verkopen.

De huursom die deze plaatselijke ondernemers moeten betalen, ligt dan ook uiteraard lager dan de marktprijs. Deze ondernemers zorgen immers voor een diversificatie van het handelsaanbod en produceren hun producten bij voorkeur ook ter plaatse. Het toewijzen van handelsruimte gebeurt steeds op voordracht van een multidisciplinair team bestaande uit externe experts uit diverse disciplines.

GEEF LEEGSTAND GEEN KANS: RICHT EEN GEWESTELIJKE DATABANK OP DIE DE VRAAG NAAR EN HET AANBOD VAN LEEGSTAANDE GEBOUWEN MATCHT!

In Brussel is leegstand een probleem, zowel van kantoorgebouwen (Noordwijk, enzovoort) als van handelszaken (Leuvensesteenweg, Elsensesteenweg, diverse winkelgalerijen, enzovoort).

In Rotterdam werd daarom met 'Tussentijd Rotterdam' een **bottom up-initiatief opgestart om tijdelijke leegstand aan te pakken**. Door het matchen van vraag en aanbod streeft Tussentijd naar win-winsituaties: geen leegstand voor de eigenaar en een goedkope huur voor de huurder. Ook gaat Tussentijd telkens strategisch na welk initiatief het best past in een welbepaalde buurt.

Ook in Brussel willen we een gelijkaardige **databank die leegstaande gebouwen tijdelijk en goedkoop toewijst aan (startende) lokale ondernemers**. Ook kan een dergelijke databank een oplossing zijn voor pop-up winkels, die op zoek zijn naar een tijdelijk onderkomen.

Gemiddeld verlaten 500 bedrijven per jaar Brussel voor Vlaanderen, Wallonië of het buitenland. Het is nochtans in Brussel dat de meeste nieuwe ondernemingen worden opgericht. De Brusselse regering doet al een aantal inspanningen om de bedrijven in Brussel te houden en te ondersteunen, onder andere via de Small Business Act en Impulse Brussels. Desalniettemin moet de regering zich **nog meer inspannen om bedrijven in Brussel te houden**. Dit kan ze doen door een aantal (onder andere fiscale) incentives te geven aan bedrijven zodat ze zich blijvend in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest vestigen. Vijf gemeenten beschikken reeds over een lokaal economieloket dat startende ondernemers begeleidt bij het uitbouwen van hun activiteiten. We pleiten voor een systeem dat toegankelijk is voor alle gemeenten. De Brusselse regering moet met andere woorden een **bedrijfsvriendelijk ondernemingsklimaat** creëren. Dit komt zowel ten goede aan de Brusselse economie als aan de tewerkstelling.

DEELECONOMIE EN SOCIALE ECONOMIE

De deeleconomie kan verder gepromoot worden, vooral om een omslag in de hoofden in de mensen te maken. De eerste vraag die in de hoofden van mensen zou moeten komen als men een eerder duur gereedschap nodig heeft, met verschuiven van “waar kan ik dit kopen?” naar “waar kan ik dit lenen?”. De deeleconomie zorgt voor een milieuvriendelijker verbruik en grotere koopkracht voor de gezinnen. Met de deeleconomie wordt het ook goedkoper om nieuwe skills om je klaar te stomen voor de Vierde Industriële Revolutie: gebruik een 3D-printer in een fablab i.p.v. bij je thuis. Van zo’n fablab, waar iedereen nieuwe technieken kan leren en uitproberen, dient er minstens één in elke gemeente / elk district te komen. Ook het middenveld kan in dit domein initiatieven nemen en doet dit nu al. Dergelijke initiatieven verdienen ondersteuning vanuit de overheid.

Ook verdient de sociale economie een volwaardige plaats in het Brussels eco-systeem. De huidige regering heeft een ambitieuze hervorming op de rails gebracht, waarbij een groter aantal bedrijven ook doelgroepwerknemers zouden aantrekken en de sector een beetje uit hun “verdomhoekje” te brengen. We moeten er wel op toezien dat de huidige projecten niet in gevaar worden gebracht en kunnen genieten van een **stabiele, langetermijnfinanciering**.

De regels rond het oprichten van sociale economieprojecten zijn verstrengd. Vanaf nu moet men een minimum aantal van 4 doelgroepmedewerkers opleiden. Hierdoor zal het moeilijker worden om nieuwe, innovatieve projecten op te richten. Voorzie binnen het steunmechanisme nog steeds een toegangspoort voor nieuwe innovatieve projecten. Verleng daarnaast de termijn tot eind 2020 voor net opgestarte sociale economie projecten om aan 4 doelgroepmedewerkers te zitten.

Zorg daarnaast voor de doelgroepmedewerkers (en met name diegene die werken onder artikel 60) dat de regels geharmoniseerd worden onder de 19 OCMW 's. Een Artikel 60'ers kost een vzw in Anderlecht €1.000. In Sint Joost €300. Dit voor eenzelfde type persoon.

Belangrijk is dat de Brusselse vzw's hier niet de dupe van zijn en een tariefverhoging moeten ondergaan.

Daarnaast dient de poule van artikel 60-ers binnen de 'sociale economie' uitgebreid te worden. Vandaag is er een grote concurrentie tussen vzw's om die Art. 60'ers in sociale economie binnen te rijden. Er zijn geen objectie, transparante procedures hierrond. Vaak is het een kwestie van lobbywerk en ons-kent-ons. Kleine vzw's met minder middelen worden in deze benadeeld t.o.v. grote. Voor nieuwe of kleine vzw's is het bijna onmogelijk geworden om te groeien of op te starten. Jammer, want sommige Artikel 60'ers functioneren veel beter in een kleine vzw dan bij een grote speler. Dit alles is een rem op innovatie en ontwikkeling van de sociale sector.

NAAR EEN BRUSSEL WAAR MENSEN SOLIDAIR ZIJN

Een samenleving bouw je op begrip en solidariteit voor elkaar. Mensen die in miserie leven, helpen we overeind en begeleiden we tot ze weer op eigen benen kunnen staan. Gelijkheid van kansen is fundamenteel in onze Brusselse kosmopolitische samenleving. Wie vooruit wil, moet vooruit kunnen gaan. Discriminatie kan niet. Zich wentelen in slachtofferschap is evenmin vooruitstrevend.

Wie verschilt van de norm, is een verrijking voor Brussel. We hebben geen enkel begrip voor wie verbaal of fysiek geweld gebruikt tegenover wie anders is, iets anders gelooft of er anders uitziet. We moeten bepaalde rode lijnen in onze samenleving scherper trekken, er meer over spreken en die grenzen ook bewaken.

GELIJKE KANSEN VOOR ELKE BRUSSELAAR

Discriminatie moet altijd worden bestreden en gelijke kansen moeten worden bevorderd in alle aspecten van het leven: in onderwijs, zorg, op de arbeidsmarkt, bij het ondernemen, op de woonmarkt, in de vrije tijd... Dit maakt van gelijke kansen een transversale bevoegdheid. Ze werken door in alle bevoegdheidsdomeinen.

Een goed gelijkemansbeleid loopt via twee sporen. Enerzijds moeten mensen de vruchten van hun talent kunnen plukken, ongeacht hun etnische en culturele afkomst, leeftijd, geslacht, genderidentiteit, seksuele oriëntatie of het hebben van een beperking. Anderzijds moet de overheid mensen die riskeren uit de boot te vallen, versterken zodat ze op een volwaardige manier kunnen deelnemen aan het maatschappelijke leven. Opdat mensen hun talenten ten volle zouden benutten, mogen ze niet ongelijk behandeld worden. Ondanks de grote stappen die we ontegensprekelijk al hebben gezet, blijft discriminatie een pijnlijke realiteit. Een **krachtig antidiscriminatiebeleid** is dan ook een absolute must.

De overheid moet, ook los van discriminatie, **mensen versterken om kansen te grijpen.** Cultuur en onderwijs spelen een belangrijke rol. De school moet kinderen en jongeren voorbereiden op functioneren in onze dynamische samenleving en een emanciperende rol vervullen, in het bijzonder voor kansarme jongeren, jongeren met een migratieachtergrond, LGBTI-jongeren of jongeren met een handicap.

Gelijke kansen garanderen nog geen gelijke uitkomst. Dat hoeft ook niet: in een betrokken samenleving mogen mensen de vruchten van hun initiatief plukken. Maar tegelijk mag **solidariteit** geëist worden van die mensen die met wat meer talent geboren zijn, wat meer geluk hebben, gezond mogen zijn en meer successen boeken. Voor de groep van de meest kwetsbaren, de mensen in armoede, doen we een extra inspanning.

Brussel stimuleert de oprijsting en schets van Brusselse 'helden' in het onderwijs, zowel degene die niet meer onder ons zijn als de levenden. Wie opgroeit in Brussel, moet

rolmodellen hebben en trots kunnen voelen over de stad waar hij opgroeit en de stappen die vele Brusselaars voor hem hebben gezet.

We hebben de voorbije legislatuur sterk ingezet om gelijke kansen voor alle Brusselaars te waarborgen. Zo werd er een **gelijke kansentest** ingevoerd om wetgeving en overheidsopdrachten verplicht te screenen naar impact op gelijke kansen. Verder werd er wetgeving gemaakt rond discriminatie bij goederen en diensten, handstreaming en digitale toegankelijkheid. We pleiten ervoor om deze ordonnanties in de toekomst samen te brengen in **één Brusselse kaderordonnantie gelijke kansen**.

Om de gelijkheid van mannen en vrouwen te versterken voert het Brussels Gewest een **plan gendermainstreaming** uit. Deze aanpak wordt verdergezet met een verdere toepassing van het principe van **genderbudgetting**.

De **strijd tegen gender- en eengerelateerd geweld** wordt opgevoerd. De basis vormt het verdrag inzake het voorkomen en bestrijden van geweld tegen vrouwen en huiselijk geweld van de Raad van Europa, beter gekend als het verdrag van Istanbul. De #metoo-beweging bracht **seksisme en seksuele intimidatie** onder de aandacht. Hoewel dit al enkele jaren strafbaar is door de seksismewet van 2014, is er nog een lange weg af te leggen. Aanvullend op het nationaal actieplan, werd een Brussels actieplan opgesteld. Een Brusselse studie bracht **geweld tegen vrouwen** in kaart. Dankzij de **app 'Blijf van mijn lijf'** kunnen slachtoffers omstaanders waarschuwen en zones met verhoogd risico in kaart brengen voor politiediensten. We blijven verder inzetten op campagnes voor het brede publiek en vormingen voor politiediensten en hulpverleners. We vragen een evaluatie van de pilootprojecten rond **multidisciplinaire centra inzake seksueel geweld** en een uitbreiding hiervan naar alle vormen van geweld. Voldoende woningen voor crisisopvang van slachtoffers blijven een belangrijk aandachtspunt. Er moet ook specifieke aandacht besteed worden aan **mediawijsheid** bij jongeren rond seksueel overschrijdend gedrag en online seksueel misbruik.

De **ketenaanpak inzake kindermishandeling, intrafamiliaal en seksueel geweld** moet worden versterkt. De zorg voor slachtoffers en daders is een belangrijk aandachtspunt. De **ketengerichte aanpak** brengt politie, justitie en hulpverlening samen onder één dak. Alle partners moeten betrokken zijn in een multidisciplinair overleg, met duidelijke verantwoordelijkheden en een goede intersectorale zichtbaarheid van de professionals. CD&V streeft naar de **oprichting van een Family Justice Center in Brussel**. Met betrekking tot **tienerpooiers** en hun slachtoffers, moeten bijkomende inspanningen geleverd worden.

We hebben blijvende aandacht voor de **strijd tegen mensensmokkel en mensenhandel**, met oog voor de opvang en begeleiding van slachtoffers. Speciale aandacht schenken we aan seksuele uitbuiting en prostitutie als vorm van mensenhandel. Om de veiligheid van prostituees te waarborgen en om overlast tegen te gaan pleiten we voor een **geïntegreerde oplossing naar Antwerps model (Villa Tinto)**.

Brussel kampt met een groeiend probleem van **genitale verminking** bij meisjes en vrouwen. Sinds 2018 zijn artsen verplicht genitale verminking te registreren. Ook hun spreekplicht werd uitgebreid. Hierdoor kan men beter in kaart brengen welke meisjes een besnijdenis riskeren. Het beleid ten opzichte van vrouwelijke genitale verminking rond **detectie, ondersteuning en opvang van slachtoffers, toegang tot justitie en gerechtelijke vervolging** wordt verdergezet. We willen nog meer bekendheid geven aan de **referentiecentra** genitale verminking waar slachtoffers terecht kunnen voor seksuologische, medische en psychologische begeleiding.

Ondanks verschillende initiatieven, blijft **discriminatie en geweld tegen holebi's, transgenders en intersekse/DSD-personen** een belangrijk maatschappelijk probleem. In het kader van het Brussels actieplan maken we werk van campagnes als 'All genders welcome', het opleiden van politie rond het onthaal van slachtoffers en het actief ondersteunen van verenigingen en de jaarlijkse Pride. Binnen onze gelijkkansentest is LGBTIQ één van de criteria, waarmee Brussel internationaal een voorloper is. Verder werken we samen met o.a. politie, parket en Rainbowhouse aan een goede registratie van klachten over homofobie.

We zetten verder in op de volwaardige deelname van personen met een handicap aan het maatschappelijke leven dankzij de **ordonnantie handistreaming en het Brusselse handiplan**. De subsidies voor het **toegankelijk maken van het rijke Brusselse cultuurleven** worden verdergezet. We blijven de Brusselse horeca, publieke instellingen en andere dienstverleners sensibiliseren rond de wettelijke verplichting om **blindengeleidehonden toegang** te verlenen. De nieuwe ordonnantie **digitale toegankelijkheid** waarborgt dat ook personen met een visuele beperking websites en apps van Brusselse overheden kunnen gebruiken.

Om geweld en discriminatie op grond van ras en afkomst in alle domeinen van de samenleving tegen te gaan en vooroordelen en stereotypen te bestrijden, hebben we, samen met het middenveld, werk gemaakt van een **Brussels actieplan tegen racisme en discriminatie** en dit in afwachting van een federaal actieplan. Verder verbiedt een nieuw ordonnantie **discriminatie bij het leveren van goederen en diensten**, bijvoorbeeld bij het bestellen van een taxi, met als bijzonder aandachtspunt dat de bewijslast wordt omgekeerd. We zetten ook in op **praktijktesten** om discriminatie op de woning- en arbeidsmarkt tegen te gaan. We pleiten ervoor om praktijktesten uit te breiden naar de levering van goederen en diensten. Projecten als 'De toekomst is aan ons' waarbij, in samenwerking met de Koning Boudewijnstichting, kansarme Brusselaars in contact komen met **succesvolle rolmodellen**, worden verdergezet. We blijven ook inzetten op campagnes zoals 'Reageer op racisme'.

Om het wederzijds begrip tussen de verschillende levensbeschouwelijke gemeenschappen in Brussel te versterken is een **platform voor interreligieuze dialoog** opgericht. Het platform biedt een publiek forum om, aan de hand van breed verspreide magazines als **Glimp** of activiteiten als een interreligieus voetbaltoernooi, het levensbeschouwelijke debat in Brussel te stimuleren.

1 OP 3 BRUSSELAARS HEEFT EEN INKOMEN ONDER DE ARMOEDEGRENS

Armoede is een aantasting van de levenskwaliteit. Wie in armoede leeft, slaagt er niet in te voorzien in het eigen levensonderhoud en dat van het gezin. **We aanvaarden niet dat 1 op 3 van de Brusselaars een inkomen heeft onder de armoedegrens.**

We stellen vast dat armoederisico's ongelijk verdeeld zijn over doelgroepen. Zo hebben mensen met een migratieachtergrond, mensen zonder betaald werk, huurders, kinderen en jongeren, ouderen, vrouwen, alleenstaanden en éénoudergezinnen nog steeds een hoger armoederisico.

CD&V wil een samenleving waar iedereen mee is, waar mensen hun rechten kunnen uitoefenen en hun bijdrage kunnen leveren aan de maatschappij. Leven in armoede biedt geen toekomstperspectief en verkleint het aanzienlijk de kansen van toekomstige generaties.

Armoede is veel meer dan een tekort aan inkomen. Doch, zonder een inkomen dat minstens de Europese armoedegrens haalt, is er geen ontsnappen aan armoede. **Daarom wil CD&V dat alle uitkeringen en vervangingsinkomens opgetrokken worden tot boven de armoedegrens.** Tegelijk waken we erover dat er geen inactieveitsvallen ontstaan. Om dit te realiseren wil CD&V een bindend tijdspad zodat dit in 2025 gerealiseerd is. We zetten er de volledige **welvaartsenveloppe** voor in en voorzien extra middelen in de federale meerjarenbegroting.

DAK- EN THUISLOZEN

We moeten vermijden dat mensen dakloos worden. We pleiten voor een beleid dat sterker inzet op **preventie van uithuiszetting** en tracht mogelijke problemen van betaalbaarheid of woningkwaliteit aan te pakken, vóór een uithuiszetting dreigt. Ook voor jongvolwassenen zorgen we voor een preventieve aanpak zodat zij bij een plots vertrek uit het ouderlijk huis, of vanuit een hulpverleningscontext, niet in thuisloosheid belanden.

Dak- en thuislozen hebben in de eerste plaats nood aan een thuis. Daarom investeren we in de **'Housing First'-aanpak** die z'n nut bewezen heeft. De toegang tot een referentieadres moet vlot verlopen. Dit is de eerste stap om opnieuw aanspraak te maken op sociale bescherming.

We zijn voorstander van een meer structurele aanpak van het probleem van dak- en thuisloosheid. Hierbij willen we de nodige aandacht voor specifieke kwetsbare groepen zoals vrouwen en gezinnen met kinderen in dak- en thuisloosheid.

Jammer genoeg is er ook noodhulp nodig in de vorm van (winter)opvang. Hoewel dit in de eerste plaats een taak is van de lokale overheden, moet de federale overheid zijn aanvullende taak blijven uitoefenen.

In de strijd tegen armoede biedt **noodhulp geen structurele oplossing**, maar lenigt het de meest urgente noden. Dankzij de inzet van voornamelijk vrijwilligers worden voeding, kleding, verzorgingsproducten en andere zaken verdeeld. We kiezen ervoor om de **'sociale kruidenier'** zo veel mogelijk te ondersteunen en te verspreiden. Die kruideniers bieden meer vrije keuze en een 'winkelervaring' aan mensen in armoede. En dat is goed voor het gevoel van menselijke waardigheid.

Hiervoor wil CD&V ondersteuning voor expertiseontwikkeling en vorming voor noodhulpinitiatieven en, specifiek, sociale kruideniers. Daarnaast werken we obstakels zoals btw-reglementering weg, om de schenking van bruikbare goederen aan noodhulpinitiatieven te faciliteren.

OVERHEID IN DIENST VAN DE KWETSBARE BURGERS: TOEGANKELIJKE DIENSTVERLENING

Elke overheidsdienst, overheidsbedrijf of publieke dienstverlener moet een armoedereflex ontwikkelen. Het is immers niet zo dat mensen in armoede aan hun lot worden overgelaten, maar nog te vaak is het zo dat ze zelf hun weg moeten vinden en drempels overwinnen. **De Vlaamse Gemeenschapscommissie in Brussel hebben een armoedetoets voor beleidsbeslissingen.** Ook wordt structureel overleg tussen mensen in armoede en het beleid georganiseerd. CD&V wil dit ook op het federale niveau invoeren. Samen met de armoedeorganisaties op regionaal, federaal en interfederaal niveau wordt gezocht naar de juiste vorm.

Meer dan terecht investeren heel wat overheidsdiensten in efficiënte en toegankelijke digitale dienstverlening. Hierbij moeten ze telkens rekening houden met de **digitale kloof** en verzekeren dat er voldoende laagdrempelige persoonlijke dienstverlening aangeboden wordt voor kwetsbare groepen, zonder meerkost. Ervaringsdeskundigen in armoede zorgen mee voor **'klare taal' in communicatie van de overheid naar de burgers.** Elke administratie is ervoor verantwoordelijk om klare taal te gebruiken.

Elke overheid(sdienst) zet maximaal in op de **automatische toekenning van rechten** en opsporing van niet-opname van rechten. Wie een hulpvraag stelt, moet een rechtscan krijgen. De diensten die zich specifiek richten op mensen in armoede en kwetsbare groepen (bv. de sector samenlevingsopbouw, straathoekwerk of centra algemeen welzijnswerk) moeten de kans krijgen hun eigen methodieken verder uit te bouwen en te zorgen dat zij mensen in armoede bereiken en sterker maken. Diensten zoals samenlevingsopbouw en het algemeen welzijnswerk worden ingeschakeld binnen het **'geïntegreerd breed onthaal'** om ook de meer kwetsbare groepen te bereiken. Ook kunnen hun praktijken ook andere dienstverleners inspireren om een laagdrempelig aanbod te ontwikkelen en te verfijnen.

Asiel- en migratiebeleid en de inburgering en integratie van nieuwkomers en tweede-, derde- en vierdegeneratiemigranten, staan in het middelpunt van het publieke debat. Diversiteit en in veel gevallen al **superdiversiteit**, is zeker in Brussel een realiteit geworden. Dit maakt dat iedereen er mee in contact komt en er een mening over heeft.

In onze geglobaliseerde wereld is migratie een realiteit en zal dit ook blijven. Globale politieke, economische, ecologische en demografische ontwikkelingen maken dat er steeds mensen van de ene naar de andere plaats zullen verhuizen. Vluchtelingen voor oorlog en geweld zijn de bekendste groep migranten, maar zeker niet de grootste. Vele mensen migreren ook op zoek naar een beter leven, gedreven door de kans te studeren, te werken of zich te herenigen met familie.

De grenzen van ons land of van de Europese Unie volledig sluiten, is een illusie. Alle straffe beloften ten spijt is dit onmogelijk én onwenselijk. **Mensen op de vlucht willen we bescherming bieden**, sommige andere migranten kunnen positief bijdragen aan onze samenleving, op de arbeidsmarkt of elders. Maar we mogen niet blind zijn voor de uitdagingen waar migratie ons voor plaatst. Het is **logisch dat de overheid migratie controleert**. Daarbij hebben we geleerd uit het verleden. De migratiewetten werden aangescherpt en een inburgeringsbeleid werd ontwikkeld. We blijven de bevoegdheid van de overheid benadrukken om, binnen de grenzen van de internationale en Europese regelgeving en met inachtneming van de mensenrechten, te bepalen wie er op het grondgebied mag verblijven en wie moet terugkeren naar het land van herkomst. We doen dit steeds op een humane manier, in overeenstemming met het internationaal recht en met respect voor de mensenrechten.

Daarnaast moeten we voor hen die in ons land mogen blijven meer inzetten op een **coherent integratiebeleid** over bevoegdheden en beleidsdomeinen heen. We moeten immigranten ondersteunen en de kans geven te integreren. Zij hebben de plicht deze kans te grijpen. Een succesvolle voltooiing van het onderwijs en activering op de arbeidsmarkt spelen een cruciale rol. De rol van participatie via vrijwilligerswerk valoriseren we. Enkel zo kunnen we van migratie een meerwaarde maken en naar een samenleving gaan waar iedereen zich thuis voelt.

Dit alles toont de noodzaak aan van een totaalaanpak. De verschillende beleidsdomeinen die met migratie te maken hebben, moeten beter op elkaar worden afgestemd: asiel- en migratie, buitenlandse zaken, ontwikkelingssamenwerking, werk, inburgering en integratie, wonen... Regelmatig overleg tussen verantwoordelijken van elk beleidsdomein moet dit op de sporen zetten.

Het debat rond asiel, migratie en integratie is de afgelopen jaren sterk gepolariseerd. Gezien de gevoeligheid van veel beslissingen is echter sereniteit vereist. Als partij die mensen bij elkaar wil brengen, wil CD&V in eerste instantie deze **sereniteit in het debat** terugbrengen

CD&V staat voor een **humaan en correct asiel- en migratiebeleid**, met snelle en kwaliteitsvolle procedures die de betrokkenen snel rechtszekerheid bieden. Voor hen die hier niet zullen mogen blijven, voorzien we een kortdurend maar humaan terugkeerbeleid, volgens het principe **‘vrijwillig als het kan, gedwongen als het moet’**. Wie wel mag blijven, nemen we volwaardig op in onze maatschappij.

We gaan voor een opvangmodel met een goed evenwicht tussen collectieve en individuele opvang. Asielzoekers met een hoge kans op erkenning en asielzoekers met een kwetsbaar profiel (bv. hulpbehoevenden, alleenstaande moeders met kinderen of zwangere vrouwen) worden, na een korte periode in een oriëntatiecentrum, ondergebracht in de individuele opvang. We voorzien voldoende flexibiliteit in het opvangmodel, zodat snel kan ingespeeld worden op een eventuele verhoogde instroom.

We staan positief tegenover **religies en niet-confessionele levensbeschouwingen**, voor zover zij een scheiding tussen staat en levensbeschouwing aanvaarden en elke vorm van religieus of ideologisch geïnspireerd geweld verwerpen. Wat betreft de erkenning van gemeenschappen valt nog vooruitgang te boeken. De **niet-erkenning komt de integratie van deze gemeenschappen niet ten goede** en versterkt soms de verwevenheid met de landen van oorsprong. Die verwevenheid stelt ons voor uitdagingen die los staan van religie, maar die niet zonder gevolgen blijven op het vlak van integratie. We moeten dan ook durven nadenken over een algemene controle op buitenlandse financiering van erediensten.

INTERNATIONALE SOLIDARITEIT

Voor ons is de **grote ongelijkheid en extreme armoede in de wereld onaanvaardbaar**. Vanuit onze christendemocratische waarden van solidariteit en respect voor mens en milieu hebben wij de verantwoordelijkheid om dit te bestrijden. Hiermee sluiten we aan bij de Agenda 2030 voor duurzame ontwikkeling van de VN met de zeventien Duurzame Ontwikkelingsdoelen (SDG's). Het principe *'leave no one behind'* staat centraal. Dit engagement komt niet alleen ten goede van de ontwikkelingslanden. Ook in Europa hebben we belang bij welvaart en stabiliteit in de rest van de wereld. Internationale samenwerking is een belangrijke hefboom om de ongelijkheid weg te werken, om de levenskwaliteit van elke mens te verzekeren en om op de grote uitdagingen zoals globalisering, klimaatverandering, instabiliteit en gedwongen migratie een antwoord te bieden.

Maatschappelijke organisaties hebben de kracht om hele gemeenschappen te emanciperen. Daarom stellen we de **versterking van het maatschappelijk middenveld in het Belgisch en Brussels ontwikkelingsbeleid** voorop. Op die manier creëren we een globale, democratische ruimte voor maatschappelijke verandering. De Brusselse, Belgische, lokale en internationale

ngo's zijn de partners bij uitstek voor de versterking van de civiele samenleving in ontwikkelingslanden.

We hebben bijzondere aandacht voor de **doeltreffendheid van onze samenwerking**, waarbij *'ownership'*, inclusieve partnerschappen, resultaatgericht werken, wederzijdse verantwoordingsplicht en transparantie de basisprincipes zijn. Om dit te waarborgen hebben we in Brussel een kaderordonnantie Ontwikkelingssamenwerking uitgewerkt.

Brussel legt zich toe **op regio's en thema's waarin het veel kennis en ervaring heeft** en het verschil maakt. Brussel werkt samen met 4 partnerregio's (o.a. de regio Rabat-Salé-Kenitra in Marokke, Kinshasa in Congo en Chennai in India) en dit rond thema's als gendergelijkheid en klimaat. Digitalisering kan hierbij een hulpmiddel zijn om meer mensen te bereiken én om mensen meer bereikbaarheid te geven.

CD&V wil in de volgende legislatuur het nieuwe elan van ontwikkelingssamenwerking verderzetten. We pleiten ervoor om de **bestedingen voor ontwikkelingssamenwerking opnieuw omhoog te laten gaan** naar de internationaal afgesproken norm van 0,7% van het BNI. Daarom zal op elk beleidsniveau een groeipad uitgetekend worden om uiterlijk tegen 2030 de 0,7%-norm te halen.

Mondiale uitdagingen vragen niet enkel engagementen over de grenzen heen. We willen meer dan ooit de **actoren in de eigen samenleving mobiliseren** via mondiale educatie, sensibilisering en een sterk engagement om te streven naar sociale, economische en ecologische duurzaamheid. Zo hebben we in Brussel ook een noordwerking uitgebouwd in samenwerking met het middenveld en de ngo's, met o.a. op de internationale fairtrade dag een event voor het grote publiek.

NAAR EEN VERANTWOORD BESTUUR BRUSSEL MET BETROKKEN BRUSSELAARS

Brusselaars verwachten meer kwaliteit van de openbare dienstverlening. Elk project moet niet middelmatig goed worden uitgevoerd, maar tip top in orde zijn. Het management van de administraties moet beter en moderner.

Het Brussels gewest is nog relatief jong. We moeten het gewestelijk niveau verder versterken zodat beslissingen die in het belang zijn van alle Brusselaars genomen en uitgevoerd worden door hetzelfde beleidsniveau. De gemeenten moeten zich inschrijven in een gewestelijk beleid. Dat is vandaag nog te weinig het geval. De politiezones moeten worden samengevoegd.

De twee grote taalgemeenschappen van dit land spelen een rol in Brussel. Dat is een goede zaak. Want Brussel is geen eiland, maar een hoofdstad. Wie denkt Brussel te moeten losknippen van de rest van Vlaanderen, die dwaalt evenzeer als zij die Vlaanderen willen losknippen uit België. Brussel moet de hoofdstedelijke rol beter vervullen, in de eerste plaats door een echt tweetalige dienstverlening aan te bieden in elke overheidsadministratie en communicatie.

EEN POSITIEVE VISIE OP BRUSSEL

Als Vlaamse christendemocraten hebben we een duidelijke visie op de toekomst van ons land en van onze hoofdstad. We starten van een **positieve visie op Brussel**. Brussel is een stad waar het goed leven is, die als hoofdstad mensen verbindt en een bindmiddel uitmaakt tussen de gemeenschappen.

We vinden een **staatshervorming geen doel op zich, maar een instrument voor meer welvaart en welzijn** en voor efficiënt bestuur. Ons uitgangspunt blijft het Congres van Kortrijk. We gaan uit van een **positief federaal model dat het zwaartepunt bij de deelstaten legt, en waar ook de federale overheid nog een belangrijke rol speelt. Subsidiariteit is onze basis**: de overheid die best geplaatst is om te handelen en het dichtst bij de mensen staat, moet dat ook doen. Staatsstructuren zijn nooit in steen gebeiteld. Ze zijn in permanente evolutie. Onze staatsordening moet zich aanpassen aan de maatschappelijke en economische omstandigheden. Volgende stappen in de staatshervorming zullen dan ook volgen. Ze kunnen een middel zijn om onze staatsordening te verbeteren, met respect voor het subsidiariteitsbeginsel. Daarbij kunnen bijkomende bevoegdheden worden toegekend aan de deelstaten. Op communautair vlak streeft CD&V bovenal naar een efficiënt werkende overheid waarbij, los van ideologische dogma's, bevoegdheden worden ondergebracht op dat niveau waarop zij volgens onderzoek en praktijkervaring het best tot hun recht komen. Noch verdere toewijzing van bevoegdheden aan de deelstaten, noch herfederalisering van bepaalde bevoegdheden mogen hierbij een taboe zijn. Het streven naar coherente bevoegdheidspakketten en vereenvoudiging is hierbij steeds de leidraad. Sommige

uitdagingen kunnen maar op Europees of zelfs mondiaal vlak worden aangepakt. De Europese Unie blijft hier onze voornaamste hefboom.

We hechten groot belang aan **goede samenwerking tussen beleidsniveaus**. Samenwerking die leidt tot oplossingen en de bevoegdheidsverdeling respecteert. Het federale niveau ondersteunt het beleid van de deelstaten waar mogelijk en nodig. De deelstaten nemen, voor hun eigen bevoegdheden, rechtstreeks deel aan Europese besluitvorming en werken mee aan de verwezenlijking van de Europese doelstellingen. Vlaanderen blijft onverkort haar gemeenschapsbevoegdheden in Brussel uitoefenen en moet deze bevoegdheden zelfs versterken. Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest dient zijn grondwettelijke en wettelijke functies van hoofdstedelijkheid en tweetaligheid voluntaristisch en onverkort te vervullen.

Brussel moet verder werk maken van ingrijpende bestuurlijke hervormingen. Deze moeten leiden tot een **minder complexe bestuurlijke omgeving**, zonder afbreuk te doen aan de sterke aanwezigheid van de gemeenschappen.

DE EIGENHEID VAN HET BRUSSELS GEWEST

Het bestuur in Brussel is complex door de betrokkenheid van verschillende overheden: de federale overheid, de gemeenschappen, de gemeenschapscommissies en het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest. Daarnaast zijn er de 19 gemeenten en OCMW's en de zes politiezones.

Het bestuur in Brussel moet dan ook waar mogelijk vereenvoudigd worden. Dit mag echter niet gebeuren ten nadele van de verankering van de Vlaamse Gemeenschap in Brussel.

Het is positief dat verschillende overheden een rol opnemen in Brussel en investeren in de hoofdstad. Dit moet echter ten dienste staan van de Brusselaars, niet van de structuren. Iedereen moet zijn verantwoordelijkheid opnemen en samenwerken.

1: EEN HOOFDSTEDELIJK STADSGEWEST EN STERKE GEMEENSCHAPPEN

Voor CD&V moet Brussel een **hoofdstedelijk stadsgewest zijn met sterke gemeenschappen**. Brussel is uniek: van oorsprong een Vlaamse stad en nu een veelkleurig en meertalig gewest. CD&V heeft steeds een antwoord willen bieden op deze evolutie. We wensen dan ook Brussel verder uit te bouwen als een sterk Brussels Hoofdstedelijk Gewest mét sterke gemeenschappen. Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest moet de nodige slagkracht verwerven en behouden om haar gewestelijke bevoegdheden uit te oefenen en de twee gemeenschappen dienen hun volle verantwoordelijkheid op te nemen in de hoofdstad.

Belangrijke instrumenten hierbij zijn de Vlaamse gemeenschapscentra, cultuurhuizen, scholen, speelpleinwerking, sportclubs, ... die zowel binnen hun gemeenschap als tussen de gemeenschappen belangrijke banden kunnen leggen.

De gemeenten zijn voor de VGC een bestuurlijke partner in het voeren van een lokaal beleid, waarvan het meest sprekende voorbeeld het lokaal cultuurbeleid met de lokale Nederlandstalige bibliotheken. Ook op andere domeinen kan de VGC een actieve rol opnemen naar de gemeenten toe. Wij verwachten dan ook dat de VGC de lokale besturen adviseert en ondersteunt inzake verbetertrajecten voor investeringen in Nederlandstalige gemeenschapsvoorzieningen en op dat vlak een monitoring uitvoert.

2: EEN TWEETALIGE INTERNATIONALE EN EUROPESE HOOFDSTAD, MET ENGELS ALS ONTHAALTAAL VOOR NIEUWKOMERS.

Brussel moet haar rol als **internationale en Europese hoofdstad** ten volle uitspelen. Frans en Nederlands moeten als officiële talen worden gehanteerd door de besturen. De kennis van de twee landstalen moet ook worden gepromoot, onder meer via het onderwijs. Het Engels krijgt een rol als onthaaltaal voor expats en vluchtelingen.

Bovendien pleiten we voor één zetel van het Europees Parlement, namelijk in Brussel.

Voorts steunt CD&V-Brussel het initiatief van federaal justitieminister Koen Geens voor de oprichting van een internationale Engelstalige handelsrechtbank, de zogenaamde Brussels International Business Court (BIBC), in Brussel. Deze rechtbank zal bevoegd zijn voor handelsgeschillen tussen bedrijven.

Als gevolg van de Brexit zullen dergelijke handelsgeschillen enkel maar toenemen in aantal. De Brexit maakt het immers minder evident om een handelsgeschil te laten beslechten door een Britse rechtbank. Om de economische aantrekkingskracht van ons land in het algemeen en van Brussel in het bijzonder nog te verhogen, plant justitieminister Koen Geens daarom een internationale Engelstalige rechtbank in Brussel. De Brusselse CD&V-afdeling steunt deze plannen voluit.

3: EEN VERDELING VAN VERANTWOORDELIJKHEDEN OP BASIS VAN HET SUBSIDIARITEITSBEGINSEL (HORIZONTAAL EN VERTICAAL).

Het subsidiariteitsbeginsel is ons principiële uitgangspunt in de overheidsorganisatie. De overheid moet niet voor alles zelf willen instaan. Ze treedt terug waar de samenleving zelf initiatief neemt. De overheid neemt dus verschillende taken en rollen op zich, afhankelijk van de situatie, maar steeds in relatie met andere partners. Onze visie is dat wanneer de samenleving iets efficiënt en effectief doet (via bv. middenveldorganisaties of natuurlijke samenwerkingsverbanden), de overheid dit niet moet willen overnemen.

Het **subsidiariteitsbeginsel** is ook ons uitgangspunt voor de bevoegdheidsverdeling tussen verschillende overheden. Beleid moet zo dicht mogelijk bij de burger worden gevoerd. En op het niveau dat er het meest geschikt voor is en waar een bevoegdheid het meest efficiënt kan worden uitgeoefend.

EEN ETHISCHE EN SOBERE POLITIEK

Ethiek

De gebeurtenissen rond onder meer Samusocial hebben de (Brusselse) politiek op hun grondvesten doen daveren. Bepaalde politici hebben zich van hun slechtste kant getoond.

Als christen-democraten hechten we groot belang aan een ethische politiek. We zetten daarbij in op heldere regels maar ook op een ethisch réveil: wie aan politiek doet moet 100 procent integer zijn.

Net zoals in de federale Kamer en het Vlaamse parlement heeft het Brussels Hoofdstedelijk Parlement gewerkt rond **nieuwe, strengere regels inzake transparantie en goed bestuur**. Er kwamen striktere regels voor de bezoldiging van Brusselse openbare mandatarissen. De bezoldiging werd geplafonneerd en de controle daarop werd verstrengd. Het aantal mandatarissen dat onder deze strengere regels valt, werd ook uitgebreid. Zo moeten ook leden van bestuurs- en beheersorganen van instellingen van openbaar nut zich houden aan deze strikte regels. De transparantie werd aanzienlijk verhoogd.

De misbruiken die de voorbije legislatuur aan het licht zijn gekomen, houden meestal verband met **gemeentelijke vzw's en para-regionale structuren**. Een doorlichting van deze structuren is aangewezen. Deze doorlichting moet minimaal betrekking hebben op de volgende elementen:

- Wordt een kerntaak van de overheid uitgeoefend of kan ook de private sector dit waarnemen?
- Is de gehanteerde structuur (gemeentelijke vzw, parastatale structuur of andere) vanuit bestuurlijk én democratisch oogpunt de aangewezen juridische vorm?
- Zijn de zitpenningen redelijk en in lijn met de gewestelijke richtsnoeren?
- “Een sterk bestuur en een verantwoordelijke gemeenschap hebben baat bij het vermijden van belangenverstrengeling en het kenbaar maken ervan. Wie een maatschappelijke opdracht opneemt of belast wordt met een taak van algemeen belang moet kunnen aangeven waar private of particuliere belangen spelen. Een erkende of gesubsidieerde vzw of vennootschap moet dan ook een relevant inzicht geven in banden en verplichtingen (van de vzw, de vennootschap, hun bestuurders en hun relevante aandeelhouders).”
- Eventuele stelling: “wie een vergunning krijgt voor een maatschappelijke opdracht of financiering krijgt, moet ook voldoende inzicht geven in financiële stromen, banden en verplichtingen met andere organisaties en initiatieven. Dit geldt ook voor de personen die zeggenschap hebben.

- Hierbij geldt een evenredigheidstoets: hoe belangrijker de opdracht of de steun, of hoe belangrijker de zeggenschap in een organisatie of vennootschap, hoe uitgebreider de verplichting.”

Zuinige politiek

De Brusselse politiek moet inzake efficiëntie en zuinigheid een voorbeeldrol spelen. Dit principe moet op alle niveaus worden gerespecteerd.

Op gemeentelijk vlak kan het aantal mandatarissen worden beperkt (zie verder). De omvang van de Brusselse kabinetten wordt afgestemd op hetgeen gebruikelijk is in de andere gewesten.

EEN VERSTERKING VAN HET GEWESTELIJK BELEID TEN OPZICHTE VAN DE PLAATSELIJKE BESTUREN

We hechten groot belang aan een coherent (stads)gewestelijk beleid en willen daarvoor het **politieke zwaartepunt verder verschuiven van gemeenten naar het gewest**.

CD&V is van mening dat er zo meer efficiëntiewinst geboekt kan worden.

De gebeurtenissen in Stad Brussel tonen ook aan dat de gemeentelijke instellingen in Brussel zich meer lenen tot ontransparante structuren en constructies zoals bepaalde gemeentelijke vzw's en intercommunales waar soms hoge vergoedingen worden uitbetaald aan de bestuurders. CD&V is van mening dat er meer efficiëntiewinst kan geboekt worden door nog een aantal beleidsdomeinen over te hevelen.

Rond ruimtelijke ordening, openbare werken, mobiliteit, parkeerbeleid, ICT, huisvesting, arbeidsmarktbeleid, ontwikkelingssamenwerking, dierenwelzijn, leefmilieu, huisvuilophaling, veiligheid en netheid moet het gewest worden versterkt ten opzichte van de gemeenten, waarbij een hoog niveau van dienstverlening primordiaal is.

De voorbije regeerperiode werd de rol van het Gewest al gevoelig versterkt op het vlak van ruimtelijke ordening. Denk maar de doorgevoerde **hervorming van het Brussels Wetboek van Ruimtelijke Ordening (BWRO)**. Bedoeling van het nieuwe BWRO is om de stedenbouwkundige regels in ons Gewest te harmoniseren met ingekorte en strikte termijnen. Vergunningsaanvragen voor stedenbouwkundige en milieuvergunningen worden voortaan gecentraliseerd op het gewestelijk niveau. Tot voor kort gebeurde deze indiening erg versnipperd: een aanvraag voor een stedenbouwkundige vergunning moest naar het Gewest, terwijl een aanvraag voor een milieuvergunning bij de gemeente moest worden ingediend. De hervorming van het BWRO heeft echter een einde gemaakt aan deze versnippering en plaatst het gewestelijke beleidsniveau centraal.

Dit kan als volgt concreet worden gemaakt:

- Het gewestelijk beleid moet worden nageleefd door de gemeenten. Dit kan onder meer door kaderordonnanties die moeten worden gerespecteerd door de gemeenten.
- We pleiten voor een contractualisering van de gewestelijke middelen die aan de gemeenten worden toegekend zodat gemeenten deze middelen enkel ontvangen wanneer ze zich inschrijven binnen een gewestelijke logica;
- Projecten van gewestelijk belang worden onttrokken aan gemeentelijke vergunningsprocedure.
- Vandaag zijn er in diverse gemeenten specifieke belastingen die vaak een impact hebben op ondernemers die willen investeren in Brussel. Denk maar aan de belastingen in Vorst op Audit, de belastingen op kantoorgebouwen, kiosken, edm. We pleiten voor een nieuw fiscaal pact waardoor ondernemen in Brussel aantrekkelijker wordt, ongeacht de gemeente. Concreet kunnen gemeenten enkel nog opcentiemen heffen op de onroerende voorheffing en de personenbelasting. De overige belastingen worden geharmoniseerd op gewestelijk niveau. De gemeentelijke financiering door het gewest wordt hieraan aangepast.

Daarnaast is het belangrijk dat er voor bepaalde diensten een kleine afstand is tussen burger en gemeentebestuur. Vandaar dat we niet vinden dat er teveel gemeenten zijn in Brussel. De gemeenten houden zich met teveel zaken bezig die het gemeentebelang overschrijden.

Om de afstand tussen de burger en het beleid te verminderen pleiten we voor een **gemeentelijke dienstverlening op wijkniveau**. In dezelfde optiek van een versterkt gewestelijk niveau dat de grote lijnen uitzet en gemeenten als nabijheidsbestuur pleit CD&V Brussel ook voor het nauwer betrekken van deelgemeenten en wijken bij het lokaal beleid. De dienstverlening aan de bevolking moet, waar mogelijk, op wijkniveau worden aangeboden, bvb. wijkpolitie of burgerlijke stand.

Bij een versterking van het gewest te nadele van de gemeenten, is het ook logisch om het aantal gemeentelijke vzw's in te perken. Het aantal raadsleden en schepenen werd al geplafonneerd op het niveau 2012. Intercommunales worden geïntegreerd in de gewestelijke structuren.

Eveneens in het kader van de verschuiving van het politieke zwaartepunt wordt ook de financiering van de gemeenten door het gewest herbekeken.

Om het verschil tussen het gewestelijke en het lokale niveau te benadrukken, en vanuit de regels voor goed bestuur, wordt er ook voor gepleit om de onverenigbaarheden tussen het mandaat van een parlementslid en een plaatselijk mandaat te verstrengen. Zo pleiten we voor een cumulverbod voor een parlementair mandaat en het burgemeesterschap.

Deze principes worden ook doorgetrokken naar de OCMW's, die op termijn beter zouden worden samengebracht en overgeheveld naar de GGC. Het is nodig om ondertussen de regels

tussen de OCMW's te harmoniseren en de backoffice tussen OCMW en gemeente samen te laten vloeien.

KLANTGERICHTE OVERHEID

De Brusselse overheid moet een klantgerichte overheid zijn die mensen, bedrijven en organisaties centraal plaatst. De gewestelijke overheidsdiensten maken ook volop de omslag naar een digitale overheid. Zoveel mogelijk documenten moeten beschikbaar zijn op irisbox en via elektronische weg ingediend kunnen worden. We implementeren het **only once-principe**: we vragen aan de burger niet meer om documenten op te vragen bij een overheidsdienst die een andere overheidsdienst al in haar bezit heeft. Ook de toegankelijkheid van onze overheidsdienst zowel fysiek als digitaal dient te worden verbeterd.

CD&V wil de Gewestelijke Overheidsdienst Brussel moderniseren tot een **performante administratie** die als een aantrekkelijke werkgever kan gelden voor de Brusselaars met oog voor voldoende ontwikkelingsmogelijkheden en – kansen voor zij die er werken. We willen hen bovendien positief aanmoedigen om de tweede landstaal te leren en te gebruiken in hun dagelijkse werkzaamheden en omgang met collega's. Een moderne overheid speelt hierop in met een aantrekkelijk en modern personeelsbeleid, waarbij de overheid als werkgever vertrouwen geeft en de medewerker verantwoordelijkheid neemt.

Zoals een moderne administratie het betaamt worden er op regelmatige tijdstippen evaluaties gehouden, waardoor er tijdig kan worden bijgestuurd. Uit cijfers verspreid over een aantal jaren (van 2014 tot en met 2017) blijkt dat ongeveer 36% jaarlijks een evaluatiegesprek krijgt. Dit is nog niet de helft van de ambtenaren. Nochtans is de administratie sinds 2014 verplicht om jaarlijks zijn ambtenaren te evalueren. Van die 36% waren er 0,38% negatieve beoordelingen. Een goede evaluatie geeft ook promotiekansen aan de betrokkene. Voor mensen die niet op de juiste plaats zitten, kunnen na zo'n evaluatie zichzelf bijsturen, heroriënteren of eventueel een andere baan zoeken, die beter past bij hun talenten. Na een evaluatieperiode krijgen oversten een beter beeld van zowel hetgeen goed loopt in de organisatie als de plaatsen waar er nog verbetering nodig is.

EEN FUSIE VAN DE ZES POLITIEZONES EN EEN VERSTERKING VAN DE GEWESTELIJKE ROL IN HET VEILIGHEIDSBELEID

CD&V is voorstander van een **eengemaakte Brusselse politiezone**.

Brussel heeft nood aan een eenheid van visie en leiding in het lokale veiligheids- en politiebeleid, dat per slot van rekening een grootstedelijk geheel vormt met al de veiligheidsuitdagingen die dat met zich meebrengt.

Misdadigers, criminelen en terroristen trekken zich niets aan van de grenzen van de politiezones. Het bestaan van zes aparte Brusselse politiezones draagt dan ook niet bij tot een efficiënt optreden van de politiediensten. Zo hebben de politiezones een verschillende

invulling van hun basisfunctionaliteiten: een verschillend interventiebeleid (afhandeling van nood- en andere oproepen), verschillende openingsuren van het onthaalpunt, verschillende invullingen van de wijkwerking, enz. Actueel beschikt elke politiezone ook over aparte diensten die instaan voor HRM, logistiek, financiën, juridisch advies, enz. Deze zware, afzonderlijke structuren brengen grote overheadkosten met zich mee die financiële, technische en personeelscapaciteiten opslorpen ten nadele van het echte politiewerk.

Door de creatie van één politiezone kunnen er dus **vele schaalvoordelen** geboekt worden. Om de slagkracht van de Brusselse politie te verhogen, bepleit de CD&V al langer een fusie van de huidige zes politiezones, weliswaar met sterke lokale ‘antennes’ in de wijken. Zo ontstaat de nodige ruimte om als politie veel meer op het terrein aanwezig te zijn. Dit resulteert in betere politieposten die langer open zijn, meer patrouilles (en dus meer contact met de bevolking), uniforme en vooral betere uitrusting en training, enz...

Het is van cruciaal belang dat deze eengemaakte politie – zoals vandaag al in andere steden – een **eigen aanwervingsbeleid** kan voeren. Dat moet zorgen voor een politiekorps dat inzake personeel een betere weerspiegeling is van de Brusselse bevolking. De huidige kwaliteitseisen mogen hierbij niet verwateren. Het spreekt voor zich dat in een eengemaakte zone de middelen en het personeel op een billijke manier in functie van noden en bevolkingsaantallen ingezet worden over heel het gewest.

Een eengemaakte hoofdstedelijke politie is ook een veel sterkere partner voor de federale politie en de andere nationale veiligheidsdiensten die – gelet op de bijzondere hoofdstedelijke en internationale rol van Brussel – een essentiële rol blijven spelen op het vlak van openbare veiligheid in onze hoofdstad.

We mogen echter niet de illusie koesteren dat één Brusselse politiezone an sich volstaat om het hoofd te bieden aan de (georganiseerde) criminaliteit in de hoofdstad. Hiervoor is een nog nauwere, meer structurele samenwerking nodig tussen het Brusselse en het federale niveau.

Het is ook belangrijk dat het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, en met name de **minister-president, zijn rol in het veiligheidsbeleid ten volle opneemt**. De politieke controle moet gebeuren door het Brussels parlement.

Meer bepaald is het Gewest verantwoordelijk voor :

- De coördinatie van de lokale veiligheidsmonitoring, de eenvormige registratie van de criminaliteit, de permanente monitoring van de straatcriminaliteit en van andere prioritaire vormen van criminaliteit in het kader van het Observatorium voor Misdadpreventie;
- Het voorleggen en coördineren van een Globaal Gewestelijk Veiligheidsplan om te komen tot een geïntegreerd stedelijk veiligheidsbeleid;
- Het voorstellen van een harmoniserende tekst voor de politiereglementen, met inachtneming van de specifieke kenmerken van de gemeenten;

- Het samenvoegen van administratieve diensten. In de tekst van deze 6de staatshervorming staat letterlijk dat 'het Gewest het samenvoegen van bepaalde administratieve diensten van de politiezones zal aanmoedigen en ernaar zal streven dat een beroep wordt gedaan op de aankoopcentrale voor de aankoop van materiaal.'

De politieke aansturing van de eengemaakte politieke zone zou ook niet moeten gebeuren op het niveau van de 19 burgemeesters, de politiecolleges en de politieraden, maar wel op gewestelijk niveau. Het lokale beleidsniveau moet wel betrokken worden bij het prioriteren van het veiligheidsbeleid. Het is immers dit beleidsniveau dat het dichtst bij de mensen staat en aangesproken wordt op problemen en uitdagingen inzake veiligheid.

Een heleboel **geradicaliseerde gevangenen** zit momenteel aan het einde van zijn gevangenisstraf, die vaak tussen de 5 en 10 jaar bedraagt. Het gaat dan zowel om gevangenen die veroordeeld werden voor terreurfeiten als om gedetineerden die bekend staan omwille van hun religieus fanatisme. Heel wat van deze geradicaliseerde gedetineerden zitten in de gevangenis van Sint-Gillis. Een belangrijke taak is weggelegd voor de gemeentelijke 'Lokale Integrale Veiligheidscellen' (LIVC's), die hun activiteiten zeer goed op elkaar moeten afstemmen. Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest moet hierin een actieve en coördinerende rol opnemen. Bovendien moet het gewestelijk Platform Deradicalisering bruggen slaan naar de waaier aan initiatieven die op gemeenschapsniveau uitgebouwd werden en helpen om deze maximaal in Brussel toe te passen. Samenwerking tussen Brussel en de Rand is hierbij van groot belang.

Brussel kan leren van de aanpak in Cardiff waar **spoeddiensten van ziekenhuizen geanonimiseerde gegevens uitwisselen met de plaatselijke politiediensten**. Deze (anonieme) gegevens stelt de plaatselijke politie in staat om plaatsen op te sporen die extra gevoelig blijken voor criminele feiten.

Het Gewest moet de uitbouw van **Buurt Informatie Netwerken (BIN's)** actief stimuleren. Een goede informatie-uitwisseling tussen inwoners en lokale politie is immers cruciaal om criminaliteit efficiënt aan te pakken. Daarom is CD&V voorstander van de oprichting van veel meer buurtinformatienetwerken in de Brusselse wijken. In tegenstelling tot in Vlaanderen en Wallonië zijn er in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest immers amper buurtinformatienetwerken actief.

De wijkpolitie moet worden versterkt. De wijkagent is een laagdrempelig aanspreekpunt voor de inwoners van een wijk. Dit maakt dat de wijkagent een grote rol speelt in de uitbouw van buurtinformatienetwerken (BIN's) in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. In elk van de 130 Brusselse wijken wil CD&V daarom een volwaardige politie-antenne, die vlot bereikbaar is via email/telefoon uiteraard in Frans én Nederlands en voldoende uitgebreide openingsuren heeft.

Aanstellen van buurtvaders en buurtmoeders. Buurtouders zijn gewaardeerde mensen uit de wijk. Ze vervullen een voorbeeldrol ten opzichte van plaatselijke jongeren én versterken de

verbondenheid tussen de verschillende generaties. Dergelijke buurtouders zijn sinds kort actief in een aantal Brusselse wijken, zoals de Peterboswijk en Zwarte Vijvers. Ook in andere Brusselse wijken moeten betrokken inwoners een rol kunnen opnemen als buurtvader of buurtmoeder.

Dankzij gezins-coaching bij probleemgezinnen werken alle actoren zoals politie, jeugdinstituten, scholen en de gezinnen zelf nauw samen. Opvoeden is niet vanzelfsprekend, zeker voor de meest kwetsbaren in een grootstad. Gedragsproblemen kunnen voortvloeien uit de familiale context. Ouders moeten daarom ingelicht, gesteund en gesensibiliseerd worden. Gezinscoaching werkt preventief. Het vergroot de betrokkenheid van ouders en verbetert de schoolprestaties en het sociaal gedrag van de betrokken kinderen. CD&V wil deze aanpak ook in Brussel toepassen.

EEN ORGANISATORISCHE INTEGRATIE VAN DE GGC IN DE GEWESTELIJKE ADMINISTRATIE

De integratie betekent een vereenvoudiging en rationalisering op het vlak van het beheer van de administratie. Het doet echter op geen enkele wijze afbreuk aan de Grondwettelijke regel dat de gemeenschapsaangelegenheden worden toevertrouwd aan de Gemeenschappen. Ook de op de GGC-administratie toepasselijke regels, in het bijzonder deze op het vlak van verplichte tweetaligheid, blijven onverkort toepasselijk.

Met de zesde staatshervorming werden er belangrijke nieuwe bevoegdheden toegekend aan de GGC.

De administratie van de GGC wordt vandaag verder uitgebouwd. Er moet dan ook worden voorgesteld om ze organisatorisch te doen aansluiten bij de gewestelijke administratie. Dit kan de efficiëntie substantieel versterken. Tegelijk mag op geen enkele manier afbreuk gedaan worden aan de garanties waarover de Nederlandstaligen vandaag beschikken. Met name de medeondertekening door twee ministers en de bijzondere meerderheden in het parlement moeten worden behouden voor aangelegenheden die vandaag tot de bevoegdheid van de GGC behoren. Het GGC-college moet uitgebreid worden met de staatssecretarissen gezien de nieuwe bevoegdheden waarover de GGC beschikt sedert de Zesde Staatshervorming.

STERKE BETROKKENHEID VAN DE GEMEENSCHAPPEN

CD&V is voor een sterke aanwezigheid van de Vlaamse Gemeenschap in Brussel en wil ook de VGC verder versterken. Een positief verhaal van partnerschap tussen de VGC en de Vlaamse Gemeenschap vormt de spil van een efficiënt en effectief Vlaams gemeenschapsbeleid. CD&V blijft ervoor gaan dat de Vlaamse Gemeenschap haar bevoegdheden maximaal uitoefent en toepasbaar maakt in Brussel, waarbij de **Brusselnorm van 30% van de Brusselaars als doelpubliek voor de Vlaamse Gemeenschap decretaal wordt verankerd**. De VGC blijft voor CD&V door haar Brussel expertise en terreinkennis de Brusselpoot van Vlaanderen. Het

plaatsvervangend gemeentebestuur waar nodig, de democratische controle, haar stedelijke visie, de brug Vlaamse Gemeenschap - lokale besturen en lokale actoren en middenveldorganisaties (Brusselspecificiteit) zijn allemaal onderdelen van haar leidende principes.

De Vlaamse Gemeenschap en de VGC moeten waar mogelijk en zinvol structureel samenwerken en komen tot een geïntegreerd Vlaams gemeenschapsbeleid voor Brussel. De Brusselse bevolking, die gebruik maakt van het aanbod van de Vlaamse Gemeenschap en de Vlaamse Gemeenschapscommissie (VGC) moet op regelmatige, bevattelijke en meertalige wijze (mee) geïnformeerd worden over de inspanningen die geleverd worden. Minstens éénmaal per jaar moet er fysiek overleg zijn tussen de Vlaamse ministers met gemeenschapsbevoegdheden en het VGC-college.

Als Brusselse CD&V willen we ons inzetten voor alle Brusselaars. Er moet daarvoor werk worden gemaakt van een **versterking van de samenwerking tussen de gemeenschappen**. De bestaande samenwerkingsovereenkomsten leveren immers resultaten op. Actiris en VDAB werken samen rond de taalkennis van Brusselaars en arbeidsmobiliteit tussen Vlaanderen en Brussel. Taalleraren zijn moeilijk te vinden, het is dus goed dat er wordt samengewerkt rond de uitwisseling van taalleraren tussen het Nederlandstalig en het Franstalig onderwijs. We streven naar meer en betere samenwerkingsakkoorden tussen de gemeenschappen en het gewest (in het bijzonder rond vorming, werk en onderwijs). We roepen de **Franse gemeenschap ook op om in het taalonderwijs – en specifiek de kennis van het Nederlands – te investeren**, gezien de sterke achteruitgang van de kennis van het Nederlands bij leerlingen uit het Franstalig onderwijs. De knowhow en samenwerking rond dit thema moet de komende jaren versterkt worden, tot dat elke jonge Brusselaar minstens beide officiële talen van het gewest beheerst.

We pleiten ook voor een echter **“Brussels Metropolitan State of Mind”**, door sterke samenwerking binnen de sociaaleconomische belangengemeenschap rond Brussel.

Om de band tussen Brussel en Vlaanderen te versterken, moet de stem van de Vlaamse Brusselaar gehoord worden en moet de aanwezigheid van de Vlaamse verkozene verzekerd zijn door bijvoorbeeld een Vlaamse kieskring.

Belgische studenten (die in Brussel op kot zitten) en EU-burgers krijgen stemrecht bij verkiezingen op gewestniveau. Zij kunnen kiezen of ze ofwel in hun plaats waar ze gedomicilieerd zijn gaan stemmen ofwel daar waar ze op kot zitten. In totaal gaat het om een groep van meer dan 300.000 mensen, dit is zowat een vierde van het inwonersaantal van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Tot op heden is deze grote groep niet vertegenwoordigd in het Brussels Parlement, alhoewel het beleid op hen wel degelijk een impact heeft. Dit is een belangrijk democratisch deficit. Het toekennen van actief stemrecht zal hun betrokkenheid bij het politieke en maatschappelijke leven in Brussel alleen maar vergroten.

EEN STERKE FEDERALE BETROKKENHEID

Wegens de hoofdstedelijke en internationale rol van Brussel, heeft de federale overheid nog een belangrijke rol te spelen in Brussel. Momenteel is het belangrijkste federale beleidsinstrument voor Brussel **Beliris**. Door middel van Beliris worden onder meer initiatieven genomen inzake mobiliteit, grote infrastructuurwerken, veiligheid, enz. Beliris financierde zo gedeeltelijk mee de herinrichting van metrostation Kunst-Wet, de Leopold III laan of het Kardinaal Mercierplein in Jette. Beliris zal ook jaarlijks 50 miljoen euro investeren in de nieuw aan te leggen Metro noord.

Het Samenwerkingscomité dat de Beliris-middelen beheert bestaat uit vier federale ministers en vier gewestelijke ministers. De federale overheid verzekert het voorzitterschap van Beliris en is verantwoordelijk voor de realisatie van de initiatieven. De praktische uitvoering gebeurt door de Directie Vervoerinfrastructuur van de FOD Mobiliteit en Vervoer, in overleg met de Gewestelijke overheden via een Coördinatiecomité. We verduidelijken wettelijk aan welk type hoofdstedelijke en internationale projecten de Beliris middelen besteed mogen worden.

Voor CD&V is het essentieel dat deze **federale invloed in Brussel gehandhaafd blijft en verder wordt uitgebouwd**.

Concreet stellen we de volgende maatregelen voor:

- **Tweetalig voorzitterschap Beliris**: het voorzitterschap van Beliris moet worden gedeeld door twee federale Ministers (N/F).
- Om het federaal belang in Brussel te benadrukken moeten in de **federale Regering** twee ministers (N/F) de titel dragen van Minister bevoegd voor Brusselse Aangelegenheden (analoog aan hetgeen bestaat in de gemeenschapsregeringen).
- De **Regie der Gebouwen** moet voor bekende Brusselse gebouwen in haar beheer een stabiel en betrouwbaar financieringsplan voorzien dat de instellingen perspectief geeft en het huidig verval stopt.
- De **federale kunstinstellingen** sluiten een goed gecoördineerd samenwerkingsmechanisme met de grote en brede Brusselse kunstscène dat uitwisseling en collectieontsluiting stimuleert en intensifieert.

EEN TWEETALIGE HOOFDSTAD

Een doorleefde tweetaligheid is een essentieel onderdeel van de hoofdstedelijke rol van Brussel en van de welvaart en toekomst van alle Brusselaars. CD&V wil dan ook dat er een nog **sterker en positiever taalbeleid** komt, zowel bij de overheidsdiensten als in het onderwijs en in alle aspecten van het openbaar leven (cfr. initiatieven zoals die van het Huis van het Nederlands, taalopleidingen en taalpremies). In samenwerking met het Huis van het Nederlands werd bijvoorbeeld een app ontwikkeld waarmee loketbedienden en ambtenaren tijdens hun werk Nederlands leren. De correcte en integrale toepassing van de bestaande

taalwetgeving in alle overheidsdiensten blijft hierbij een prioriteit en een basisrecht. Ook de tweetalige ziekenhuizen, woonzorgcentra en andere zorg- en welzijnsvoorzieningen moeten echt tweetalig zijn.

Concreet stellen we het volgende voor:

- ✓ De pariteit doen respecteren van leidinggevende functies bij gemeenten en OCMW's.
- ✓ Goede praktijkvoorbeelden inzake het stimuleren van tweetaligheid bij gemeenten en OCMW's worden verzameld en verspreid. Bijvoorbeeld worden vacatures altijd ook naar scholen van beide taalgemeenschappen verstuurd of verspreid via websites in beide landstalen
- ✓ Voldoende Nederlandstaligen aanwerven (minstens 25% van de aanstellingen, zoals bepaald in de bestuurstaalwet)
- ✓ Verder inzetten op het stimuleren van het volgen van taalopleidingen zowel intra- als extra-muros, zodat de wettelijke tweetaligheid van elke lokale ambtenaar gewaarborgd wordt.
- ✓ Mensen correct informeren over hoe ze klacht kunnen indienen, indien zij niet geholpen worden in de officiële taal van hun keuze.
- ✓ Gegevens samenbrengen van alle klachteninstanties die betrekking hebben op het niet-respecteren van de tweetaligheid bij openbare ziekenhuizen (ombudsdiensten van de betrokken ziekenhuizen, Vlaams Meldpunt Taalklachten en de VCT).
- ✓ De afdwingbaarheid van de taalwetgeving te verbeteren. Deze afdwingbaarheid moet worden verhoogd door voortaan aan de vicegouverneur de vernietigingsbevoegdheid toe te kennen.
- ✓ Nagaan hoe de Brusselse openbare besturen aantrekkelijk gemaakt kunnen worden voor Nederlandkundige kandidaten.

CD&V wil, via een samenwerking tussen de gemeenschappen en de federale overheid, alle scholieren in de **laatste graad van het secundair onderwijs de kans bieden om een Selor-taaltest af te leggen** en zo een taalbrevet van kennis van de andere landstaal te behalen. Dat zal een aanmoediging zijn voor het taalonderricht op school en dus de basis leggen voor meer tweetaligheid. Maar het zal ook een extra troef zijn voor onze Brusselse jongeren op de arbeidsmarkt.

EEN GEZONDE AMBITIE IN PUBLIEKE INVESTERINGEN

CD&V is voorstander van een doordacht en voorzichtig beheer van de financiën van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. We willen gaan naar een verdere schuldafbouw.

We stellen voor om bij het begin van de legislatuur te starten met een **zero based begroting**: dat is het omgekeerde van hetgeen nu wordt gedaan. Bij de traditionele begrotingsopmaak is de begroting van het voorgaande jaar het uitgangspunt. Bij zero based budgetting kijkt men naar elk jaar op zich. Men stelt een begroting op aan de hand van hetgeen nodig is voor het komende jaar. Dit systeem dwingt om telkens bij elke uitgave na te denken en te verantwoorden waarom die uitgaven moet gebeuren.

Een doorlichting van het financieel beheer van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest is noodzakelijk. De volgende regering zou zich moeten profileren als een **investeringsregering**, die volop werkt aan nationale en internationale economische aantrekkelijkheid van Brussel. Dit betekent dat de middelen prioritair moeten gaan naar investeringen in domeinen waarin het gewest bevoegd is en dus bijgevolg niet naar gemeenschaps- of gemeentelijke aangelegenheden.

In de komende legislatuur pleiten we er voor om telkens, zoals bij de huidige legislatuur, een **begroting in evenwicht** op te stellen. Bovendien met er een echte lange termijn begroting worden opgesteld.

België kampt met een laag niveau aan publieke investeringen. De publieke investeringsgraad is sinds de jaren zeventig gehalveerd van 5% BBP in 1970 naar 2,2% in 2016. Deze lage investeringsgraad heeft zich ook laten voelen in het Brussels Gewest. De problemen met o.a. de tunnels zijn hiervan een voorbeeld. Uit onderzoek blijkt nochtans dat publieke investeringen de economie stimuleren. Daarom pleiten we er voor binnen de budgettaire mogelijkheden dat een aantal noodzakelijke **publieke grote (bouw)projecten** worden aangepakt. We pleiten dan ook voor **een meer flexibel EU-begrotingskader**.

VERSTERKING VAN DE POLITIEKE BAND TUSSEN BRUSSEL EN VLAANDEREN

CD&V wil de politieke band tussen Brussel en Vlaanderen behouden en verder versterken. De Nederlandstaligen in Brussel maken integraal deel uit van de Vlaamse Gemeenschap. Brussel is ook zeer belangrijk voor Vlaanderen en Vlaanderen is belangrijk voor Brussel.

Politiek betekent dit dat Vlaanderen maximaal haar bevoegdheden moet uitoefenen in Brussel, maar ook dat op andere niveaus die het beleid in Brussel vormgeven, voldoende waarborgen aanwezig zijn om Vlaamse betrokkenheid en inbreng te garanderen. Wat dit laatste betreft, zijn de evenwichten in Brussel gekoppeld aan de evenwichten op federaal niveau.

Het beleid inzake Brussel, hoewel gedeeld door verschillende niveaus, moet een overlegd en een geïntegreerd beleid zijn. De samenwerking tussen de overheden mag niet uitsluitend projectmatig gebeuren, maar moet ook structureel versterkt worden.

Deze basisprincipes hebben ook bij overdracht van nieuwe bevoegdheden een belangrijke betekenis. Bij een staats hervorming moet er gewerkt worden aan formules die een grote

Vlaamse betrokkenheid in Brussel versterken. Daarbij moet ook rekening worden gehouden met ons fundamenteel uitgangspunt voor elke staatshervorming, namelijk dat bevoegdheidsoverdrachten tot efficiënter beleid moeten leiden door het samenbrengen van coherente bevoegdheidspakketten.

Op basis van de deze principes opteren we in Brussel, waar mogelijk, voor een toekenning van bevoegdheden aan de gemeenschappen via de Vlaamse (en Franstalige) instellingen in Brussel.

Nu reeds kunnen de Brusselaars voor elke gemeenschapsbevoegdheid kiezen of ze beroep doen op voorzieningen van de Vlaamse of de Franse Gemeenschap (bijvoorbeeld kinderopvang, onderwijs, speelpleinwerking, culturele instellingen en voorzieningen en Vlaamse Sociale Bescherming). Deze keuzevrijheid biedt de Brusselaar het voordeel uit een groter en meer divers aanbod te kunnen kiezen, een troef die Vlamingen en Walen niet hebben. We passen dan ook voor eenheidsworst. Voor CD&V is het essentieel dat niet geraakt wordt aan deze bestaande bevoegdheden van de beide gemeenschappen en dat deze bevoegdheden worden versterkt bij toekomstige staatshervormingen.

Sommige aangelegenheden sluiten nauw aan bij gewestelijke bevoegdheden. In die gevallen steunen we de versterking van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

De Nederlandstaligen in Brussel hebben dankzij een aantal institutionele beschermingsmechanismen in de Bijzondere Brusselwet garanties op evenwaardige participatie in het autonoom Brussels bestuur. Het gaat bijvoorbeeld over de pariteit en de consensusregel in de Brusselse Regering, de gewaarborgde vertegenwoordiging in het Brussels Parlement, enz. In de mate dat meer bevoegdheden worden toegekend aan het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, is het cruciaal dat de bestaande garanties voor de Nederlandstaligen niet worden verminderd, maar zelfs worden versterkt.

Tot slot is het voor CD&V essentieel dat ook het federale niveau in Brussel als hoofdstad en internationale stad sterk geëngageerd blijft. De beide Gemeenschappen kunnen via gezamenlijke initiatieven mee kleur geven aan het beleid in Brussel.

... MET BETROKKEN BRUSSELAARS

Brusselaars zijn betrokken bij hun stad. Dat blijkt uit tal van initiatieven. We moeten de ideeën en meningen van die betrokken Brusselaars een belangrijke rol geven vooraleer beslissingen genomen worden.

De digitalisering is voor sommige doelgroepen in de stad een hol woord. Wie de boot gemist heeft, moeten we opleiden en toegang bieden tot ICT. Dat is een basisrecht.

Wie zijn stad mee wil vorm geven, moet kunnen rekenen op steun. En we pleiten voor een vrijwillige burgerdienst waar mensen zich kunnen inzetten voor concrete projecten in hun omgeving.

EEN DEMOCRATISCHE HOOFDSTAD

Veel Brusselaars willen meedenken met het beleid en laten graag van zich horen. Brusselse politici moeten vooral verbindende leiders zijn die in dialoog gaan met de Brusselaars om zo nieuwe ideeën op te doen en gedragenheid te creëren. We moeten de **betrokkenheid van mensen, middenveld en ondernemingen vergroten**. Hoe meer een beslissing gedragen wordt, hoe meer mensen en ondernemingen zich bij het beleid en hun overheid betrokken voelen. Een betrokken overheid besteedt met andere woorden veel belang aan participatie, aan inspraak en aan betrokkenheid. Ze bieden de overheid de mogelijkheid de noden en verwachtingen van de bevolking en de ondernemingen beter te leren kennen.

Een betrokken overheid is een overheid die **openstaat voor nieuwe uitdagingen** en samen met burgers, wetenschappers, middenveld en deskundigen vooruitkijkt en plant om toekomstige uitdagingen (klimaat, energie, verkeer, demografische veranderingen...) aan te kunnen. Een betrokken overheid ziet inwoners, burgers, middenveld niet alleen als ‘klanten’ maar ook als partners in het beleid. Zij kan met respect en deskundigheid deze betrokkenheid in de beleidsprocessen operationaliseren en integreren.

De overheid moet **inspraak en betrokkenheid positief benaderen**. Proactieve en correcte informatieverstrekking én openbaarheid van bestuur (‘toegang tot documenten’) zijn dus cruciaal. Dat betekent ook dat participatietrajecten tijdig en vroeg in de besluitvorming starten. Men moet ook tijd durven nemen voor participatietrajecten. Het gaat om het hele proces, niet om een momentopname of het advies op zich. De overheid moet er zich ook durven toe verbinden met dit traject rekening te houden bij het maken van uiteindelijke beleidskeuzes. Het beleid maakt haar beslissingen openbaar en digitaal toegankelijk voor de burger. Participatie zonder resultaat is nutteloos, vergroot het wantrouwen ten aanzien van de overheid en verkleint de betrokkenheid van de burger. Het is aan de verkozen mandatarissen om op voorhand het kader, zoals de beschikbare middelen, waarbinnen de participatie plaatsvindt te bepalen en achteraf beleidskeuzes te maken, er de politieke verantwoordelijkheid voor te dragen en ze uit te leggen.

Concreet willen we werk maken van **burgerparticipatie in de wijken**. Deze wijkacties zorgen voor participatie met verschillende methoden. In de eerste plaats zorgen we voor ontmoeting. Dit is belangrijk om een veilige participatie voor iedereen mogelijk te maken. Daarna organiseren we de participatie in wijkparlementen en via een digitaal wijkplatform waar burgers hun ideeën en opmerkingen over hun wijk, gemeente kwijt kunnen. Een eigen wijkbudget kan daarbij toelaten om lokaal uitgewerkte projecten uit te voeren.

De (groot)stedelijke context leent zich bovendien bij uitstek om hier **pilootprojecten en proeftuinen** op te zetten: er broedt in Brussel enorm veel aan sociale innovatie die Brussel goed kan gebruiken om participatie en betrokkenheid bij bestuur en beleid te versterken.

Zo willen we **bij subsidieaanvragen voor initiatieven een verplicht invulvak voorzien waarbij de aanvrager minimaal één verbeterpunt formuleert**. Ja, een administratieve last, maar wel één die aanzet tot nadenken.

Als Brusselse christendemocraten gaan we dus voluit voor participatie om het Brussels beleid te ontwikkelen en uit te voeren. We hebben daarbij oog voor nieuwe groepen en methoden, maar betrekken ook het **middenveld, verenigingen en bedrijven**, en zorgen ervoor dat **kwetsbare Brusselaars in het algemeen en (allochtone) vrouwen, (allochtone) jeugd, ouderen**, enz. betrokken blijven. Middenveld organisaties kunnen deze mensen meenemen en ondersteunen in het participatietraject. Ook de lokale besturen spelen daarbij een belangrijke rol.

We zijn **tegen het “binaire” van de volksraadpleging**, omdat echte participatie zoveel rijker is. Een volksraadpleging stelt de burgers voor een keuze voor of tegen en laat geen echt debat toe. Het zorgt voor polarisering en verscherpt tegenstellingen. Wij kiezen voor echte betrokkenheid en debat waarmee het beleid wordt versterkt en beter wordt afgestemd op de reële noden.

Nieuwe burgerbewegingen, wijk- en buurtcomités en andere participatievormen ontstaan. We stimuleren deze initiatieven, want dit nieuwe middenveld verrijkt het gemeenschapsleven. Ook **cocreatieprojecten van burgers (‘commons’)** die in samenwerking met culturele organisaties en in overleg met de overheid tot stand komen, krijgen kansen. Het ‘traditionele’ verenigingsleven moeten we helpen een transitie te maken, rekening houdend met de vele uitdagingen van onze veranderende samenleving, zodat ze zichzelf ‘heruitvinden’. De juiste omkadering voor vrijwilligers die de vrijetijdssectoren schragen, is daarbij essentieel. Hun inzet is onmisbaar en onvervangbaar en verdient waardering én ondersteuning. Verantwoordelijkheid opnemen in bestuursorganen van verenigingen willen we aanmoedigen. Het is goed voor de persoonlijke ontwikkeling en erkenning en vergroot het maatschappelijk draagvlak en performantie van de organisatie.

Bestuurskracht en participatie gaan hand in hand. Een betrokken overheid die zo dicht mogelijk bij de mensen bestuurt, moet ook de betrokkenheid, **participatie en inspraak van mensen, middenveld en ondernemingen vergroten**. In samenwerking met de overheid die keuzes maakt in het algemeen belang en voor het groter geheel, moeten mensen actief en constructief kunnen deelnemen aan het beleid. Alleen zo maken we een kans het populisme en wantrouwen ten aanzien van de politiek het hoofd te bieden.

Het is niet omdat de structuur van Brussel ingewikkeld is, dat de dienstverlening voor de burgers onduidelijk moet zijn. Met één app moet Brussel voor iedereen toegankelijk worden. Naar het voorbeeld van Nantes creëren we de **app Brussel op zak**, een applicatie voor

smartphones waar alle nuttige informatie over dit gewest bijeengebracht wordt. Dat gaat van informatie over openingsuren van administraties, de ondersteuning die de overheid biedt aan organisaties en bedrijven tot de **mogelijkheid om als burger je mening te kenbaar te maken**. Maar de app maakt ook uitwisseling met buurtbewoners mogelijk over bv. het uitlenen van materiaal of het zorg dragen voor elkaar.

Mensen die verantwoordelijkheid nemen voor zichzelf en de samenleving willen partij draagkracht en slagkracht geven. Dit doen we niet door voortdurend met de vinger te wijzen, noch door geëngageerde mensen en mandatarissen af te schrikken. **De weg vooruit is kiezen voor een politiek die niet zoekt naar zondebokken**. We willen zoeken naar **échte oplossingen** die **mentaliteitswijzigingen** tot stand brengen. We maken werk van een betrokken samenleving met een geëngageerde politiek van en voor mensen.

Om deze processen te faciliteren, pleiten we ervoor om binnen het Brussels Gewest een **kennisplatform op te richten voor burgerparticipatie en democratische vernieuwing** met de volgende taken:

- Goede praktijken in binnen- en buitenland verzamelen en actief ondersteuning geven bij de uitbouw van burgerparticipatie binnen het gewest en gemeenten;
- De dialoog aangaan met Brusselse burgerbewegingen en -initiatieven en de nodige expertise aanbieden zodat ze kwalitatieve participatieprocessen kunnen organiseren;
- Inspanningen doen om participatiedrempels zoals de digitale kloof weg te werken;
- Participatiemiddelen op lokaal niveau beter bekend maken bij de burger.

Tot slot geloven we dat burgerzin, wederzijds respect, verantwoordelijkheidszin en oplossingsgerichtheid waarden zijn die jongeren zich pas echt eigen maken door ze daadwerkelijk te beleven samen met andere jongeren. Daarom willen we jaarlijks **1.000 Brusselse jongeren** laten deelnemen aan een nieuw uit te werken **vrijwillige burgerdienst**. Zo zetten we concrete stappen naar een Brusselse samenleving die stop zegt tegen verdwazing en polarisatie en ja zegt tegen dialoog en samen stappen vooruit zetten. Met CD&V kiezen we voor de weg vooruit naar een verantwoord bestuurd Brussel met betrokken Brusselaars.